

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GAZİANTEP TARİHİ EVLERİNİN
DOĞAL AYDINLATMA AÇISINDAN İNCELENMESİ;
GAZİANTEP BEY KONAĞI ve AYNUR HANIM KONAĞI ÖRNEKLERİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİZEM GEZİNMEZ

OCAK 2019

**GAZİANTEP TARİHİ EVLERİNİN DOĞAL AYDINLATMA AÇISINDAN
İNCELENMESİ; GAZİANTEP BEY KONAĞI VE AYNUR HANIM KONAĞI
ÖRNEKLERİ**

**HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ MUSTAFA İNCESAKAL**

**GİZEM GEZİNMEZ
GAZİANTEP 2019**

FEN BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE YÜKSEK LİSANS KABUL VE ONAY FORMU

Fen Bilimler Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Gizem GEZİNMEZ** tarafından hazırlanan “**Gaziantep Tarihi Evlerinin Doğal Aydınlatma Açısından İncelenmesi; Gaziantep Bey Konağı ve Aynur Hanım Konağı Örnekleri**” başlıklı tez 23/01/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Görevi

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmzası:

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa İNCESAKAL

Jüri Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Ebru YAZGAN SERİNKAYA

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Tülay KARADAYI YENİCE

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet KARPUZCU
Enstitü Müdürü

İlgili tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek ilgili tezde yer aldığını beyan ederim.

Gizem GEZİNMEZ

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Gizem Gezinmez', written in a cursive style.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada bana yol gösteren ve değerli katkılarıyla beni yönlendiren hocam Dr.Öğr.Üyesi Mustafa İncesakal'a, çalışmama tecrübeleri ile destek veren Sayın Dr.Öğr.Üyesi Tülay Karadayı Yenice'ye, tez çalışmam boyunca bana her türlü desteği ve anlayışı gösteren aileme, ayrıca Bey Mahallesindeki incelemelerim, ölçümlerim sırasında bana yardımcı olan ve benimle birlikte emek harcayan biricik kardeşim Hüseyin Gezinmez'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gaziantep, 2019

Gizem GEZİNMEZ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

GAZİANTEP TARİHİ EVLERİNİN DOĞAL AYDINLATMA AÇISINDAN İNCELENMESİ; GAZİANTEP BEY KONAĞI ve AYNUR HANIM KONAĞI ÖRNEKLERİ

Gizem GEZİNMEZ

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Dr.Öğr.Üyesi Mustafa İNCESAKAL

2019, 133 Sayfa

Bu tezin amacı ‘Geleneksel Gaziantep evlerinde gün ışığının mekâna yansımaları değerlendirip günümüz konut tasarımlarına örnek oluşturmaktır. Bu araştırma kapsamında ‘Işığın mimarlıktaki önemi’ geleneksel konut üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın amacı, problemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve araştırmada kullanılan yöntem açıklanmıştır. İkinci bölümde Geleneksel Türk evinde aydınlatma, doğal aydınlatmanın ve yapay aydınlatmanın genel tanımı, aydınlatma konusunun amacı, gelişim süreci ve Gaziantep’te kullanılan yapay aydınlatma türleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise Gaziantep’in genel özellikleri, geleneksel Gaziantep dokusu ve evlerinin mimari özellikleri araştırılmış Türk evini tanımlayan yapılmış daha sonra tipolojik değerlere değinilmiştir. Dördüncü bölümde de Gaziantep Bey Mahallesi ve tarihi evleri genel cephe düzeni, avlu cepheleri, sokak cepheleri, yapı sistemleri ve malzeme türü incelenmiştir. Beşinci bölümde de çalışma alanı kapsamındaki Bey Konağı ve Aynur Hanım Konağının doğal aydınlatma açısından analizi yapılarak altıncı bölümde değerlendirme, sonuç ve öneriler kısmına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Gaziantep Evleri, Aydınlik düzeyi, Doğal aydınlatma, Gaziantep

ABSTRACT

M.S. Thesis

EXAMINING HISTORICAL GAZİANTEP HOUSES IN TERMS OF NATURAL LIGHTING, GAZİANTEP BEY MANSION AND AYNUR HANIM MANSION EXAMPLES

Gizem GEZİNMEZ

Hasan Kalyoncu University

Institute of Science

Department of Architecture

Consultant: Assist. Prof. Dr. Mustafa İNCESAKAL

2019, 133 Pages

The purpose of this paper is to evaluate reflection of daylight onto the places in traditional Gaziantep houses and set an example in today's house designs. Within the scope of this study:

'The importance of light in architecture' and its impact on traditional houses were researched. The research comprises of six sections. The first section includes the purpose and problem of the research, assumptions, limits and methods used in the research. The second section handles lighting, general definition of natural lighting and artificial lighting in traditional Turkish houses, the purpose of lighting subject, its development process, and artificial lighting types used in Gaziantep. The third section includes research on general characteristics of Gaziantep, the traditional Gaziantep pattern and the architectural features of its houses. The definition of Turkish house is made and typological values are given in the same section. Gaziantep Bey Neighborhood and its historical houses are examined in fourth section in terms of general facing arrangement, courtyard facings, street facings, construction systems and material types. Bey Residence and Aynur Hanım Residence are analyzed in terms of natural lighting in the fifth section. Evaluation, results and suggestions are given in the sixth section.

Keywords: Traditional Gaziantep Houses, lighting level, natural lighting, Gaziantep

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLO DİZİNİ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Yöntem	4
2. BÖLÜM: AYDINLATMA İLE İLGİLİ GENEL PRENSİPLER	5
2.1. Geçmişten Günümüze Aydınlatma	5
2.2. Mimaride Aydınlatma Çeşitleri.....	5
2.2.1.Doğal Aydınlatma	6
2.2.2.Yapay Aydınlatma.....	9
2.3. Tarihi Yapılarda Aydınlatma	10
2.4. Geleneksel Gaziantep Mimarisinde Aydınlatma.....	12
3. BÖLÜM: TÜRK EVİ.....	14
3.1. Geleneksel Türk Evlerinin Oluşumu	14
3.2. Geleneksel Türk Evlerinin Oluşumu ve Plan Şemaları.....	16
3.2.1. Türk Evlerinde Oda	17
3.2.2. Türk Evlerinde Sofalı Plan Tipleri	20
3.2.3. Türk Evlerinde Sofasız Plan Tipi	21
3.2.4. Türk Evlerinde Dış Sofalı Plan Tipi	22
3.2.5. Türk Evlerinde Orta Sofalı Plan Tipi	22
3.2.6. Türk Evlerinde İç Sofalı Plan Tipi	23

4. BÖLÜM: GAZİANTEP'İN GELENEKSEL MEKÂN OLUŞUMU VE BEY MAHALLESİ	24
4.1. Gaziantep'in Coğrafi ve Tarihi Özellikleri	24
4.1.1. Gaziantep Bölgesi Konumu.....	24
4.1.2. Gaziantep İlinin Tarihsel Gelişimi	25
4.2. Geleneksel Gaziantep Dokusu ve Evlerin Mimari Özellikleri.....	26
4.2.1. Antep Kalesi	26
4.2.2. Mahalle, Sokak	27
4.2.3. Mekân Organizasyonu.....	29
4.2.4. Yönlenme İlişkisi.....	29
4.2.5. Genel Cephe Düzeni.....	30
4.2.5.1. Avlu Cepheleri	31
4.2.5.2. Sokak Cepheleri	32
4.2.6. Yapım Sistemleri.....	32
4.2.7. Malzeme Türleri	33
4.3. Geleneksel Bey Mahallesi Konut Karakteristikleri.....	35
4.3.1. Avlusuz (Hayatsız) Evler	36
4.3.2. Avlulu (Hayatlı) Evler.....	36
5. BÖLÜM: GAZİANTEP BEY KONAĞI VE AYNUR HANIM KONAĞI'NIN AYDINLATMA AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	39
5.1. Gaziantep Bey Konağının Doğal Aydınlatma Açısından İncelenmesi	39
5.1.1. Giriş Cümle Kapıları	45
5.1.2. Pencereler.....	46
5.1.3. Kuş taa'ları.....	50
5.1.4. Kapılar.....	51
5.1.5. Livan Girişleri	52
5.1.6. Gaziantep Bey Konağındaki Odaların Doğal Aydınlatma Açısından İncelenmesi.....	52
5.1.7. Gaziantep Bey Konağı Mekânları Aydınlatma Analizleri	89
5.2. Aynur Hanım Konağının Doğal Aydınlatma Açısından İncelenmesi.....	96
5.2.1. Giriş Cümle Kapıları	100
5.2.2. Pencereler.....	101
5.2.3. Kuş Taa'ları.....	102

5.2.4. Kapılar.....	103
5.2.5. Aynur Hanım Konağındaki Odaların Doğal Aydınlatma Açısından İncelenmesi	104
5.2.6. Aynur Hanım Mekânları Aydınlatma Analizleri.....	122
6. DEĞERLENDİRME ve SONUÇLAR	127
7. BÖLÜM: KAYNAKÇA.....	130

TABLO DİZİNİ

	Sayfa No.
Tablo 1: Aydınlatma Elemanları	9
Tablo 2: Geleneksel Gaziantep Mimarisinde Aydınlatma	12
Tablo 3: Geleneksel Gaziantep Evlerinde Parsele Yerleşmiş Yapı Örnekleri	38
Tablo 4: Gaziantep Bey Konağı Bilgi Tablosu	39
Tablo 5: Kuş Penceresi Çeşitleri	50
Tablo 6: Gaziantep Bey Konağı L01 Kodlu Oda	78
Tablo 7: Gaziantep Bey Konağı L02 Kodlu Oda	81
Tablo 8: Gaziantep Bey Konağı L03 Kodlu Oda	83
Tablo 9: Gaziantep Bey Konağı L03 Kodlu Oda	85
Tablo 10: Gaziantep Bey Konağı Pencere Oran Tablosu.....	89
Tablo 11: Aynur Hanım Konağı Bilgi Tablosu.....	96
Tablo 12: Aynur Hanım Konağı Yerleşim Tablosu	97
Tablo 13: Aynur Hanım Konağı Z02 Kodlu Oda Genel Bilgi Tablosu	107
Tablo 14: Aynur Hanım Konağı K01 Kodlu Oda Genel Bilgi Tablosu.....	109
Tablo 15: Aynur Hanım Konağı K02 Kodlu Oda Genel Bilgi Tablosu.....	111
Tablo 16: Aynur Hanım Konağı K04 Kodlu Oda Genel Bilgi Tablosu.....	113
Tablo 17: Aynur Hanım Konağı K05 Kodlu Oda Genel Bilgi Tablosu.....	115
Tablo 18: Aynur Hanım Konağı K06 Kodlu Oda Genel Bilgi Tablosu.....	117
Tablo 19: Aynur Hanım Konağı Pencere Oran Tablosu	122

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa No.
Şekil 1: Alçak Pencerenin Gün Işığını Almasındaki Etkileri	6
Şekil 2: Orta Pencerenin Gün Işığını Almasındaki Etkileri.....	6
Şekil 3: Yüksek Pencerenin Gün Işığını Almasındaki.....	6
Şekil 4: Gün Işığının Mekâna Girmesinde Pencere Yükseklik ve Yerleşimi (Ataç, 2013)....	7
Şekil 5: Pantheon (Rome Roma, 2009)	8
Şekil 6: Geleneksel Gaziantep Tarihi Evlerinde Kullanılan Tepe Penceresi Biçimleri, 2018 ..	8
Şekil 7: Alt Sıra ve Üst Sıra Pencerelelerin Beraber Kullanımına Örnek, 2018	10
Şekil 8: Kanatlı Pencere Tipi, 2018	11
Şekil 9: Pencerelelerdeki Doğramalara İlişkin Kayıp Oranı Örnekleri (Sayın, 2014)	11
Şekil 10: Çadır Plan ve Görünüşü (Küçükerman, 1973)	15
Şekil 11: Kültürel Havzalarda Geleneksel Evler (Sözen, 2006).....	16
Şekil 12: Topak Ev ve Odanın, Genel Düzen ve Kullanma Biçimleri Açısından (Küçükerman, 1973).....	17
Şekil 13: Türk Evi Odasında Mekânı Oluşturan Elemanların İç Düzeni ve İlişkileri (Küçükerman, 1973).....	18
Şekil 14: Türk Evi Odası Genel Görünüm (Küçükerman, 1985).	18
Şekil 15: Türk Evi Odası Genel Görünüm (Küçükerman, 1985).	19
Şekil 16: Alt Sıra ve Üst Sıra Pencerelelerin Beraber Kullanımına Bir Örnek (Uluengin, 1998)	20
Şekil 17: Gaziantep’te, Müfit Arif Efendi Evi, İç İç İki Odadan İbarettir. Büyük Odaya Avlu Üzeninde Harici Bir Merdivenle Çıkılır (Eldem, 1954).....	21
Şekil 18: Gaziantep’te, Şehreküstü Mahaltesinde Bulunan Bu Evde İki Odalıdır. Odaların Ayrı Ayrı Avluya Açılır Kapıları Vardır (Eldem, 1954).....	21
Şekil 19: Dış Sofalı Sıra Odalı Plan Tipi (Eldem, 1954).....	22
Şekil 20: Orta Sofalı Plan Tipi (Safranbolu – Saraçlar Evi) (Sözen, 2006)	22
Şekil 21: İkiyüzlü İç Sofalı İdeal Plan Tipi (Eldem, 1954)	23
Şekil 22: D. Kuban’ın Türk Evi Planlamasındaki Şematik Modeli (İskender, 1995)	23
Şekil 23: Gaziantep İlinin Ülke İçerisindeki Yeri (www.cografyaharita.com, 2015)	24
Şekil 24: Gaziantep Merkez Harita Üzerindeki Yerleri (www.cografyaharita.com, 2015)	24
Şekil 25: 19. Yüzyılın Son Dönemine Doğru Çekilmiş Antep Evi (Uğurluer, 2012)	25
Şekil 26: Geleneksel Gaziantep Kent Dokusu (Kanalıcı A. K., 2012)	26

Şekil 27: Ayıntap Kalesi Yerleşim Planı, Kesit (Ergeç, Belgelerle Gaziantep , 2012)	26
Şekil 28: Kentlerde Meydan Sokak Oluşum İlişkisi Grafiği (Krier, 1979)	27
Şekil 29: Bey Mahallesi Arazi Kullanımına Örnek (Gül, 2005)	28
Şekil 30: Bey Mahallesi Vaziyet Planı (Gül, 2005).....	28
Şekil 31: Dış Dünyaya Kapalı Olan Dar Sokaklar (www.kulturportali.gov.tr, 2015).....	30
Şekil 32: Atatürk Anı Evi Avlu Cephesi Kafesli Ahşap Pencere Örneği, 2018	31
Şekil 33: Bey Konağı Geleneksel Antep Evi'nin Avlu Cephesi, 2018	31
Şekil 34: Sokak Cephesinde Oluşturulan Bir Çıkma, 2018.....	32
Şekil 35: Doğramalı Ahşap Pencere Örneği, 2018	34
Şekil 36: Kesme Taş Örneği, 2018	34
Şekil 37: I ve L Tipte Yaşam Katı Planları.....	35
Şekil 38: Avlusuz Plan Örneği.....	36
Şekil 39: Avlulu Plan Örneği.....	36
Şekil 40: L Formlu Plan Tipi, 2018	37
Şekil 41: Avlulu Antep Evi, 2018.....	37
Şekil 42: Gaziantep Bey Konağı, Tescil Fişi Resmi.....	40
Şekil 43: Gaziantep Bey Konağı, Parsel Üzerindeki konumu (Demir, 2005)	41
Şekil 44: Gaziantep Bey Konağı Restore Edilmeden Önceki Hali (Demir, 2005).....	41
Şekil 45: Gaziantep Bey Konağı Yüksek Duvarlarla Çevrili Avlu, 2018.....	42
Şekil 46: Gaziantep Bey Konağı Zemin Kat Planı	42
Şekil 47: Gaziantep Bey Konağı Avludan Genel Görünüm A Blok, 2018	43
Şekil 48: Gaziantep Bey Konağı Avlu A Blok	43
Şekil 49: Gaziantep Bey Konağı Avludan 'B' Blok Cephesine Bakış	43
Şekil 50: Gaziantep Bey Konağı Avlu Döşeme Detayı	44
Şekil 51: Gaziantep Bey Konağında Kullanılan Kesme Kagir Taş, 2018	44
Şekil 52: Geleneksel Gaziantep Evlerindeki Kapı Çeşitleri, 2018	45
Şekil 53. Gaziantep Bey Konağı Giriş Kapısı, 2018.....	46
Şekil 54: Düz ve Kemerli Pencere Formları	46
Şekil 55: Pencereelerde Yan Yüzeylerinin Gün Işığının Yansıtması.....	47
Şekil 56: Kalın ve İnce Duvarlı yapılarda Pencere Açılım Tipleri (İskender, 1995)	48
Şekil 57: Pencere Çeşitlerinin Sağladığı Işık Dağılımı (Taşoluk, 2014).....	48
Şekil 58: Pencereelerin Yükseklik Konumu (Neufert, Pencereeler, 2008).....	49
Şekil 59: Pencereelerde Yan Işık (Neufert, Gün Işığı, 2008).....	49

Şekil 60: Konut Hacimlerinde Görsel Konforu Sağlanması İçin Gerekli Minimum Aydınlik Düzeyleri (Özlem Sümengen, 2013).....	49
Şekil 61: Gaziantep Bey Konağı Pencere ve Kuş Penceresi Örneği, 2018	51
Şekil 62: Kemerli Kapı Formları (Gül, 2005).....	51
Şekil 63: Gaziantep Bey Konağı Cepheden Livan Örneği, 2018	52
Şekil 64: Gaziantep Bey Konağı Livan Örneği, 2018	52
Şekil 65: Gaziantep Bey Konağı Zemin Kat Planı, Rölöve.....	53
Şekil 66: Gaziantep Bey Konağı ‘A’ Blok Z01 Odası Görünüşü Rölöve	53
Şekil 67: Gaziantep Bey Konağı Z01 Kodlu Oda Avludan Görünüm, 2018	54
Şekil 68: Gaziantep Bey Konağı Z01 Oda, Rölöve	54
Şekil 69: Gaziantep Bey Konağı Z01 Kodlu Odanın Doğal Aydınlatma Elemanı Pencere, Rölöve	55
Şekil 70: Gaziantep Bey Konağı Z01 Kodlu Odanın Pencere Tipleri, 2018.....	55
Şekil 71: Gaziantep Bey Konağı Z01 Kodlu Oda Genel Görünüm.....	56
Şekil 72: Gaziantep Bey Konağı Z01 Kodlu Oda Doğal Aydınlatma, 2018.....	56
Şekil 73: Gaziantep Bey Konağı Z02 Kodlu Oda Avludan Görünüm, 2018	57
Şekil 74: Gaziantep Bey Konağı Z02 Oda, Rölöve	57
Şekil 75: Gaziantep Bey Konağı Z02 Kodlu Odanın Doğal Aydınlatma Elemanı Pencere, Rölöve	58
Şekil 76: Gaziantep Bey Konağı Z02 Kodlu Oda Genel Görünüm. (Gaziantep Bey Konağı, 2016).....	58
Şekil 77: Gaziantep Bey Konağı Z03 oda, Rölöve	59
Şekil 78: Gaziantep Bey Konağı Z03 Kodlu Oda Genel Görünüm, 2018.....	59
Şekil 79: Gaziantep Bey Konağı Z02 Kodlu Odanın Batı Cephesinde Bulunan Pencere Düzeni	60
Şekil 80: Gaziantep Bey Konağı Z03 Kodlu Oda Batı Cephesi, 2018	60
Şekil 81: Gaziantep Bey Konağı Z04 Oda, Rölöve	61
Şekil 82: Gaziantep Bey Konağı Z04 Kodlu Oda, 2018.....	61
Şekil 83: Gaziantep Bey Konağı Z05 oda, Rölöve.....	62
Şekil 84: Gaziantep Bey Konağı Z05 Kodlu Oda, 2018.....	62
Şekil 85: Gaziantep Bey Konağı Z06 Oda, Rölöve	63
Şekil 86: Gaziantep Bey Konağı Z06 Kodlu Oda, Rölöve	63
Şekil 87: Gaziantep Bey Konağı Z06 Kodlu Oda Kuzey Cephesi, 2018	63
Şekil 88: Gaziantep Bey Konağı Z06 Kodlu Oda Avludan Görünüşü, 2018	64

Şekil 89: Gaziantep Bey Konağı Z06 Kodlu Oda Avluya Bakan Pencere, 2018	64
Şekil 90: Gaziantep Bey Konağı Ara Kat Planı, Rölöve	65
Şekil 91: Gaziantep Bey Konağı Ara Kat Görünüşü, 2018	65
Şekil 92: Gaziantep Bey Konağı K01 Oda Planı, Rölöve	66
Şekil 93: Gaziantep Bey Konağı K01 Oda Genel Görünüm, 2018	66
Şekil 94: Gaziantep Bey Konağı K01 Oda Pencere Görünüş, Rölöve	67
Şekil 95: Gaziantep Bey Konağı K01 Oda Kuş Penceresi Görünüş, Rölöve	67
Şekil 96: Gaziantep Bey Konağı K02 Oda Planı, Rölöve	68
Şekil 97: Gaziantep Bey Konağı K02 Oda Oturma Alanı Genel Bir Görünüm. (Gaziantep Bey Konağı, 2016).....	68
Şekil 98: Gaziantep Bey Konağı K02 Oda Genel Bir Görünüm (Gaziantep Bey Konağı, 2016)	69
Şekil 99: Gaziantep Bey Konağı K02 kodlu Odanın Yatak Odası Bölümündeki Pencere, Rölöve	69
Şekil 100: Gaziantep Bey Konağı K03 Oda Planı, Rölöve	70
Şekil 101: Gaziantep Bey Konağı K03 Oda Pencere Görünüş, Rölöve	70
Şekil 102: Gaziantep Bey Konağı K03 Oda ve Pencere Açıklarına Genel Bir Görünüm, 201871	
Şekil 103: Gaziantep Bey Konağı K04 Kodlu Oda Planı, Rölöve	72
Şekil 104: Gaziantep Bey Konağı K04 Oda Genel Bir Görünüm, 2018	72
Şekil 105: Gaziantep Bey Konağı K04 Oda Genel Bir Görünüm, 2018	73
Şekil 106: Gaziantep Bey Konağı K05 Oda Pencere Görünüş, Rölöve	73
Şekil 107: Gaziantep Bey Konağı K05 Kodlu Oda Planı, Rölöve	74
Şekil 108: Gaziantep Bey Konağı K05 Kodlu odanın Görünüşü, 2018	74
Şekil 109: Gaziantep Bey Konağı K05 Kodlu Oda Genel Bir Görünüm (Gaziantep Bey Konağı, 2016).....	75
Şekil 110: Batı Cephe, Doğu Cephe, Kuzey Cephesi Pencere Görünüşü, Rölöve.....	75
Şekil 111: Gaziantep Bey Konağı 'A' Blok L01 Odası Görünüşü.....	76
Şekil 112: Gaziantep Bey Konağı Livan Kat Planı, Rölöve.....	76
Şekil 113: Gaziantep Bey Konağı L01 oda, Rölöve.....	77
Şekil 114: Gaziantep Bey Konağı L01 Kodlu Oda Genel Görünüm, 2018.....	77
Şekil 115: Gaziantep Bey Konağı L01 Kodlu Oda Pencere Geneli Genel Görünüm, 2018.....	79
Şekil 116: Gaziantep Bey Konağı L01 Kodlu Odanın Banyo Genel Görünüm, 2018	79
Şekil 117: Gaziantep Bey Konağı L01 Kodlu Odanın Livana Açılan Kapı Penceresi, 2018..	79
Şekil 118: Gaziantep Bey Konağı Livan Katında Bulunan L02 Kodlu Oda	80

Şekil 119: Gaziantep Bey Konağı Güney Cephesi L02 Kodlu Odanın Genel Görünüşü, 2018	80
Şekil 120: Gaziantep Bey Konağı A1 Görünüşü L03 Odası	82
Şekil 121: Gaziantep Bey Konağı Livan Katında Bulunan L03 Kodlu Oda,Rölöve.	82
Şekil 122: Gaziantep Bey Konağı L03 Kodlu Odanın Avlu Cephesindeki Kuş Penceresi.....	84
Şekil 123: Gaziantep Bey Konağı L03 Odasının Livan Penceresi	84
Şekil 124: Gaziantep Bey Konağı L03 Odasının Livan Penceresi Görünüşü, 2018	84
Şekil 125: Bey Konağı Livan Katı Planı, Rölöve	86
Şekil 126: Gaziantep Bey Konağı Kapatılmış Livan Örneği, 2018.....	86
Şekil 127: Kapatılmış Livan Örneği Rölöve.....	87
Şekil 128: Gaziantep Bey Konağı Livandan Görüntü, 2018	87
Şekil 129: Gaziantep Bey Konağı Avludan Kemerle Taçlandırılan Livan, 2018	88
Şekil 130: Gaziantep Bey Konağı Livan Katı 1886 Yılında Tavana İşlemiş Süslemeler, 2018	88
Şekil 131: Aynur Hanım Konağı + 0.50 Kot Planı.....	98
Şekil 132: Aynur Hanım Konağı Avlu Giriş Kapısı, 2018.....	99
Şekil 133: Gaziantep Evlerinden Kapı Örneği, 2018	100
Şekil 134: Aynur Hanım Konağı Avlu Kapısı, 2018.....	100
Şekil 135: Aynur Hanım Konağı Kemerli Pencere sistemi (detay).....	101
Şekil 136: Aynur Hanım Konağı Düz Pencere sistemi (detay)	101
Şekil 137: Aynur Hanım Konağı Kuş Penceresi, 2018	102
Şekil 138: Aynur Hanım Konağı Kuş Penceresi Türleri, 2018	102
Şekil 139: Aynur Hanım Konağı Ahşap Kapı, 2018	103
Şekil 140: Aynur Hanım Konağı Yapı Dışında Kullanılan Ahşap Kapı, 2018	103
Şekil 141: Aynur Hanım Konağı Z01 Oda	104
Şekil 142: Aynur Hanım Konağı Z01 Kodlu Oda Genel Görünüm, 2018	104
Şekil 143: Aynur Hanım Konağı Z01 Kodlu Odanın Pencere Görünüşü, 2018.....	104
Şekil 144: Aynur Hanım Konağı Z01-1 Oda, Rölöve	105
Şekil 145: Aynur Hanım Konağı Z01-1 Bodrum Katı Pencereleleri, 2018.....	105
Şekil 146: Aynur Hanım Konağı Z02 oda, Rölöve	106
Şekil 147: Aynur Hanım Konağı Z02 Kodlu Oda Avludan Görünüm, 2018	106
Şekil 148: Aynur Hanım Konağı + 1.90 Kot Planı.....	108
Şekil 149: Aynur Hanım Konağı K01 Oda, Rölöve	108
Şekil 150: Aynur Hanım Konağı 'B Blok' K02 Kodlu Oda Planı	110

Şekil 151: Aynur Hanım Konağı K02 Kodlu Oda Avludan Görünüm, 2018.....	110
Şekil 152: Aynur Hanım Konağı ‘B Blok’ K03 Kodlu Oda Planı	112
Şekil 153: Aynur Hanım Konağı K03 Kodlu Oda Görünüm, 2018	112
Şekil 154: Aynur Hanım Konağı + 3.65 Kot Planı.....	112
Şekil 155: Aynur Hanım Konağı ‘A Blok’ K04 Kodlu Oda Planı	113
Şekil 156: Aynur Hanım Konağı ‘B Blok’ K05 Kodlu Oda Planı	114
Şekil 157: Aynur Hanım Konağı K05 Kodlu Oda Genel Görünüm, 2018.....	114
Şekil 158: Aynur Hanım Konağı ‘B Blok’ K06 Kodlu Oda Planı	116
Şekil 159: Aynur Hanım Konağı K05 Kodlu Oda Genel Görünüm, 2018.....	116
Şekil 160: Aynur Hanım Konağı + 6.35 Kot Planı.....	118
Şekil 161: Aynur Hanım Konağı L03 ve L04 Kodlu Odalara Bağlantı, 2018	118
Şekil 162: Aynur Hanım Konağı L03 Kodlu Oda, Rölöve.....	119
Şekil 163: Aynur Hanım Konağı L03 Kodlu Odanın Cephedeki Pencere Düzeni, Rölöve ..	119
Şekil 164: Aynur Hanım Konağı L03 Kodlu Odanın Genel Görünümü, 2018	120
Şekil 165: Aynur Hanım Konağı L03 Kodlu Odanın Genel Görünümü, 2018	120
Şekil 166: Aynur Hanım Konağı L04 Kodlu Oda, Rölöve.....	121
Şekil 167: Aynur Hanım Konağı L04 Kodlu Odanın Cephedeki Pencere Düzeni, Rölöve ..	121
Şekil 168: Aynur Hanım Konağı L04 Kodlu Odanın Genel Görünümü, 2018	121

KISALTMALAR LİSTESİ

KUDEB : Koruma Uygulama ve Denetim Büroları

ÇEKÜL : Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı

No : Numara

Sk : Sokak

cm : Santimetre

m : Metre

m² : Metrekare

No : Numara

yy. : Yüzyıl

1. BÖLÜM: GİRİŞ

Gün ışığı, insanlar ve tüm diğer canlılar için hayati bir öneme sahip olmanın yanında sürdürülebilir ve temiz enerji kaynağı olarak da özel bir öneme sahiptir. Yaşantımız sırasında farkına varmadan kullandığımız gün ışığı bir yandan çevreyi ve yaşantımızı aydınlatırken hayatımıza enerji de vermekte, yaşantımıza anlam katmaktadır.

Gün içerisinde çok büyük miktarda güneş ışığı yeryüzüne ulaşmakta, ancak teknik imkânların yeterince kullanılmamasından dolayı kent içerisindeki tüm mekânlara yeterince ulaşamamaktadır. Gün içinde güneşten alınan gün ışığının yapılarda ihtiyaç duyulan mekânlara taşınabilmesi, çatılarda basit ışık toplama gereçleri ile ışığın toplanabilmesi ve fiber kablolar vasıtasıyla taşınması mümkündür. Yapılan ön araştırmalarda gün içinde yapılarda aydınlatmanın yeterli gelmediği mekânlarda elektrik enerjisinden faydalandığı ve bu oranın % 40 gibi bir oranı bulunduğu görülmüştür. Bu yolla elektrik enerjisinden istifade edilmesi de görülmektedir. Ayrıca fiber optik kablo ile aydınlatma da kullanılan elektrikte görülen sigorta ve kısa devre arızaları yüzünden ortaya çıkan yangın ve mal ve can kaybını da önleyecektir. Bu yöntem ile kullanılan teknolojik ve estetik düşünceler, iç mimaride alternatif doğal aydınlatma yöntemlerini beraberinde getirecektir.

Pencere tasarımlarının önemi estetik kaygısından çok doğal ışıktan yeteri kadar yararlanılması hedeflenmelidir. Öncelikli olarak estetik düşünülecek olursa bu durum aydınlatma enerjisinin gün boyu kullanımına ve yapay enerji tüketiminin artmasına sebep olmaktadır. Yapı için oluşturulan boşlukların boyutları yapı içi ısıl ve işlevsel konforu etkilemektedir.

1.1. Problem

Geleneksel konutlarda cephe boşlukları oluşturulurken düşünülmesi gereken en önemli unsurlardan birisinin de doğal aydınlatma ile ilgili planlamanın olduğu bilinmektedir. Konutla ilgili birçok tanıma ulaşmak mümkündür. Ancak konut kelime anlamıyla bir veya birden çok insanın en temel ihtiyaçlarından biri olan barınma ihtiyacını karşıladığı yer olarak ve hayatının büyük bir bölümünü geçirdiği kendisini rahat ve özgür hissettiği yer olarak tanımlanabilir. Mimari dokunun şekillenmesini sağlayan ana unsurlar: sos-yo ekonomik, kültürel ve etnik değerlerdir. Konut planları da bu etkileşimi yansıtan başlıca yapı türüdür.

Konut tasarımı yapılırken kullanıcı ihtiyaçları göz önünde bulundurularak gün ışığından maksimum yararlanma hedeflenmeli ve bu şekilde tasarıma yön verilmelidir. Bunun en güzel örneğini geleneksel Gaziantep evlerinde görmek mümkündür.

Geleneksel Türk evi bir hazinedir ve bu hazinede atalarımız tarafından cephede oluşturulan boşluklar tesadüfî değildir. Yapıların doğal aydınlatmasını sağlayan önemli unsurlardır. Bu bilgiler ve bulgular günümüzde unutulmuştur.

Geleneksel Gaziantep evleri incelendiğinde en önemli çevresel etmenlerden biri olan doğal aydınlatmanın pencere boyutları kapılar, livan girişleri, tepe penceresi ve mimari etkilerle mekân içerisine maksimum düzeyde yansıtıldığı görülmektedir. Eski geleneksel konutlardaki doğal aydınlatma unsurlarını günümüz konutlarına yansımadığı görülmektedir. Bu çalışmada Geleneksel Gaziantep evleri konut tipinde yer alan doğal aydınlatma sisteminin performansını etkileyen pencere özelliklerine yer verilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırma konusu olarak seçilen Gaziantep Bey Konağı ve Aynur Hanım Konağı 19. yy dönemine ait olup mimari niteliklerini kaybetmemiş evlerdir. Bey Mahallesi'nde yaşayan toplumların ekonomik seviyeleri şehrin diğer bölgelerinde yaşayan insanlara göre daha yüksek olduğundan mekâna yansıdığı görülmüştür. Çalışma alanında iki tip plan tipolojisinden büyük ve hala kullanılan Gaziantep Bey Konağı ve Aynur Hanım Konağı örnekler seçilip incelenmiştir. Aynı zamanda Gaziantep Bey Konağı 'L' tipi plan tipolojisine sahipken Aynur Hanım Konağı 'I' tipi plan tipolojisine sahiptir. Seçilen konaklarda pencere düzenleri üst katlarda, giriş kata göre farklılık göstermektedir. Üst kattaki mekânların pencereleri gün ışığını daha fazla alması ve kullanıcıyla seyir imkânı sağlaması amacıyla daha büyük boyutta kullanılmıştır. Alt katlar ise servis mekânı olarak kullanıldığı için Anadolu kültürü ve mahremiyet olgusunun etkisiyle daha küçük pencerelerin kullanıldığı görülmüştür. Katlar arasındaki pencere farklılıkları tezat görünse de mekânlar arası işlevselliği ön plandadır.

Bu çalışmada, geleneksel konutların iç mekân tasarımlarında kullanıcıların doğal ışığı maksimum derecede alan pencerelerde, hem doğal ışığın odayı aydınlatması hem de göz hizasında ki pencerelerin dış dünya ile bağlantısını sağlamaktadır. Görsel konfor, işlev ve estetik gereksinimlerin karşılanması açısından, aydınlatmanın önemi vurgulanmaya çalışılacaktır.

Çalışma için belirlenen bir diğer amaç ise geleneksel Gaziantep evlerinde kullanılan doğal aydınlatma unsurlarının günümüz mimarisine yansıma oluşturacak nitelikte bir araştırma yapmaktır. Doğal aydınlatma; hacim içi doğal aydınlık düzeylerinin, eski yapıların işlevleri açısından değerlendirilmesi tasarıma yön veren bir kriter olmuştur.

Gaziantep yöresindeki tarihi doku içerisinde yer alan Bey mahallesindeki geleneksel konut tipolojileri incelendiğinde bu konutlarda kullanılan doğal aydınlatma unsurlarının günümüzdeki doğal aydınlatma elemanlarıyla farklılık gösterdiği görülmektedir. Geleneksel konutlara bakıldığında günümüzde doğal aydınlatma türleri olarak kullanılan kapı pencere dışında farklı aydınlatma elemanları yer almaktadır.

Gaziantep kentindeki Bey Mahallesinde bulunan geleneksel yapılar bazı fonksiyon değişikliği gerçekleştirilerek yeniden kullanılmaya başlanmıştır. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde doğal aydınlatmanın mekân içerisine katkısı genellikle mimarlar tarafından incenmiş olup bu çalışmada iç mimari açıdan değerlendirme yapılmıştır. Burada asıl amacımız iç mimar olarak doğal aydınlatmanın iç mekâna yansıması ve kullanımı amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Konut planlaması geçmişten günümüze teknolojik gelişme, nüfus artışı şehirlerin büyümesiyle birlikte zamanla değişime uğramıştır. Az katlı geleneksel konut tipolojileri zamanla yerini çok katlı yapılara bırakmıştır. Geleneksel konutlarda çevresel faktörlere önem verilip gün ışığını mekâna yansıtan aydınlatma elemanları ile doğal aydınlatma sağlanmıştır.

Geleneksel konutlardaki aydınlatma işlevi yapay unsurlardan daha çok gün ışığına dayalı doğal ışıkla sağlandığı görülmektedir. Ancak günümüz konutlarına bakıldığında doğal aydınlatma elemanlarının yetersizliğinden dolayı yapay aydınlatma daha çok kullanılmıştır. Bu çalışmada geleneksel konutlarda doğal aydınlatmanın mekân içerisindeki önemine vurgu yapmakta gelecekteki konutların tasarımında doğal yöntemlerle aydınlatılarak enerji tasarrufu ile birlikte ekonomiye katkı sağlayacağı düşünüldüğünden dolayı büyük önem taşımaktadır.

İncelenen konutlardaki mekânlardan istenilen görev performansını sağlamak için ideal aydınlatma gerekir. Aydınlatma için gündüz saatlerinde doğal ışıktan faydalandığı düşünülmektedir. Daha önce yapılan bilimsel araştırmalarda gün ışığının yeterli gelmediği durumlarda ise elektrik enerjisinden faydalanılmaktadır. Mevcut yapılarda toplam yapı stokunun % 30 a yakın bölümünde yardımcı ışık kaynağı olarak elektrik kullanıldığı tespit edilmiştir. Yapılarda gün içinde aydınlatma amacıyla kullanılan elektriğin önüne geçilmesi,

ülkemizde yaklaşık olarak 20 milyon konut olduğu düşünülürken bu sayede tasarruf edilecek elektrik enerjisi büyük boyutlara varmaktadır.

1.4. Varsayımlar

Güneydoğu Anadolu bölgesi Gaziantep kenti geleneksel evlerinin tasarımında aydınlatma olarak doğal aydınlatma mekân içerisindeki önemini ve bu etmenin günümüz konutlarına yansımaları gerektiği varsayımına dayanmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmada Güneydoğu Anadolu bölgesi Gaziantep kenti Bey Mahallesi, Bey Konağı, Aynur Hanım Konağı ve geleneksel karakterdeki konutlar hakkında detaylı araştırma doğal aydınlatma unsurları ile sınırlandırılmıştır.

Geleneksel Antep evlerinin mimari ve iç mimari tasarımı aşamasında konutların çevre ile ilişkisine, coğrafi konumuna, sos-yo ekonomik duruma bağlı olarak kullanıcı performansının dikkate alınarak planlanması önemlidir.

1.6. Yöntem

Bu çalışmada Gaziantep'te bulunan geleneksel konut niteliğinde olan Bey Mahallesi konutlarının doğal aydınlatma bakımından değerlendirilmesini amaçlanmıştır. Çalışma alanındaki konutlara ait projeler elde edilmiştir. Kat planlarıyla birlikte her bir odanın baktığı yön, bulunduğu kat, cephe, oda m², pencere boyutları ve kuş pencereleri saydamlık oranları bulunmuştur.

Geleneksel Gaziantep evlerinin bulunduğu Bey Mahallesi için, geleneksel doku ve yapılar ile ilgili analiz, betimleme ve örnekleme yöntemleri sonucunda doğal aydınlatması incelenmiştir. Bu araştırmalar doğrultusunda doküman tekniğiyle veriler toplanmıştır.

Tez kapsamında elde edilen veriler periyodik yazılı kaynaklar, makaleler, tez araştırmaları, kitaplar, sempozyum bildirgeleri, dergiler ve internet verileridir. Doküman araştırması yapılırken, geleneksel konutlarda mümkün olduğunca en eski kaynaklardan günümüz kaynaklarına kadar incelemeye çalışılmıştır. Aynı zamanda o dönemlerde yaşayan kentliler, Çekül Vakfı'ndan bilgiler edinilmiş Kudeb ile irtibata geçilerek alanın hali hazır harita ve planlarına ulaşılmıştır.

2. BÖLÜM: AYDINLATMA İLE İLGİLİ GENEL PRENSİPLER

2.1. Geçmişten Günümüze Aydınlatma

Dünyadaki yaşamla birlikte başlayan aydınlatma tarihi iklimsel veriler, yer kürenin fiziksel özellikleri ve temel ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenmiştir. Gün ışığı en kaliteli ve pahalı olmayan bir değere sahiptir. Dolayısıyla gün ışığından çok yarar sağlanılmaktadır. Hayatın yaşamını ışık mümkün kılmaktadır ve tüm canlıların hayatta kalmasını sağlayan enerji kaynağıdır (Şahinbaş, 2015). Dünyada aydınlatma amacıyla tüketilen enerji %17'dir. Eğer bir yapı inşa edilirken doğru tasarım yapılırsa, aydınlatma ihtiyacının %70'i doğal ışık kaynağı güneşten karşılanabilir (Şirin, 2017).

Aydınlatma araçlarının icadı ile başlayan süreç zamanla mekânsal kurguya dâhil olmuştur. Mimari açıdan değerlendirildiğinde geçmişin önemli aydınlatma araçları olan fener, çıra, gaz lambasının yanı sıra gün ışığını, en iyi şekilde mekânlara alınarak dağıtılmasını sağlamak amacıyla (Yenidoğan, 2017) pencere, kapı açıklıkları da birer aydınlatma elemanı olarak kullanılmıştır.

Gaziantep Geleneksel mimarisinde yüksek duvarlarla çevrili olan mekânlarda pencerelerin yanı sıra tepe pencereleri ile aydınlatma sağlanmaya çalışılmıştır. Gün ışığından maksimum seviyede yararlanmayı amaç edinen bu mimari yaklaşım yeterince aydınlatma sağlamadığı gibi havanın kararmasıyla birlikte ek aydınlatma gereksinimine ihtiyaç duyulmasına sebep olmuştur. İnsanlar ateşin keşfi ile birlikte sadece gün ışığına bağlı kalarak değil akşamları da çeşitli aydınlatma elemanlarıyla hayatlarına devam etmişlerdir (Yenidoğan, 2017). Sosyal aktivitelerin etkilenmemesi için tavana ya da duvara monte edilmiş seyyar gaz lambalarıyla mekânın aydınlatılmasına destek verilmiştir (Dalkılıç & Halifeoğlu, 2008).

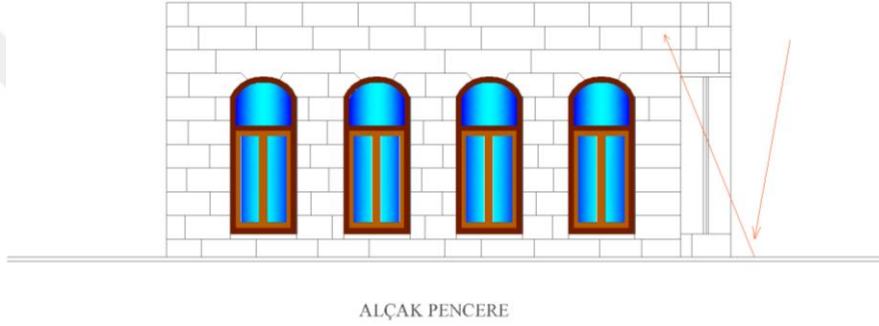
2.2. Mimaride Aydınlatma Çeşitleri

İnsanoğlunun en temel ihtiyaçlarından biri olan ışık, hayatı da şekillendirmektedir. Çevremizi duygularımızla algılayıp tanımlarken ışığa ihtiyaç duymaktayız. Kullanılabilen iki tür ışık kaynağı vardır. Bunlardan ilki güneş, ikincisi ise mum, yağ kandilleri ve meşale ile elde edilen yapay ışıktır (Ataç, 2013). Aydınlatma çeşitleri doğal ve yapay olmak üzere iki başlık altında açıklanmıştır.

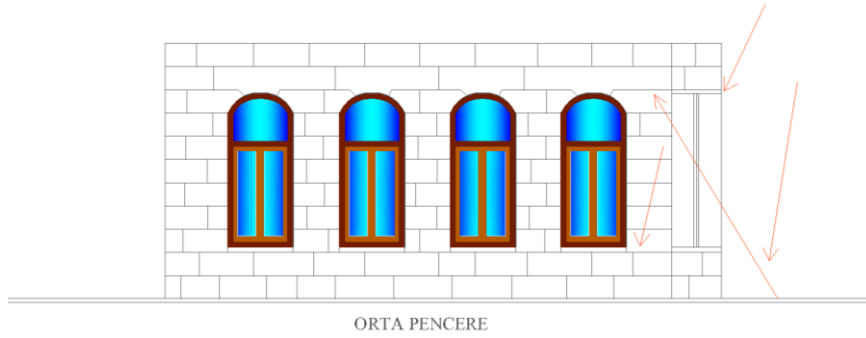
2.2.1. Doğal Aydınlatma

En doğal ve en temel aydınlatma kaynağı olan güneş ışığının yoğunluğu mevsimlere ve coğrafi konuma göre farklılık göstermektedir. Bir diğer doğal aydınlatma aracı olan Ay ise konumuna göre ışık kaynağı olarak kabul edilebilir.

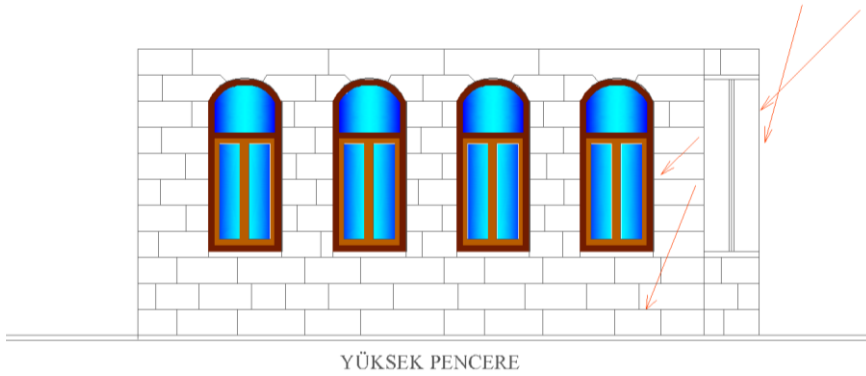
Şekil 1’de görüldüğü gibi alçak pencereler göz hizasının altında olduğu için yansımanın gözü rahatsız etmemesi önemli rol oynamaktadır (Şekil 1). İkinci şemadaki orta pencerelerde ise hem yansıyıp gelen ışık hem de güneş ışığını mekân içerisine alabilmektedir (Şekil 3). Son şemadaki yüksek pencerelerde ise zeminin daha aydınlık olduğu görülmektedir. Yüksek tavanlı konutlarda mekâna inen doğal ışık azdır. Bunu önlemek için tepe pencereleri kullanılmıştır (Şekil 3) (Lam, 1991).

Şekil 1: Alçak Pencerenin Gün Işığını Almasındaki Etkileri

Şekil 2: Orta Pencerenin Gün Işığını Almasındaki Etkileri

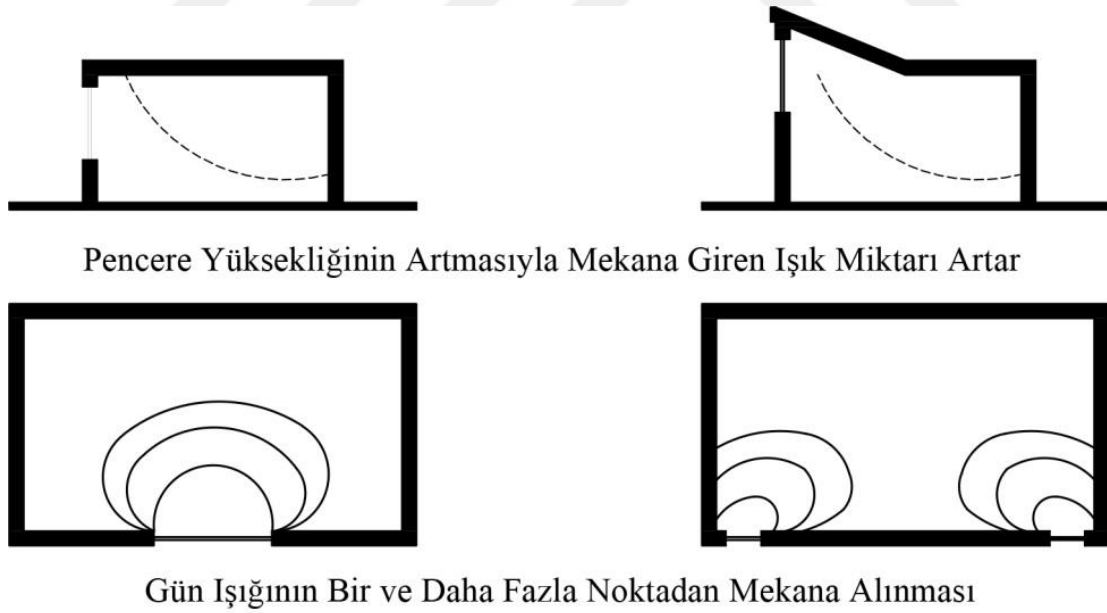
Şekil 3: Yüksek Pencerenin Gün Işığını Almasındaki

İnşa edilen yapının işlevleri ele alınarak ve bulunmuş olduğu coğrafi konumu ve iklimsel verileri ışık değerleri ile cephede oluşturulan boşlukların konumu ve boyutları dikkate alınmaktadır. Pencere yapıların iç ve dış duvarlarına konumlandırılmış istenilen aydınlık seviyesini sağlaması beklenen günışığı için oluşturulan açıklıklar olarak tanımlanabilmektedir. Dış hayat ile bağlantıyı pencere ve tepe pencereleri sağlamaktadır (Ataç, 2013).

Türk evlerinde tasarlanan yapılarda mahremiyet gereksinimleri ile beraber mekânın görsel, kişisel ve toplumsal yapısına uygun olmasıdır (Çete, 2007).

Gece – gündüz ayrımı ile birlikte ışığın değişimi insanların yaşamsal aktivitelerini de şekillendirmiştir. Işık dünyada bilinen tüm canlıların enerji kaynağıdır. Antik çağlarda doğal ışığın çok büyük ustalıkla kullanıldığı yerler vardır. Buna örnek olarak Luxor ve Karnak'ta bulunan tapınaklarda holler gün doğum ve batımına göre yapılmıştır. Yılda bir defa ışık seli içinde doğmaktadırlar (Şahinbaş, 2015).

Yapıların doğal ışık ile aydınlatılması öncelikli olup, pencereler ve bazı tasarımlarda da çatı pencereleri kullanılmaktadır. Malzemenin türü ne olursa olsun, gün ışığının doğru kullanıldığı mekânlarda aydınlatma probleminin yaşanmadığı görülmektedir. Mekâna alınan gün ışığı oranı pencere yüksekliği, âdeti ve yönü ile doğrudan ilişkilidir (Şekil 4).

Şekil 4: Gün Işığının Mekâna Girmesinde Pencere Yükseklik ve Yerleşimi (Ataç, 2013)

Doğal ışık yapılara göre farklı kullanım tiplerine sahiplerdir. Kütüphanelerde, kültür yapılarında, ofislerde, konutlarda, eğitim yapılarında doğal ışığın mekân içerisine alınış şeklini göstermektedir (Halıcıoğlu, 2009).

Mekân tasarımının ruhuna can veren doğal ışık mimarinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Günışığı, binanın enerji kaybını azaltırken insanoğlunun sağlığını ve eylemlerini gerçekleştirmesi için önemlidir. (Kazanasmaz, 2009)

Panteon; Tarihi süreç boyunca doğal ışığın kullanıldığı, mühendislik harikası olarak bilinen eserlerden Roma döneminin simgesi olarak kabul edilmiştir. Tepedeki bu açıklık güneşin yer değiştirmesiyle farklı dönemlerde içteki tanrı heykellerini aydınlatıyordu. Bu açıklık aynı zamanda gün boyunca yapının içerisindeki ışık ve hava dengesini de sağlıyordu (Şekil 5) (Taşoluk, 2014).

Şekil 5: Pantheon (Rome Roma, 2009)

Pencereler konumlandırıldıkları duvara göre farklılık göstermektedir. 20 cm kalınlığına yerleştirilen pencere ile 50 cm kalınlığındaki duvara yerleştirilen pencerenin sağladığı aydınlık düzeyi farklıdır. Kalın duvarlar içeriye giren doğal aydınlatmanın etkisini azaltmaktadır. Cephede oluşturulan boşlukların düşeydeki konum ve boyutları, lento yükseklikleri, pencere boyutları aydınlık seviyesini değiştirmektedir (Şekil 6) (Murt, 2006).

Kemerli Pencere	Düz Pencere	Kemerli Pencere

Şekil 6: Geleneksel Gaziantep Tarihi Evlerinde Kullanılan Tepe Penceresi Biçimleri, 2018

2.2.2. Yapay Aydınlatma

İnsanoğlunun ateşi bulmasıyla başlamıştır her şey. Yırtıcı hayvanlara, karanlığa karşı savunma aracı olarak ateş kullanılmıştır. Doğal aydınlatmanın yetmediği hatta gece ay ışığının yetersiz olduğu ışığa daha fazla ihtiyaç duyulan yerlerde yol gösterici olarak meşale, çıra, gaz lambaları, fener kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde ise elektrikli aydınlatma araçları kullanılmaktadır. (Dalkılıç & Halifeoğlu, 2003)

Yapay aydınlatma kaynaklarının bilinen en iyi olanağı sağlayan elektrik enerjisidir. Bugün elektrik enerjisinin kullanıldığı birçok alan vardır. (Ataç, 2013) Ancak geçmişte kullanılan geleneksel aydınlatma türü elektriğin olmadığı zamanlara aittir. Bu yapay aydınlatma elemanları bu başlık altında sınıflandırılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Aydınlatma Elemanları

İdare Lambaları	İdare lambasının yapım malzemesi saç veya tenekeden oluşmaktadır. Şekil olarak ters huniye benzemektedir. Alt kısmındaki bölümüne yağ konulup, üstten içine fitil atılarak yağa değmesi sağlanıp fitil ateşe verilip aydınlatma aracı olarak kullanılırdı.	 (Idare Lamba, 2011)
Gaz Lambası	Gaziantep geleneksel mimaride kullanılan gaz lambası,2018	
Lüks (Löküs) Lambası	Dış ülkelerden ithal edildiği bilinen, ispiroto ile ısıtıldıktan sonra ipekten yapılan malzeme ile pompalanarak buharlaşan gaz yağının yanması sonucu aydınlatma sağlayan lüks lambaları beyaz renkli ışık vermektedir. Halk ağzında "Löküs" diye bilinen lüks lambaları dönemin önemli aydınlatma aracıdır.	

2.3. Tarihi Yapılarda Aydınlatma

Kültürel mirasımız olan tarihi yapıların doğal aydınlatma örneğini inşa edilen yapılarda bırakılan pencere, kapı gibi boşluklar yardımıyla ışığı maksimum düzeyde içeriye almasını hedeflediği görülmektedir. Yapının kabuğunda oluşturulan açıklar; güneşlenme, havalanma ve ışık ihtiyacımızı karşılamaktadır. Aynı zamanda ise dış dünya ile bağlantı kurmamızı sağlamaya yarayan önemli bir elemandır. Yapılarda çok sayıda pencere açıklıkları görülmektedir. Bu açıklıklar aydınlatmayı sağlarken destek olarak ise tepe pencereleri ile gün ışığından faydalanıldığı görülmektedir (Sayın, 2014).

Cephede oluşturulan açıklıkların boyutları yapının konumlandırılacağı bölgenin iklim koşullarına, yapının malzeme türüne ve bölgede yaşayan insanların sos-yo kültürel yapılarına göre değişmektedir. (Payaslı Oğuz & Işık, 2003) Kentin mirasını oluşturan önemli tarihi yapıların doğal ışığı ile aydınlatmada, ışık kaynağı inşa edilen yapıların dışında kalmaktadır. İçeriye alınan ışık ise yapının kabuğunda oluşturulan açıklıklardan girmektedir. Gerekli aydınlık oranını sağlamak için mekânda uygun bulunan yerlere tepe pencereleri, pencereler yerleştirilerek aydınlık düzeyi sağlanmaktadır (Şekil 7).

Cephede belli bir aks sistemi pencere ölçüleri, dizilişi belli bir ölçüye göre oluşturulmuştur. Cephede genelde 15 x 15–12 x 12 cm gibi ölçülerdeki kare kesitli dikmelerin 125- 130 cm aralıklarla yerleştirildiği görülmektedir. Mekânı oluşturan duvarlarda bulunan pencerelerden yer döşemesine yakın olanlara alt veya alt sıra pencereler iken tavana yakın olarak konumlandırılan pencerelere ise üst veya üst sıra pencereler denilmektedir. Pencere boyutları bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Örneğin, Safranbolu’ da 65-70 x 120-140 cm, Kayseri’ de 80-90 x 140-150 cm, Konya’ da 90-105 x 140-170 cm, , Muğla’ da 70–80 x 150-160 cm, Ordu’ da 80-95 x 200 cm, Mardin’ de 75-90 x 130-150 cm civarındadır. Pencere parapet ölçüsü ise 40 – 90 cm arasında değişiklik göstermektedir.

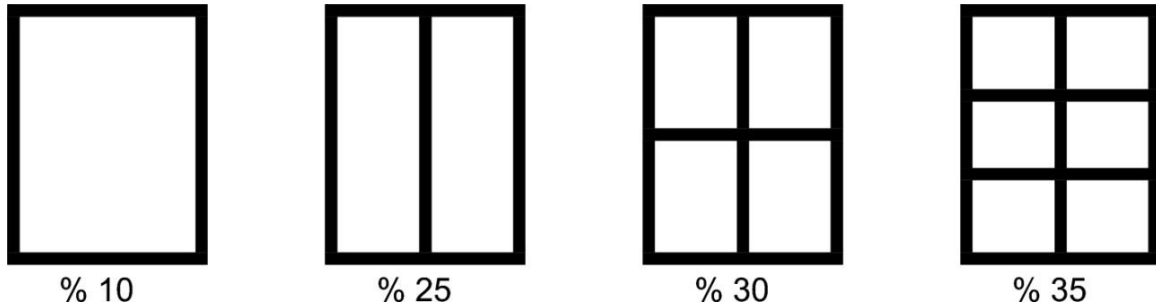
Şekil 7: Alt Sıra ve Üst Sıra Pencerelerin Beraber Kullanımına Örnek, 2018

Pencereler tek veya çift kanatlı olarak kullanılmaktadır. Açılan kanatlarda ise çıtalar ile bölüntüler yapıldığı görülmektedir. Birbirinden farklı doğramaların kalınlıklarına göre cam oranı değişiklik göstermektedir. Pencere boyutlarına dayalı saydamlık alanı genişledikçe hacme giren doğal ışık oranı artmaktadır. Saydamlık oranı ise penceredeki doğrama çeşidine veya kalınlığına bağlı olarak % 10 ile % 40 arasında değişen oranlarda azalır (Sayın, 2014) (Şekil 8).

Şekil 8: Kanatlı Pencere Tipi, 2018

Pencere tipine göre mekânın aydınlık oranı değişmektedir. Geleneksel Türk evlerinde doğramaların bölüntülerinin kalın ve çok olmasıyla saydamlık oranının küçülmesine ve hacim içerisine giren gün ışığının azaldığı görülmektedir (Sayın, 2014). Geleneksel konutlarda mahremiyet olgusundan dolayı çok bölmeli doğramalar kullanılmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9: Pencerelerdeki Doğramalara İlişkin Kayıp Oranı Örnekleri (Sayın, 2014)

2.4. Geleneksel Gaziantep Mimarisinde Aydınlatma

Geleneksel Gaziantep mimarisinde çok sayıda anıtsal yapı bulunmaktadır. Bunlar Dini yapılar, hamamlar, kasteller, ticari yapılar, konaklama yapılarıdır (Tablo 2).

Tablo 2: Geleneksel Gaziantep Mimarisinde Aydınlatma

Dini Yapılar (Cami, Kilise)	<p>Gaziantep kentinde bulunan dini yapılar, halkın farklı kökenlere mensup insan topluluklarının yaşamış olması ve yerleşim yerinde farklı dinlere ait yapıların oluşmasını sağlamıştır. İnşa edilen yapılara bakılarak şehirde kimlerin hangi dönemde, hangi bölgelerde yaşadığı dönem izlerinden anlaşılabilir (Gül, 2005).</p>	 <p>178 yılına ait Tahtanı Cami cepheindeki oluşturulan açıklıklar ile doğal olarak aydınlatılmıştır.</p>
Hamamlar	<p>Hüseyin Paşa Hamamı tavadaki Kubbe örtüsündeki deliklerden mekânın içinde doğal aydınlatma sağlanmıştır. Homojen aydınlatma kullanmıştır çok sayıda pencere yan yana dizilmiştir. Doğudan, batıdan her yönden doğal ışığı almaktadır. Boşluklar çok sayıda olmalıdır, yuvarlak camın özelliklerinden biri ışığı toplayarak dağıtmaktadır (Aykın, 2005).</p>	 <p>Gaziantep Hüseyin Paşa Hamamı (Ünal, 2007).</p>
Gaziantep Kastelleri	<p>1283 yılında inşa edilen Gaziantep kentinin en önemli su yapılarından Pişirici Kasteli (Ünal, 2007) Tepe penceresi olmasının nedeni mekâna en homojen ışık tepeden gelir. Mekânın içine ışık eşit şekilde yayılır. Mekânın tamamına hükmedebilmek için tepeden aydınlatmayla doğal aydınlatma sağlanır.</p>	 <p>Pişirici Kasteli (Ünal, 2007).</p>

<p>Ticari Yapılar</p>	<p>Hanlar seyahat eden insanların, kervanların rahatça güvenilir şekilde zamanlarını geçirebilecekleri yapılardır. Gaziantep'teki hanlar arasında iki katlı hanlar gurubunda bulunmaktadır. Hanın ikinci katında biraz daha küçük odalar bulunmaktadır, önlerinde geniş revaklar daha geniş tutulmuştur. (Bozgeyik, 2015) Tüm odalar açıklıklı boşluklardan, avludan, kapı pencerelerden ve kuş pencerelerinden doğal aydınlatması sağlanmaktadır (Akar, 2009).</p>	
<p>Dükkân</p>	<p>Tarihi yapılarda bulunmakta olan ticari yapılar, işlevsel ve mekânsal zenginliği açısından kent dokusunun çekici noktası halinde olmuşlardır. Kentte yaşamlarını sürdüren insanların barınmasını kolaylaştıran dükkânlar değerli eşyaların satıldığı ve birçok ticaret amaçlı olan dükkânlar bulunmaktadır (Akar, 2009).</p>	 <p>Kürkcü Hanma İç Avludan Bakış (Bozgeyik, 2015).</p> <p>Gaziantep Karatarla Mahallesi Mütercim Asım Caddesi Genel Görünüm yıl 1898 (Demir, 2005).</p>
<p>Konaklama Yapıları</p>	<p>Geleneksel Gaziantep evi olan yapının 1856 yılında inşa edildiği düşünülmektedir. Bir zamanlar İran konsolosluğu rezidansı olarak kullanılan yapı daha sonra Antep savaşı sonrası Ermeni bir aile tarafından kullanılmaya devam etmiştir. Daha sonra Dai ailesinin eline geçip halen Abdulkadir Kimya'ya ait bu ev Papyrus kafe olarak kullanılmaktadır.</p>	

3. BÖLÜM: TÜRK EVİ

3.1. Geleneksel Türk Evlerinin Oluşumu

Türklerin geçmişe dayanan kendine has bir yaşam tarzları vardır. Türkler İslamiyet'ten önce, Orta Asya boylarında göçebe halinde çadırlarda yaşamaktadır (Eruzun, 1898).

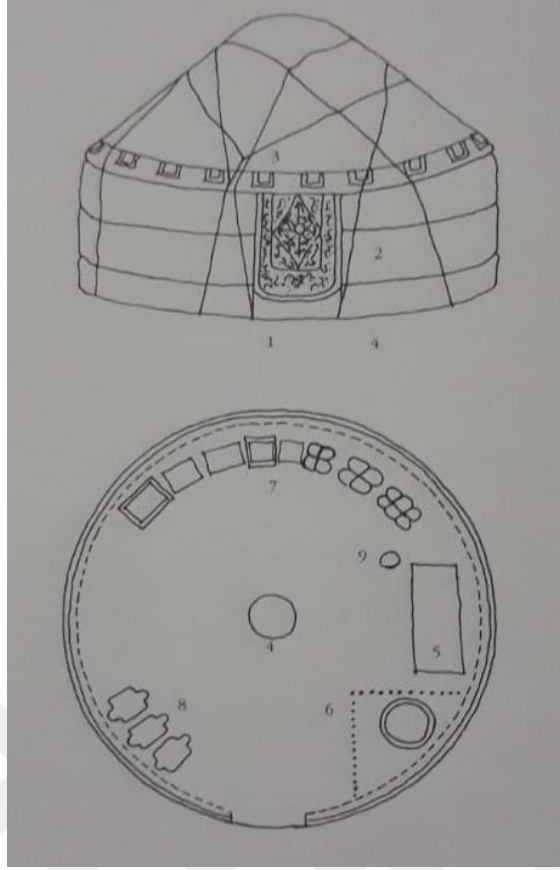
Türk toplumunun uygarlık seviyesi köklü bir geçmişe sahiptir. Türk evinin tarihsel gelişiminde çadır yaşamları sürdürüldüğü; çadır hayatından sonra, insan gereksinimlerine cevap verebilecek yaşam alanları yaratmışlardır (Şekil 10). Buna bağlı olarak aile yapılarına, üretim düzeyine, geleneklerine, nüfus sayısına dayalı mekânların biçimlendiği görülmüştür. Çadırlarda olduğu gibi oturma alanları, yeme, dinlenme, yıkanma ve temel ihtiyaç alanlarını giderecek mekânlar eklenmiştir (Üstünkök, 1987).

Mekânların biçimlenmesinde kullanıcı kimliği aile bireylerinin sayısı önemli rol oynamaktadır. Türk evi plan tiplerinin oluşumunda köy ve kent evlerinin yaşanmışlıklarına bağlı olarak mekân sayısının artması strüktüre bağlı olarak sağlanmaktadır.

Türk evinde o dönemlerde hayvancılık önemli rol oynamaktaydı. Bunun için alt katlar hayvan barınağı olarak tasarlanırdı. Alt kata ek olarak depolama alanları, yerine göre depo, ahır, arabalık, samanlık ve taşlık olarak kullanılırdı. İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği barınma alanlarına üst katta yer verilmiştir (Eruzun, 1898).

Göçebe halinde hareket etmekte olan grupların bir kısmı, eski geleneklerini devam ettirerek taşınabilen mekân kavramını hayatta tutmuşlardır. Uzun yıllar boyunca Anadolu'nun geniş toprakları üzerinde sürekli hareket halinde olarak ekonomik değer üreterek yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Taşınabilen bir yaşam alanının oluşumunda kullanılan ince ve özel ahşaplardan oluşmakta olan taşıyıcı sisteminin örtü malzemesinin özelliklerinden dolayı yapının geometrisinde küre ve silindir parçaları vardır. Taşınabilen bu mekânlarda birçok amaçla kullanılan eşyaların, sandıkların, denklemin konulduğu alan bir süre sonra yerleşik mekânda dolap olarak kullanılmaya başlamıştır (Küçükerman, 1995).

Sedad Hakkı Eldem'e göre: en güzel ve en tipik evler İstanbul'dadır. Osmanlı döneminde birçok çeşit malzeme ve tarzda ev vardır. Her ne kadar Mardin ve Diyarbakır'da da evler olsa da tipik ev kavramı İstanbul'dakilere işaret etmiştir. Ev tasvirinin temsili İstanbul ev biçiminin özelliklerini ifade ettiği için 19.yüzyılın da temsilleri arasındadır. Bu ev tasviri aynı zamanda mahallenin simgesidir (Bertram, 2012).

Şekil 10: Çadır Plan ve Görünüşü (Küçükerman, 1973)

- 1- Giriş
- 2- Yan örtü
- 3- Üst örtü
- 4- Ateş yeri
- 5- Kerevet
- 6- Bölme
- 7- Sandık ve denkler
- 8- Eyer ve koşumlar
- 9- Demir askılık

Geleneksel Türk evlerinin oluşum biçimi şöyledir; sofa, taşlık, avlu ve odalardan oluşmaktadır. Evin en büyük özelliklerinden birisi de avlunun evin içine kurulmuş olmasıdır. Türk evi ise Eldem'in (Eldem, 1954) tanımına göre şöyledir; *'Türk evi eski Osmanlı devletinin işgal ettiği sınırlar içinde eski anlatımla Rumeli ve Anadolu Bölgelerinde yerleşmiş, gelişmiş ve 500 sene kadar tutunmuş kendi özellikleriyle oluşmuş bir ev tipidir.'*

3.2. Geleneksel Türk Evlerinin Oluşumu ve Plan Şemaları

Türk evi, Eski Osmanlı Devletinin ele geçirdiği sınırlar içinde Anadolu'ya yerleştikleri dönemlerde Türk ırkını veya Osmanlı kültürünü kabul etmiş olan kavimlerin yerleştikleri Türk evi, 15 ve 16. yy. itibaren mevcut diğer tiplerin yerine geçmiştir (Eldem, 1954).

Geleneksel yaşam kültürümüzü ve mahremiyetimizi esas alarak mekânsal özelliklerini oluşturmuştur. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde dönemin inşaat tekniği ve yapım malzemeleri bölgeye göre farklılık göstermektedir. Türk evlerinde, iç mekân kurusunda sofa ve odalar birbirinden bağımsız olarak yaşamsal işlevleri yerinde getirebilmektedir (Tokol, 2014).

Canlıların doğal bir gereksinimi olan barınma ihtiyacına karşılık veren sığınma, barınma, çevresi kapalı olan alanlara girmek, saklanmak evrensel ve doğal oluşumların gündelik hayatına yansımadır. İlk evler çevrenin coğrafi şartlarına ve dış tehlikelere karşı oluşturulan bir yapılanmadır.

Dönemin bir parçası olan geleneksel yapılarda, Orta Asya'dan getirilen kültürel değerler yansırken, diğer taraftan da Anadolu'da daha önceleri yaşamış ve coğrafyaya karakterini vermiş kültürlerin izlerine rastlanmaktadır (Gögebakan, 2015).

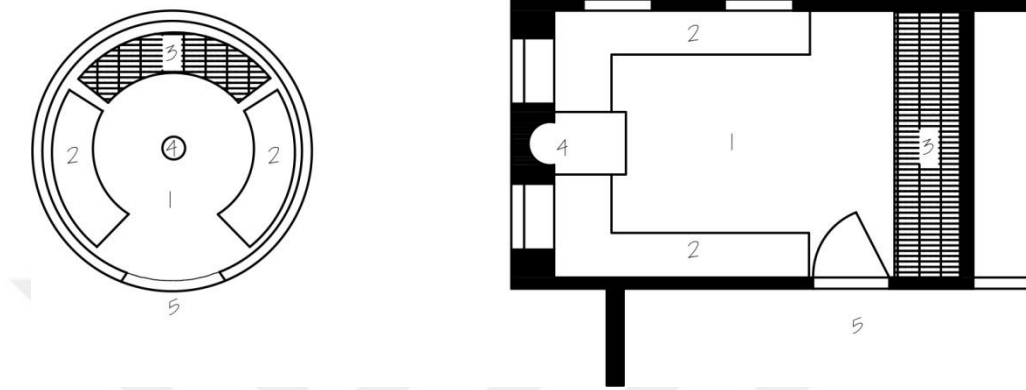
(Eldem, 1954)'nin, Türk evleri hakkında yapmış olduğu en kapsamlı çalışmasına göre Türk evi; Karadeniz sahili evi, Rize evi, Kuzey Anadolu evi, Ankara evi, İstanbul ve Marmara Bölgesi evi, Ege ve Batı Anadolu Bölgesi evi, Ege sahili ve Adalar evi, Akdeniz evi, Rodos evi, Alanya Evi, İç Anadolu Kerpiç evi, Kayseri evi, Doğu Anadolu evi, Güneydoğu Anadolu evi, Diyarbakır evi olmak üzere on beş türde incelenmiştir (Şekil 11). Evlerin yapılarının değişiklik göstermesi farklı bölgelerde olmasıyla birlikte yapı malzemesinin değişiminden de kaynaklanmaktadır (Arat, 2011).

Şekil 11: Kültürel Havzalarda Geleneksel Evler (Sözen, 2006).

3.2.1. Türk Evlerinde Oda

Çadır ile odanın işlevsellikleri birbiriyle çok benzerdir. Yapıların oluşumundaki benzerlikten ötürü her iki mekânlarda aynı büyüklükte dirler. Çadır da evlerde ki oda da canlıların dış etkenlerden korunması için oluşturulmuştur (Şekil 12).

Şekil 12: Topak Ev ve Odanın, Genel Düzen ve Kullanma Biçimleri Açısından
(Küçükerman, 1973)

Çadırın ve evin kullanma biçiminin genel düzeni;

- 1- Çok amaçlı orta alan
- 2- Oturma için yapılmış alan
- 3- Kapalı kullanma alan
- 4- Isıtma amaçlı alan
- 5- Hizmet alanı

Geleneksel Türk evlerindeki odaların en belirgin özelliği elemanların yatayda veya düşeyde sürekli olarak kullanılabilir ve çok amaçlı kullanılıyor olmasıdır. Bu özelliği mekân içerisinde ki çözümler olarak sağlamıştır. Çok amaçlı kullanılabilen mobilyalar ya da tek amaçla kullanılabilen hareketli mobilyalarla sağlanmıştır. Sabit bir mobilyaya örnek verilecek olunursa sedir; oturulabilen, yatılabilen, uzanılabilen bir mobilya türüdür. Ancak buna karşılık hareketli bir eleman olan sofa; yalnızca yemek yenilirken kullanılabilen bir elemandır. Düşey çözümlerde bulunan farklı bölmeleri bulunan dolaplar bulunmaktadır. Bunların içine odaların fonksiyonlarına göre eşyalar yerleştirilmektedir. Örneğin; mangal, leğen, sofa gibi hareketli elemanlardan, yastık, yorgan gibi eşyalara ya da yemek yemek için kullanılan malzemelerin saklanması için saklama alanları yaratılmıştır. Ocak ise hem yemek işlevinin görülmesi aynı aman da odanın ısıtılması için tas arlanılmıştır. Hela ise hizmet alanı olarak adlandırılan bölümde kullanılmaktadır (Şekil 13).

Türk evinde ve odasında yaşama alanları mümkün olduğunca dışa dönük olarak kullanılırken ortada kalan döşeme alanı birden fazla amaçla kullanılmak için boş bırakılmaktadır. (Küçükerman, 1985) Sıralanmış pencerelerden ve kuş pencerelerinden mekânın doğal aydınlatması sağlanmaktadır (Şekil 16).

Şekil 15: Türk Evi Odası Genel Görünüm (Küçükerman, 1985)

Cephede oluşturulan açıklıklar; güneşlenme, doğal aydınlatma, havalandırma gibi birçok ihtiyaçlarımızı karşılamaktadır. Bunun yanı sıra pencereler Türk evlerinde avlu ve dış dünya ile iletişimi sağlamaktadır. Mahremiyet olgusu, iklim şartları pencere büyüklüğünü ve sayısını etkilemektedir. Cephede belli bir oran oluşturulup pencere dizilişleri ve pencere boyutları bu oranlara göre konumlandırılmıştır. Cephedeki pencereler genel olarak 15 x 15–12 x 12 cm gibi ölçülerdeki kare kesitli dikmelerin 125- 130 cm aralıklarla cephedeki pencere boşluklarına yerleştirilmiştir. Geleneksel konutlarda mekânların dikey döşemelerinde bulunan boşlukların tavana yakın olanlarına tepe pencereler/üst/üst sıra penceresi denilirken döşemeye yakın olan pencerelere ise alt/alt sıra pencereler olarak adlandırılmıştır (Şekil 16) (Altun, 2008).

Geleneksel Türk Evinde cepheyi zenginleştiren pencereler birbirlerine eşit aralıklarla yerleştirilmiştir. Pencereler dikdörtgen formda olup genel olarak ½ oranına yakındır. Ölçüleri 65-90 cm, yüksekliği ise 120-160 cm arasındadır. Bu pencerelerde alt parapet yükseklikleri 40 ila 90 arasındadır. Tepe pencerelerindeki çeşitlilik farklı dönemlerdeki yaşamışlıkları simgelemektedir. Özellikle 18.yy sonu ve 19. yy başında inşa edilen yapılarda tepe pencereleri barok motiflerle süslediği görülmektedir (Uluengin, 1998).

Şekil 16: Alt Sıra ve Üst Sıra Pencere Kullanımına Bir Örnek
(Uluengin, 1998)

Türk evlerinde sıklıkla görülen özelliklerden biri olan odaları genel olarak tek yöne açılarak konulmuştur. Bu durumda pencereler bir araya toplanmaktadır. Bir bahçeye veya sokağa bakan bu pencereler daha iyi ışık ve görüş sağlamak için kullanılmıştır. Her katta farklılaşan pencere tipleri bize mekânların işlevlerinin farklı kullanıldığının bilgisini vermektedir. Türk evini ışıklandıran ve zenginleştiren önemli bir elamandır pencereler (İskender, 1995).

3.2.2. Türk Evlerinde Sofalı Plan Tipleri

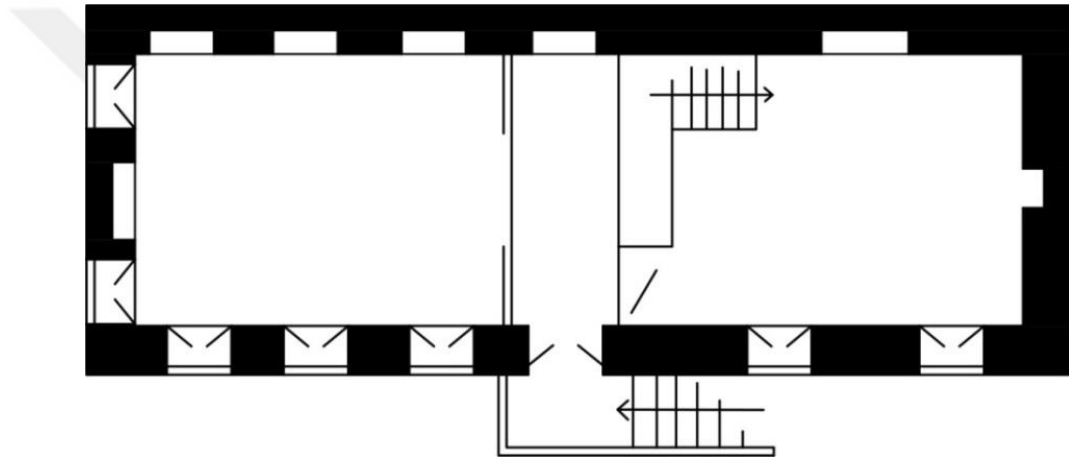
Geleneksel Türk evlerini ‘hayat’ denilen açık galeri yansıtmaktaydı. Yapının yüzeyine zemin kattan başlayıp çatıya kadar uzanan genişleme görülmektedir üst katta tasarlanan yaşama bölümünün planı yüzyıllarca değişikliğe uğramadan devam etmektedir. Üst kat planı hayata açılan bir eyvan etrafında iki odadan oluşmaktadır.

Yapılan araştırmalara göre Geleneksel Türk Evi sofa açısından 4 farklı plan tipine sahiptir. Bunlar sofasız, dış sofalı, iç sofalı, orta sofalı olarak adlandırılmıştır (Eldem, 1954).

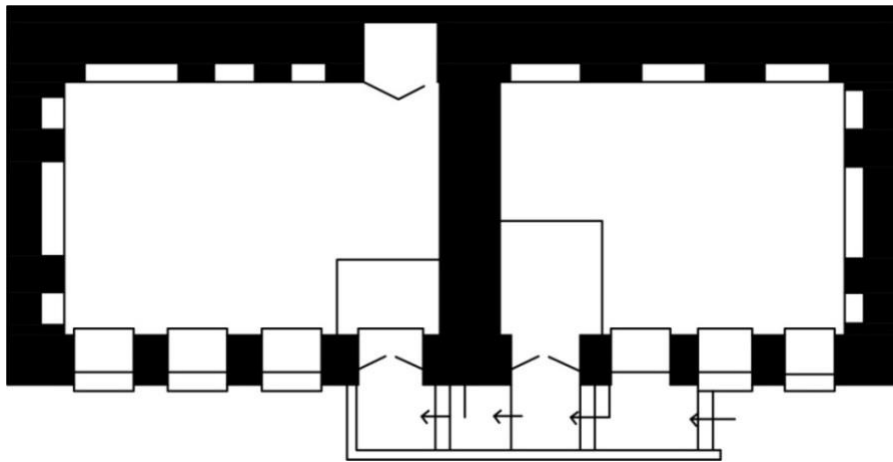
3.2.3. Türk Evlerinde Sofasız Plan Tipi

Geleneksel Türk Evlerinin en ilkel olanına denilmektedir. Bu plan tipine göre yapılan yapılar genellikle tek katlı olup odalara olan bağlantısı avlu ile sağlanmıştır (Eldem, 1954).

Oda kapıları ve pencereleri avlu yönüne açılmaktadır (Şekil17). Her odaya giriş sağlanması için avlu kullanılır. Genellikle kapılar ve pencereler aynı cephede yer almaktadır. Bundan dolayı kötü hava koşullarına maruz kalmaktadır. Ama iklim koşullarının çok sıcak olduğu bölgelerde kullanıma uygun olduğu görülmektedir. Oda sayısı artarsa aynı sırada kalmayıp, kollar şeklinde uzanmaktadır. Daha çok tek katlı bu evler avludan odanın görülmesini sağlamaktadır (İskender, 1995) (Şekil18).

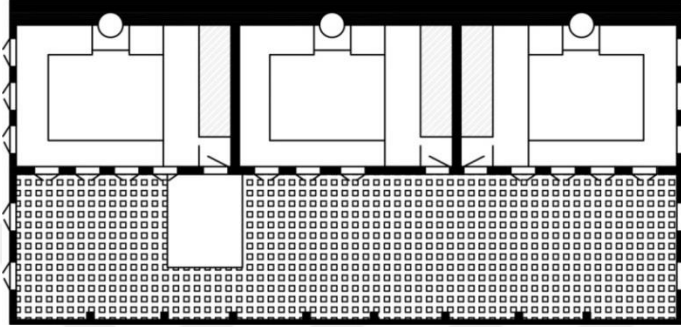
Şekil 17: Gaziantep’te, Müfit Arif Efendi Evi, İç İçe İki Odadan İbaredir. Büyük Odaya Avlu Üzerinde Harici Bir Merdivenle Çıkılır (Eldem, 1954)

Şekil 18: Gaziantep’te, Şehreküstü Mahallesiinde Bulunan Bu Evde İki Odalıdır. Odaların Ayrı Ayrı Avluya Açılır Kapıları Vardır (Eldem, 1954)

3.2.4. Türk Evlerinde Dış Sofalı Plan Tipi

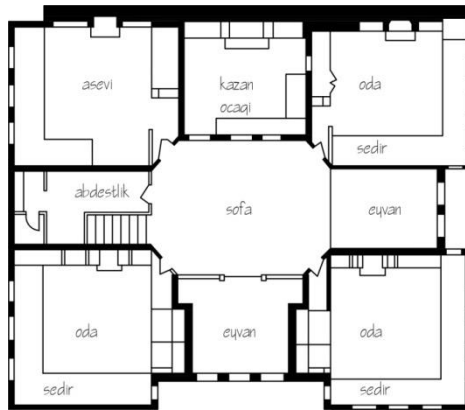
Geleneksel Türk evinin ikinci türü olarak bilinmektedir. Bu plan tipinin en önemli özelliği iki katlı plan tipine sahip olması ve odalar arasındaki bağlantılar sofa denilen ortak kullanılan mekânla sağlanmaktadır. Plan tipleri incelendiğinde T,U ve L tipi konutların inşa edildiği görülmektedir (Şekil 19).

Şekil 19: Dış Sofalı Sıra Odalı Plan Tipi (Eldem, 1954)

3.2.5. Türk Evlerinde Orta Sofalı Plan Tipi

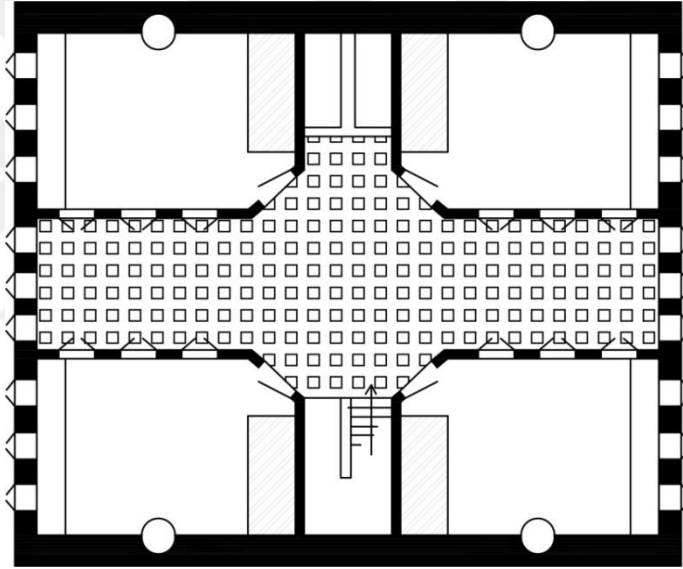
Geleneksel Türk evlerinin dördüncü evresidir. Orta sofalı plan tipi de 18. yy itibaren yaygınlaştığı görülmüştür. İlk olarak büyük şehirlerde daha sonra da yönetici evlerinde kullanılarak yaygınlaşan plan tipi olarak görülmüştür. Bu plan tipi incelendiği zaman kare ya da kareye yakın dikdörtgenler halinde tasarlanmıştır. Bu plan tipine göre binanın köşelerine odalar, oda aralarına merdiven, eyvan, hale, kiler, mutfak gibi servis mekânları yerleştirilmiştir. Sofa önce dört köşeli olarak kullanılırken sonra; evin ısını iyi sağlaması ve yaşama birimiyle mesafenin azalması için köşeler pahalandırılarak sekizgen, çokgen veya oval şekiller oluşturularak plan düzenlenmesi yapılmıştır (Şekil 20). (Eldem, 1954)

Şekil 20: Orta Sofalı Plan Tipi (Safranbolu – Saraçlar Evi) (Sözen, 2006)

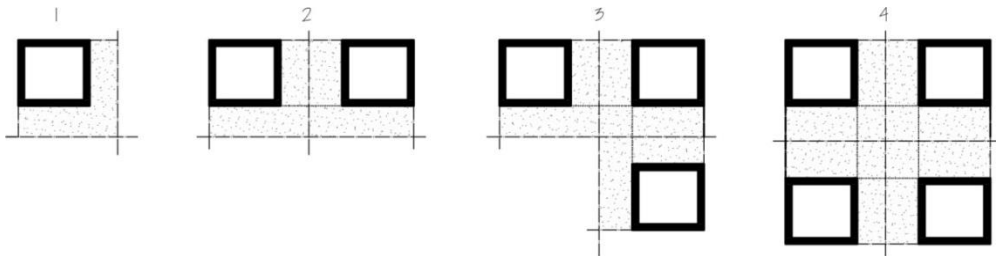
3.2.6. Türk Evlerinde İç Sofalı Plan Tipi

Geleneksel Türk evlerinde çok kullanılan plan tipidir. Plan gelişiminin üçüncü evresi olarak bilinmektedir. Karnıyarık diye adlandırılan yani; sofa odalar arasında alınarak iki taraflı veya iki sıralı oluşturulan ev tipine denilirdi. Bu plan tipine göre sofa içeridedir ve mutlaka iki tarafında odalara yer verilmiştir (Şekil21). Odalar karşılıklı olarak aynı uzunlukta birer sıra halinde yer almıştır. Bu plan tipi 19 yy da yaygınlaştığı görülmüştür. Bu plan tipinde oda sayısının artması yani duvarların yan yana gelmesiyle duvarların azalması, ekonomik ve daha çok tercih edilen plan tipi olmuştur. İç sofalı plan tipinde sofanın bir veya iki ucunda köşk gibi özel mekânlar tasarlanmıştır. Özellikle kalabalık yerleşmelerde yani kasaba ve şehirlerde daha çok tercih edildiği görülmüştür (Eldem, 1954).

Şekil 21: İkiyüzlü İç Sofalı İdeal Plan Tipi (Eldem, 1954)

Doğan Kuban'ın Türk evi tipolojisinde her oda çevresinde bir hizmet alanı gerektirmiştir. Türk evinin oluşumunda birer yaşama alanı olan odaların birbiriyle ve orta alanla ilişkileri (Şekil 22)'de gösterilmiştir.

Şekil 22: D. Kuban'ın Türk Evi Planlamasındaki Şematik Modeli (İskender, 1995)

4. BÖLÜM: GAZİANTEP'İN GELENEKSEL MEKÂN OLUŞUMU VE BEY MAHALLESİ

Kent bütünü coğrafi konumu, tarihi gelişimi, geleneksel doku ve mekân oluşumu incelenerek; çalışma alanına etkileri incelenmiştir.

4.1. Gaziantep'in Coğrafi ve Tarihi Özellikleri

4.1.1. Gaziantep Bölgesi Konumu

Gaziantep, Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu'nun birleşiminde yer alan kent $36^{\circ} 28'$ ve $38^{\circ} 01'$ doğu boylamları ile $36^{\circ} 38'$ ve $37^{\circ} 32'$ kuzey enlemleri arasında bulunmaktadır. Gaziantep'in çevre ileri şöyle sıralanmaktadır. Doğusunda Şanlıurfa, batısında Osmaniye ve Hatay kuzeyinde Kahramanmaraş, güneyinde Suriye, kuzeydoğusunda Adıyaman ve güneybatısında Kilis bulunmaktadır. İstatistiklere göre kent Türkiye topraklarının %1'lik kısmını kapsamaktadır (Coğrafi Yapı, 2015) (Şekil23) (Şekil24).

Şekil 23: Gaziantep İlinin Ülke İçerisindeki Yeri

(www.cografyaharita.com, 2015)

Şekil 24: Gaziantep Merkez

Güneydoğu Anadolu'yu çevreleyen Torosların uzantıları olan Sof dağlarının bulunduğu ilde Ganibaba, Sarıkaya, Sam ve Dülükbaba Dağları da yer almaktadır (Genç, 2010). İl Gaziantep yaylası adı verilen genel civarına göre yüksek sayılan bir alana oluşturulmuştur. Kentin çevresi genellikle açık alandan oluşmaktadır. Şehir arazisi dalgalı ve engebeli yapıya sahiptir (Sözmen, 2012).

4.1.2. Gaziantep İlinin Tarihsel Gelişimi

Gaziantep ilinin bulunduğu coğrafi konumundan dolayı yüzyıllar boyu farklı medeniyetlerin yaşamlarını sürdürdükleri yerleşim bölgesi olmuştur. Bilinen ilk uygarlıkların doğup geliştiği Mezopotamya ve Akdeniz sınırlarının arasında oluşu, Güneyden ve Akdeniz'den doğuya, Kuzey ve Batıya giden yolların kavşağında oluşu o dönemde yaşan insanların yerleşme yeri veya uğrama noktaları olmuştur (Uğurluer, 2012) (Şekil25).

Şekil 25: 19. Yüzyılın Son Dönemine Doğru Çekilmiş Antep Evi (Uğurluer, 2012)

Kent tarih boyunca hep ticaret yolları üzerine kurulduğu görülmektedir. Bunların en önemlisi de İpek Yolu'dur. Bu sayede ilin önemini ve canlılığını kaybetmemesini sağlamıştır (Demir, 2005). Gaziantep şehircilik ve konut tarihinde Osmanlı son dönemi bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Ayıntap yerleşmesi 1918 yılında Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda yenilgiyi kabul etmesiyle imzalanan Mondros Mütarekesi ile 1919 yılında önce İngilizler, sonrasında da Fransızlar tarafından işgal edilip şehir adeta yok olmuştur. Şehrin kendini çok hızlı toparlaması sonucunda savaş esnasında azalan nüfus sayısı, savaş sonrasında hızlı yükselişe geçmiştir. Bu bölgelerde yeni yerleşim alanlarının doğması ve şehrin gelişme ihtiyacını doğurmuştur. Daha sonra düşmanlardan arınması için 1 Nisan 1920 tarihinde savaşa girilip ve şehir, 25 Aralık 1921 tarihinde işgalden kurtarılmıştır. Gaziantep kent merkezinin gelişme etapları ve yönleri, 1930 yıllarında başlayan planlama anlayışı ile şekillenmiştir (Uğur, 2016).

4.2. Geleneksel Gaziantep Dokusu ve Evlerin Mimari Özellikleri

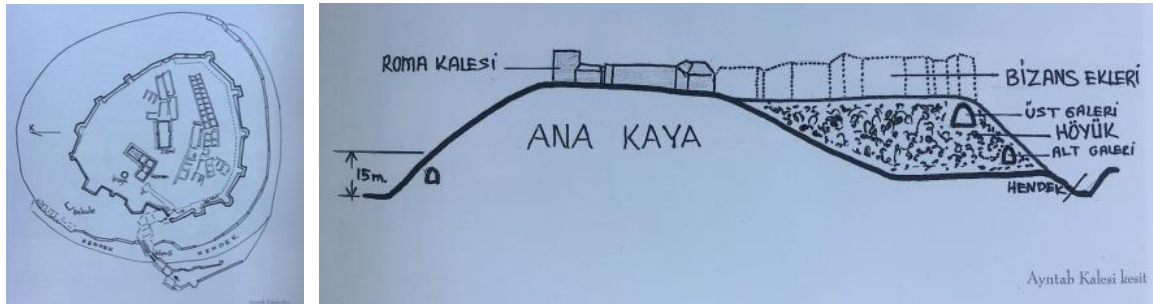
Gaziantep tarihi anıtsal yapıları kentin sos-yo ekonomik ve idari düzeniyle orantılı olarak geliştirmiştir. İnşa edildikleri dönemde seçilen yapı malzemesi, yapım sistemi, mimari özellikleri dönemini yansıtmaktadır. Geleneksel şehir dokusu birçok anıtsal ve sivil mimari örnekleri barındırmaktadır. İl merkezinde 351’i sivil mimarlık ve 96’sı anıtsal olmak üzere çok sayıda yapı vardır. Kentin tarihi gelişimine örnek verilecek yapılar; Antep kalesi, Dini yapılar (camiler), Ticari yapılar, Konutlar, Su yapılarıdır (Şekil 26).

Şekil 26: Geleneksel Gaziantep Kent Dokusu (Kanalıcı A. K., 2012)

4.2.1. Antep Kalesi

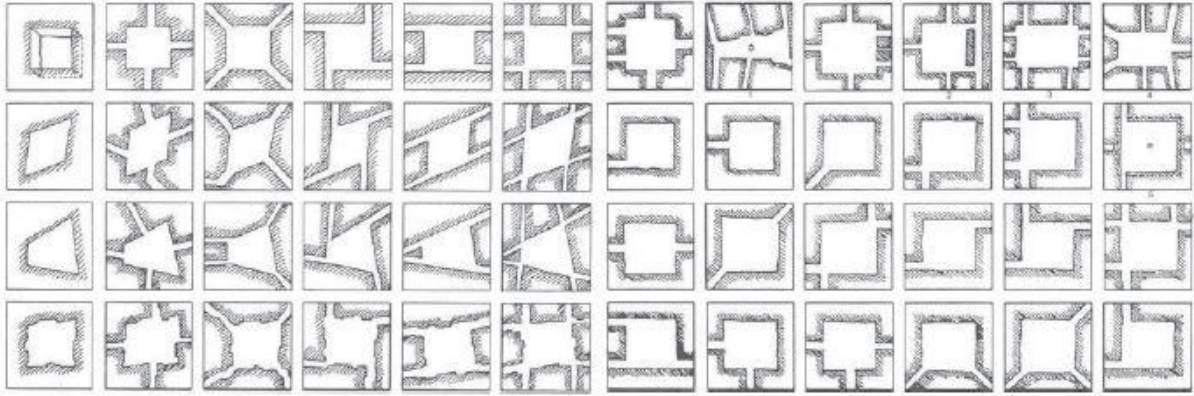
Süryani Mar Yeşua, Vekayiname ‘sine ki Selevkos Takvimine göre 800 yılında meydana gelen bir deprem sonucu bu bölgenin büyük bir savunma merkezi olan Dülük kalesinin büyük hasar görmesi sonucunda Antep kalesinin inşa edilerek askeri birliklerin bu bölgeye alındığı söylenmektedir. Şehrinin en önemli anıtsal nitelikli bir yapısı olan Antep kalesi geleneksel dokunun çekirdeğini oluşturmaktadır. Yazılı kaynaklara göre kalenin kuzeyinde yer alan burcun Roma döneminde I. Yüzyılın sonlarına doğru, bugünkü dayanıklılığı ve fiziki yapısıyla kalenin VI. Yüzyılda yapıldığı bilinmektedir (Şekil 27). (Ünal, 2007)

Şekil 27: Ayıntap Kalesi Yerleşim Planı, Kesit (Ergeç, Belgelerle Gaziantep , 2012)

4.2.2. Mahalle, Sokak

Sokaklar, birbirinden farklı işlevlere ait yapılarla çevrili olan kent boşluklarının birbirine bağlanmasından oluşmaktadır (Hillier, 2005). Kentlerin meydana gelişini şöyle açıklamıştır; kentleri uzun sokaklar ve bu sokakları birbirine bağlayan aynı zamanda çok fazla olan kısa sokakların oluşumuyla meydana gelmiştir (Şekil 28).

Şekil 28: Kentlerde Meydan Sokak Oluşum İlişkisi Grafiği (Krier, 1979)

Sokaklar insan akışını sağlayan hem kamusal hem de bireysel ulaşım şeklini sağlayan yerlerdir. Gaziantep Sokak dokusu hem mahremiyeti sağlaması hem güvenliği sağlaması amacı güdülerek tasarlanmıştır. Bazı sokaklarda ise labirenti anımsatan çıkmaz sokaklara rastlanmaktadır. Çıkmaz sokaklar İslam kültüründe ve Osmanlı zamanında mahallenin en güçlü ailesinin evi olduğu korunaklı bir bölge olarak bilinirken, batıda ise güvenliksiz alanlar olarak tanımlanmaktaydı (Yıldırım, 2017).

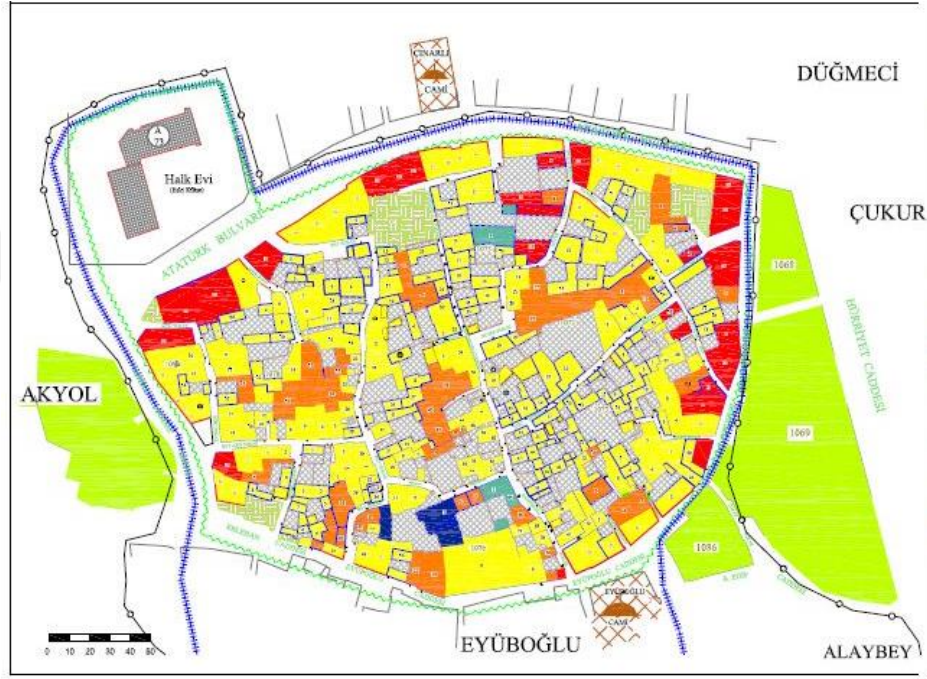
Mahalleler içerisindeki konut dokusu, örümcek ağı şeklinde denilen bir sistemde sokaklar ve çıkmaz sokaklar etrafında ve bu yöreye uygun şekilde sokaktan tamamen kopuk biçimde avlu ile ilişkili konutlar inşa edilmiştir (Kanalıcı A. K., 2012).

Sokak sistemleri tamamen sağır şekilde olup yüksek avlu duvarlarıyla çevrili dar, kıvrımlı ve ince şekildedir. 3 ile 7 metre arasında değişiklik gösteren sokaklar organik dokuyu oluşturmuştur (Şekil 29) (Deringöl, 2015).

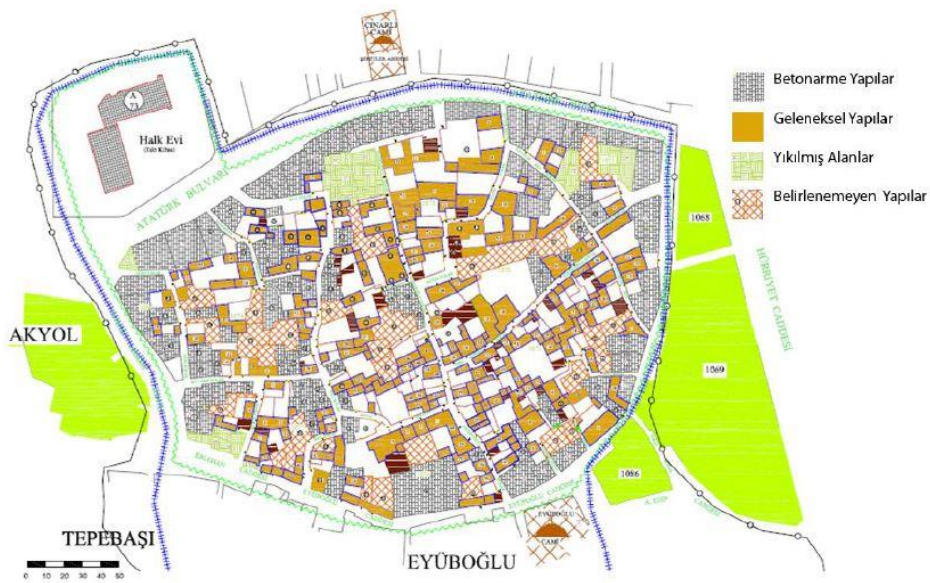
Kent Halep ile birbirine çok yakın olmasıyla beraber çok kullanılan bir yol üzerinde bulunmaktadır. Suriye'ye sınır olan Gaziantep ilk zamanlardan beri ticaret bakımından zengin bir kenttir. Ulaşımındaki kolaylığı verimli arazilerin çıkardığı bol üretim sonucu ekonomik faaliyetler katkı sağlamıştır (Güzelhan, 1959).

Kent %5 eğimli bir düzlük üzerine kurulmuştur. Sit alanı bazı bölgelerde görülen alçak tepeler haricinde düz bir arazi üzerindedir. Konut alanları alleben deresinin güneyinden başlayıp güneydoğu ve doğu yönüne doğru gelişmiştir (Tatlıgil, 2005)

Gaziantep kentine ait geleneksel organik dokuyu incelediğimizde doluluk ve boşluklar çok dengeli biçimde kullanılmıştır. Bu doluluk boşluklar avlu, konut ve sokak ilişkisini vurgulamaktadır. Çoğunlukla avlular sokaklar güney yönüne bakmaktadır. Doğal aydınlatmayı daha çok almaktadır (Şekil 30).

Şekil 29: Bey Mahallesi Arazi Kullanımına Örnek (Gül, 2005)

Şekil 30: Bey Mahallesi Vaziyet Planı (Gül, 2005)

4.2.3. Mekân Organizasyonu

Farklı dönemleri yansıtan bina, yapı veya açık alanların var olduğu şehirlerde, kentsel dokuyu oluşturan alanlar kent kimliğinin oluşmasında büyük önem taşımaktadır (Aykaç, 2009). Mahalleler bir kentin konutlarının inşa edildiği dönemi yansıtan, yaşayan halkın ekonomik durumunu, mekân ilişkilerini, yerleşmenin fiziksel özelliklerini mahalleler yansıtmaktadır (Tatlıgil, 2005).

Gaziantep'te oluşturulan ilk mahallelerin kent içinde birbirinden uzak yerlere konumlandırılmıştır. Türkmen Oymaklarının birbirine uzak oturmak istemelerindeki neden ise; mahalleler arasında geniş boşluklar oluşturmaktır. Bu sebepten dolayı Cumhuriyet dönemine kadar konut bölgeleri sınırı fazla değişikliğe uğramamış ve konutlar arasında bulunan boş bölgelere yapılmıştır (Gül, 2005).

Geleneksel Antep evleri genel olarak iki bazen ise üç katlı olarak görülmektedir. Tek katlı yapılarda müstemilat örnekleri vardır. Zemin katların ahır, hizmet birimleri, kiler ve üst katlarda ise yazlık ve kışlık katın görüldüğü yapılarda ev sahibinin sos-yo ekonomik durumunun iyi olduğunu göstermektedir (Atalar, 2004).

4.2.4. Yönlenme İlişkisi

Belirlenen binanın güneş açısı, rüzgâr yönü, manzarası, iklim, topografyası yönlenmeyi etkilemektedir (Şekil 31). Doğru yönlenme yapıldığında gün ışığından, iklimden faydalanılıp ve konforu artırılabilir. Aynı zamanda inşa edilen yapının tüm ya da bir kısım mekânlarının sınırlandırılan odak yönüne bakmasına yönlenme denir. Yönlenme kontrol edilebilir bir değişkenliğe sahiptir.

Yönlenme iklim koşullarına göre şekillenmelidir. Örneğin kuzey yarım kürede ön görülen güneşlenme için bina ve mekân cephelerinin güneye yönlendirilmesi gerekmektedir. Soğuk havalarda ise enerji tüketimini azaltmak için kuzeye yönlenmenin uygunluğu görülmektedir. Bunlara sebep olarak kuzey cepheye bakan mekânlar sıcaklık açısından ideal mekânlar olarak bilinse de, soğuk günlerde çok fazla ısı ve enerji kaybının olduğu görülmektedir. Doğu ve Batı cephelerinde ise yaz aylarında en çok ısılan cephe olduğu için tercih edilmemesi gerekmektedir. Güney cephesi ise kış mevsiminde dar açıyla gelen doğal güneş ışığı almasıyla birlikte, yaz aylarında dik açıyla vuran güneş ışığından korunarak daha doğal mekân sağlanmaktadır (Deringöl, 2015).

4.2.5. Genel Cephe Düzeni

Antep evlerinin cephe düzenlenmesinde sokağa bakan kısım ile avluya bakan cephe kullanım bakımından farklılık gösterebilir. Sokağa bakan cephesinin planlanmasında genellikle pencereler, çıkmalar, kapılar kafesler etkin olurken, avluya bakan cephede merdiven ve koridor birimleri göz önünde bulundurulur. Giriş katta sokağa bakan yüzeyde sadece avlu kapısı yer almaktadır (Şekil 31). Binanın avlu duvarının bulunduğu cephede genellikle kapı boyutuna yakın pencereler ve bu pencereler üzerinde tepe pencereleri yer almaktadır. Sokak kısmına düşen cephede pencere sayısı az yapılmışsa, iç mekânı belirginleştirmek adına çıkma yapılmıştır. Avluya bakan cephede yaşam birimlerine bağlanan merdivenlerde basamaklar keskin gölge ve ışık oyunları ile zenginleştirilmiştir. Yapıların düzenlenmesinde etkin olan elemanlar kapılar, pencereler, çıkmalar, merdivenler süsleme elemanlarıdır (Başgelen, 1999).

Şekil 31: Dış Dünyaya Kapalı Olan Dar Sokaklar (www.kulturportali.gov.tr, 2015)

Sokak cepheleri daha yüksekte olup sağır duvar olarak tasarlanmıştır. Sokak cephesinde pencere sayısının az olmasıyla beraber pencereler kafesli olarak uygulanmaktadır. Kapı süslemeleri ve boyutlarına göre yapıda yaşayan insanların sos-yo ekonomik durumlarını ortaya koymaktadır. Güneş ışığı sokakların içine pek düşmemektedir. Bunun sebebiyse yüksek ve kalın duvarlı yapılarıdır. Kullanılan yapı malzemesi kalın kesme taştır. Mekân içinde ki ısı farkı en azdır. Çünkü gündüz ısıyı çok aşırı içeriye geçirmediği için, gece de ağır ağır vererek içeride ısıyı korumaktadır.

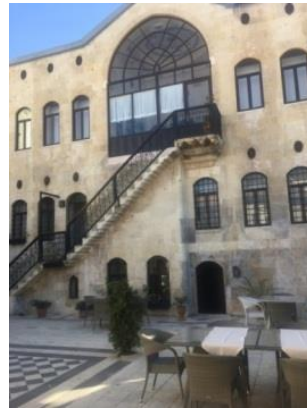
4.2.5.1. Avlu Cepheleri

Avlu kapısı sokak cephesinde bulunan tek açıklıktır. Avlu cepheleri pencere açısından oldukça zengin ve büyük ölçektedir. Bu şekilde tasarlanmasında ki amaç mekâna daha fazla doğal ışığın gelmesi ve hava sirkülasyonunu sağlamaktır (Şekil 32).

Şekil 32: Atatürk Anı Evi Avlu Cephesi Kafesli Ahşap Pencere Örneği, 2018

Cepheye düzenine bakıldığı zaman eyvanlar, çıkmalar, pencereler, tepe pencereleri, kafesler, parmaklıklar avlu cephesini belirleyen unsurlar arasındadır. Halk arasında kuş taa'sı olarak bilinen yine aynı zamanda doğal ışığı maksimum düzeyde içeriye alan boşluklar vardır. Pencerelerde ahşap malzemeler kullanılarak biçimlendirilip zenginleştirilmiştir. Düz lentolu veya basık kemerli formlarda oluşturulmuştur. Pencerelerin dış kısmına ahşap kafes, ahşap kapak ve demir parmaklıklar kullanılmıştır. Avlu cephesinde önemli işleve sahip olan merdivenler ve ilişkili olan çıkmalara bağlanıp avlu cephesini zenginleştiren elemanlar olarak kullanılmıştır. Üst katlara çıkma yanı sıra parmaklıklara verilen 'S' formunun değişik şekillerde kullanılmasıyla cepheye görsel açıdan güzellik sağlamıştır (Şekil33) (Tatlıgil, 2005)

Şekil 33: Bey Konağı Geleneksel Antep Evi'nin Avlu Cephesi, 2018

4.2.5.2. Sokak Cepheleri

Sokak cephelerinin düzenlenmesinde çıkmalar, kuş pencereleri, pencereler, kafesler, parmaklıklar mevcuttur. Zemin kat kotu sokak cephesinde konumlandırılan tek boşluk avluya açılan kapıdır. Duvarlar sağır olup sokak düzenine hareket sağlamak için avlu duvar bitimlerine yer yer yapılan kademeler sokak düzenine katkıda bulunmaktadır. Bazı yapılarda sokak cepheleri tamamen sağır bırakılmış ya da küçük pencereler kullanılmıştır.

Yapının sokağa bakan bölümünde çıkmalarda mevcuttur. Bu çıkmalar yol ile olan ilişkilerine göye ya da düz çıkma olarak kullanılmıştır. Çıkmalar sokak perspektifini güzelleştirmesiyle birlikte yola gölge oluşumunu sağlamaktadır (Şekil 34) (Ünal, 2007).

Şekil 34: Sokak Cephesinde Oluşturulan Bir Çıkma, 2018

4.2.6. Yapım Sistemleri

Geleneksel Antep evleri mimarisi kendi içerisinde oluşturduğu tarihi, dokuyu, toplum kültürünü ve hayata bakışlarını yansıtan en büyük izlerdir. Yapının oluşmasında; gelenekler inançlar farklı kültürler önemli rol oynamıştır. Halk mimarisi yapı malzemeleri gösterişsiz ve sadedir. Fakat bulunduğu çevreye uygundur. Geleneksel Antep evlerinin yapım aşamasında 'kargir' denilen yapım sistemi tercih edilmiştir. Yapılar genelde tek ya da iki katlıdır. Yapılarda tercih edilen malzemeler doğal malzemedir ve ustalar ve ev sahipleri tarafından temin edilmektedir. Malzeme seçerken en önemli husus iklim özelliğine uygunluğu ve kolay temin edilebiliyor olmasıdır (Kanalıcı A. K., 2012). Geleneksel yapılaşmanın yaklaşık %70'i konutlardan oluşmaktadır. Evliya Çelebi 1670 yıllarında 8067 ev, 3900 dükkân ve 140 cami olduğunu belirtmiştir (Kuban, 2001).

4.2.7. Malzeme Türleri

Havra Taşı, dış etkenlere çok dayanıklı bir malzeme değildir. Yapının iç duvarlarında bu malzeme kullanılmıştır. Malzemenin özelliğinden dolayı kullanımı ve kesimi kolaydır. (Demir, 2005).

Bu taşın kullanılma sebebi ilin jeolojik oluşum nedeninden ve bölgede kum ocaklarının çokça bulunmasıyla bu malzeme tercih edilmiştir. Cemil Cahit Güzelbey'in makalesinde değinilen malzeme ve malzeme boyutlarına ilişkin bilgiler şöyledir. Gaziantep'te inşa edilen geleneksel konutlarda 'mimar arşını' ya da 'zahta' denilen, parmak ölçüsünün baz alındığı ölçme sistemi kullanılmıştır. Zahta 72 cm uzunluğunda olup 24 parçaya bölünmüştür. Bölünen bu parçaların her biri 3 cm olup adına da 'parmak' denilir. 'kor' denilen taşlar bir sıra taş örüğü yüksekliğini yansıtan 27*24 cm'lik ölçüdedir. Yüzyıllardır aynı ebatlarda kullanılan ölçüler son devirlerde değişiklik gösterip 24*21 cm'ye düşmüştür. Antep evlerinin ana duvarları 'sandık duvar' yöntemiyle yapılmıştır. Buna bağlı olarak duvarların dış çeperinde kesme taş kullanılmış, arası ise halk arasında 'hampara' ve 'halik' adı verilen taş ve harçlarla doldurulmuştur. İnşaların iç çeperinde 'halep sıvağı' denilen yapı malzemesi kullanılmıştır (Şekil 36). Taşlar fiziksel özelliklerine göre yapının farklı birimlerinde kullanılır. Bazı taş türleri yapının dış kısmı için kullanılır. Özellikle toprağa değmesi muhtemel olan yani zemin kat boyunca ve bazı duvarların tamamında kullanılır. Taşın en önemli özelliği ise hava ile temas ettikçe malzemenin serleşmesidir. Kara taş ve çarpın denilen malzemeler kullanıma dayanıklı ve sert olması nedeniyle avlularda, eyvanlarda birbirleriyle karıştırılarak geleneksel yapılarda kullanılır.

Bir diğer yapı malzemesi olan ahşap; kat döşemelerinde veya çatı katlarında taşıyıcı sistemi olarak kullanılmıştır. Ahşap malzeme taşıyıcı sistemlerin dışında kafes, kepenk, pencere ve kapıda da kullanılmıştır.

Metal malzemenin kullanımı bazı çıkma taşıyıcılarda aynı zamanda merdiven korkuluklarında ve pencere parmaklıklarında rastlanılır (Ünal, 2007).

Eski Antep evlerinin yapılarında kullanılan duvar sistemleri, işlevlerine uygun bir biçimde yapılmıştır. Dikeyde kullanılan malzemeler ve örgü sistemleriyle kendine has bir özellik gösterirler.

Geleneksel Antep evlerinde ki cephe düzenleri avludan üst kata bağlanan merdivenler yerel mimarının bir estetik güzelliği olarak kabul edilir. Pencere boyutlarının genel ölçüsü 80*200 cm'dir. Cephede ki oransal düzeni pencereler ve kuş pencereleri oluşturur (Uğur, 2016). Geleneksel konutların bazılarında kim geldi pencereleri bulunmaktadır (Şekil 35).

Şekil 35: Doğramalı Ahşap Pencere Örneği, 2018

Ahşap yaygın olarak oda duvarlarında, kepenk, pencerelerde, kapı ve kafeslerde kullanılmıştır (Atalar, 2004).

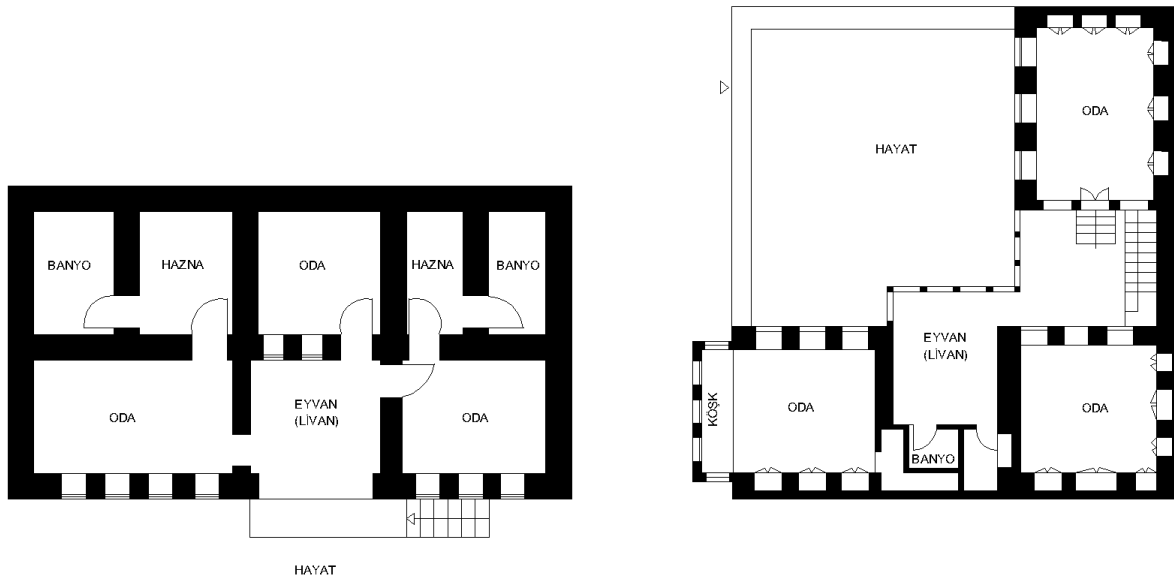
Şekil 36: Kesme Taş Örneği, 2018

4.3. Geleneksel Bey Mahallesi Konut Karakteristikleri

19 yüzyıl sonrası Osmanlı'nın sos-yo kültürel bakımından daha güçlü ailelerin kültür ve rahatlığa olan yakın ilginin izleri görülmektedir. (Karadağ, 2011) Kentin tipik değerlerini oluşturan belli bir dönemin varlığını hissettiren kalıntılar vardır. Birbirinden farklı dönemlerin bağlantısını gösteren tipik kalıntılara ve bazı yapılarda bu kalıntıların izlerine rastlanmaktadır. (Aykaç, 2009) 1920 yılından önce inşa edilen konak tipindeki evlerin yerine tek ya da daha basit evler yapılmaya başlanmıştır (Atalar, 2004). Geleneksel dokuyu oluşturan bölgelerde arazinin az eğimli bir alanda olması, konutların parsellere yerleşim biçimini belirleyen mekân düzeni ve bu mekânlar arasındaki bağlantı göz önünde bulundurmıştır. Buna bağlı olarak inşa edilen yapılar parsellere yerleşim türü olarak 2'ye ayrılır.

- Lineer plan tipi
- L formlu plan tipi

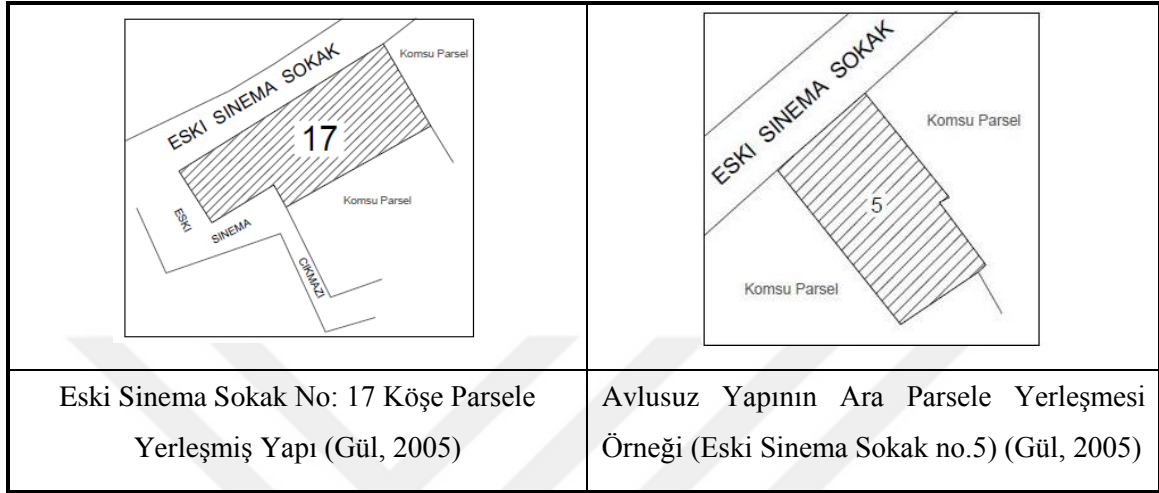
Lineer plan tipini açıklayacak olursak; Geleneksel Antep evlerinin tek başına parsel konumlandırıldığı tiptir. L formlu plan tipi ise; Yapıların parsel tek başına yerleştiği livanlı tiplerdir (Karşılığil Ünal, 2007) (Şekil 37).

Şekil 37: I ve L Tipte Yaşam Katı Planları

4.3.1. Avlusuz (Hayatsız) Evler

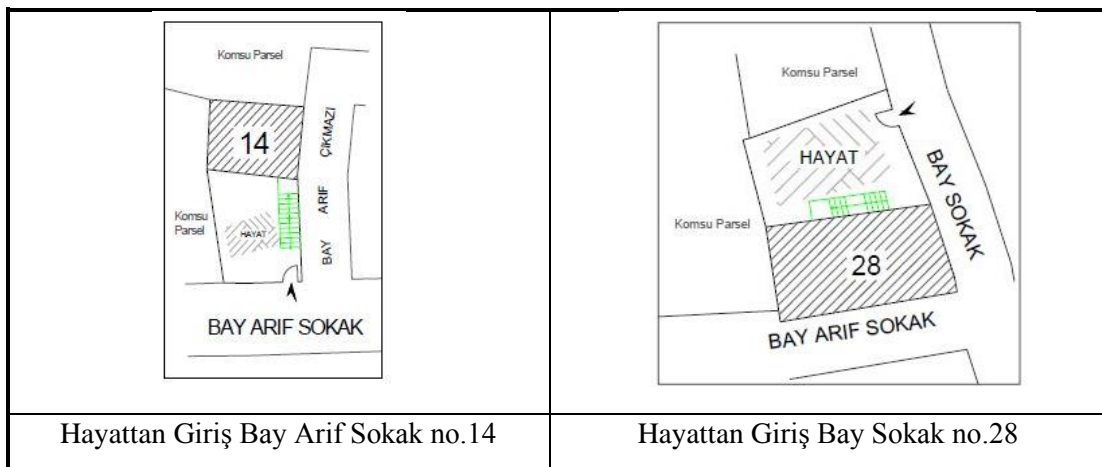
Kentte çok fazla inşa edilmemiştir. Bu türdeki konutlar parselin tamamına yerleşmiştir. Yani sokakla ilişkisini direkt olarak konut sağlamaktadır (Şekil 38).

Şekil 38: Avlusuz Plan Örneği

4.3.2. Avlulu (Hayatlı) Evler

Avlu; yüksek duvarlar arkasında dış mekânlardan olabildiğince soyutlanmış alanlardır. Bölgenin mevsimsel koşulları nedeniyle yaz ayları sıcak geçmesi halinde mimaride avlu anlayışı hâkimdir. Kullanıcıların günün büyük bir bölümünü avluda geçirdikleri için havluya 'hayat' denmektedir (Şekil 39) (Genç, 2010).

Şekil 39: Avlulu Plan Örneği

Geleneksel konutlarda parsele tek yerleşmiş olan tiplerde giriş avlu ile sağlanmaktadır. Mahremiyeti sağlamak için yüksek duvarların arkasında bulunan hayatlar avludan mutfak, müştemilatların ve ıslak hacimlerin olduğu mekânlar ile doğrudan bağlantılıdır. Hayat içerisinde müştemilat hacimleri sıkça görülmektedir. Avlunun yapıyla olan ilişkisi ve mekânlar arasındaki ilişki parsellere yerleşim düzenini belirtmektedir. (Gül, 2005)

Buna göre yapılar parsellere 2 tipte yerleştirilmiştir.

- Lineer plan tipi

- L formu plan tipi, olarak belirlenmiştir (Şekil 40).

Şekil 40: L Formu Plan Tipi, 2018

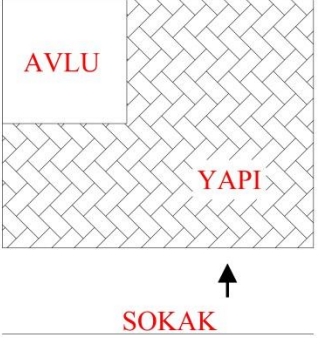
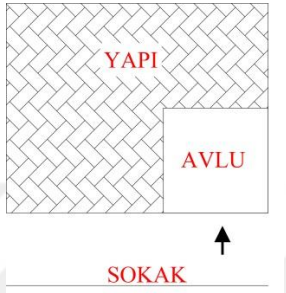
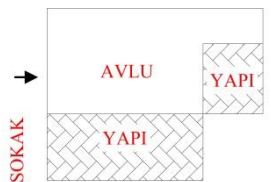
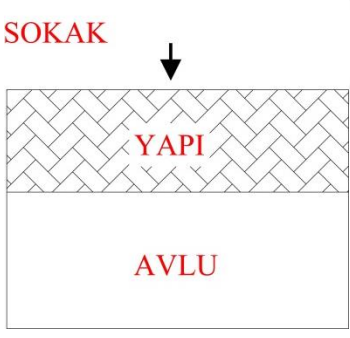
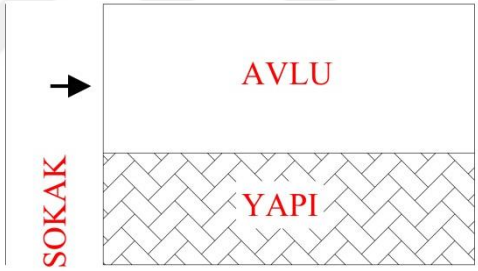
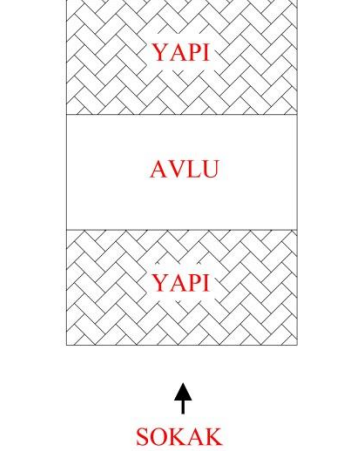
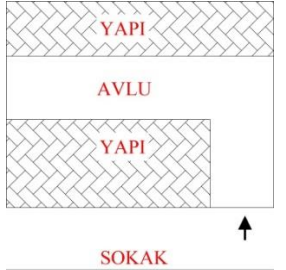
Üstü kiremit kırma çatılı L formu üç katlı yapı kayalara oyulmuş bir mağara üzerine inşa edilmiştir (Şekil 41). 150 yıllık olan yapının altında mağara olduğu söylentilerinden yola çıkılarak çalışma yapılmıştır ve rivayetlere göre 2 asırlık olduğu tahmin edilmektedir.

Şekil 41: Avlulu Antep Evi, 2018

Gaziantep geleneksel konutlarında ana giriş binanın parselde yerleşimine göre değişir. Sokaktan direkt yapıya ya da avluya geçişin olduğu tip örnekler vardır (Tablo 3).

Tablo 3: Geleneksel Gaziantep Evlerinde Parselle Yerleşmiş Yapı Örnekleri

YAPIYA GİRİŞ YANDAN GEÇİLEREK		YAPIYA GİRİŞ AVLUDAN	
	<p>'L' Biçiminde Yerleşmiş Yapı</p>		
		<p>Parselle Yerleşmiş Tek Yapı</p>	
	<p>Parselle Yerleşmiş İki Yapı</p>		

5. BÖLÜM: GAZİANTEP BEY KONAĞI VE AYNUR HANIM KONAĞI'NIN AYDINLATMA AÇISINDAN İNCELENMESİ

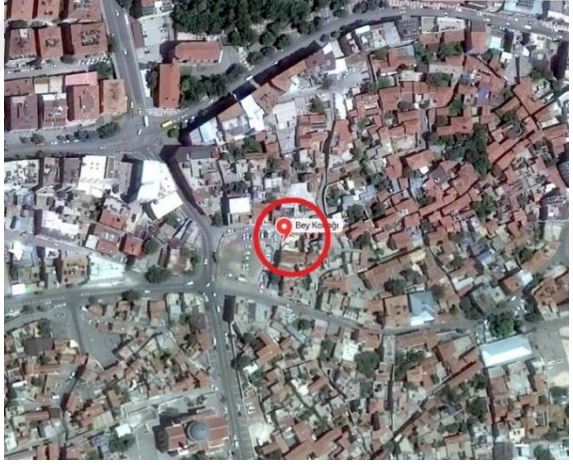

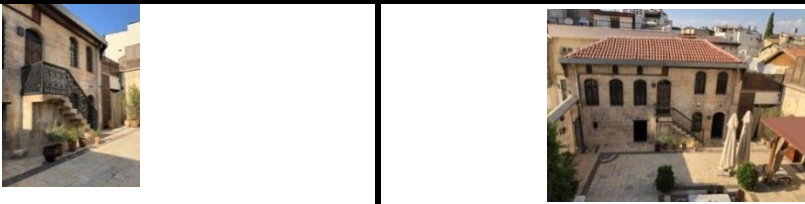
Gaziantep Bey Konağı ve Aynur Hanım konakları doğal aydınlatma açısından incelenmektedir. Konakların dış dünya ile bağlantısı, işlev ve estetik gereksinimlerin karşılanması açısından aydınlatmanın önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

5.1. Gaziantep Bey Konağının Doğal Aydınlatma Açısından İncelenmesi

Gaziantep Bey Konağı'nın Mimari Tanımı

Günümüzde otel olarak işlevlendirilen Bey Konağı Gaziantep Bey Mah. Bay Mahli Sok. No:1'de bulunmaktadır (Tablo 4).

Tablo 4: Gaziantep Bey Konağı Bilgi Tablosu

Yapının Adı	Bey Konağı Butik Otel	
Konum	Bey Mah. Bay Mahli sok. No:1	
Yapım Yılı	1886	
Yapı Sahibi	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	
Mevcut Kullanım	Otel	
Orijinal Kullanım	Konut	
Restorasyon Sahibi	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	
		
		

Bu parsel üzerine konumlandırılmış tek avlulu iki konut vardır. İncelenen Antep evi, avlu zeminin altında bir bodrum ve iki kattan oluşmaktadır. İkinci katta ise odalar oluşurken bu odalarla iletişimi eyvan sağlamaktadır. Evin avlu cephesine bakan kısmında kemerli pencereler, oval tepe pencereleri bulunmaktadır. Evin kışlık ve yazlık katına dışarıdan merdivenle ulaşımı sağlanmaktadır. Bu bölge kentsel sit alanı içerisinde kalan Antep evi tescil durumu 10.03.1997 Tarih ve 2732 Sayılı Kararı ile tescili devam etmektedir (Şekil 42) (Demir, 2005).

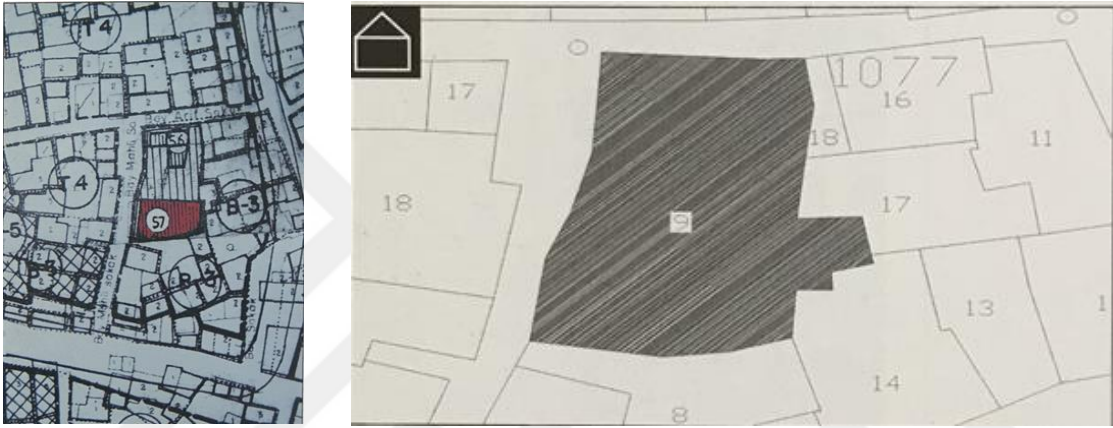
AVRUPA KONSEYİ	DÖĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENHANTERİ	D.K.V.K.E.	ANIT	Formülasyon: 27.00.0(1.3).57
TÜRKİYE	MİMARLIK TARİHİ VE RESTORASYON ENSTİTUSU			Formülasyon: 20L 1b
İL: GAZİANTEP	İLÇE: BEKİRPAŞA	MUHÜRLEME NO: BRY		KORUMA DURUMU: K.A.1
KARŞI YOL NO: BAY MAHLI 3 ve 3A, BAY ANIT 7	İLÇE: BEKİRPAŞA	PARSEL NO: 113		YÖNSEL: 1
NO:	YERİ:	YERİ:		YÖNSEL: 1
ÖZEL TANIM	Bu parsel üzerinde, şimdiki bölümde olan tek avlulu çevresinde iki konut bulunmaktadır. Belirtilen kapı numaralarını taşıyan büyük bina, kısmen avlu zeminin altında bir bodrum ve iki kattan oluşur. İkinci katta odalar, kemerli büyük bir eyvan çevresinde düzenlenmiştir.			
KORUMA DURUMU	TASIVICI YAP	DİŞ YAPI	İST. YAPI	İÇ YAPI
X	X	X	X	X
VAZİYET PLANI	FOTO			
ÖZEL TANIM	GÖZLEMLER Bina bugün üç ayrı sâlinin kullanılabileceği şekilde bölünmüştür. Bay Mahalı 3 kapı numarasını taşıyan, birinci kat sağ oda önüne betonarme bir teras eklenmiştir. Bay Mahalı 3A numaralı, ikinci kattan bazı odalarından oluşan bölüme bir betonarme merdiven ve iç duvarlar eklenmiş, yine bu bölüme biriktirilebilir balkonun bir duvarı betonarme. Eyvan taş duvarla kapatılmıştır.			
BUGÜNKÜ SAHİBİ	BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI			
YAPILAN ONARIMLAR				
AYRINTILI TANIM	Bodrum katta, avlu zemininden birkaç basamaklı inilerek girilmektedir. Birinci kattaki yazınma iki odanın ayrı birer merdiveni vardır. İkinci kattaki eyvana avludan büyük bir merdivenle ulaşılmaktadır. Avluda ayrıca, bu binaya bitişik olarak tek kat, tek hacimden oluşan taş konstrüksiyonlu, betonarme çatılı küçük bir eklenmiş bulunmaktadır. Ayrıca bk. arka sayfa			
<i>Allegreel bu binanın bunun aksini istendi ise bu binanın evi. (77)</i>				
YAYIN DİZİNİ:	EKLER	KONUT		
	KARNA	KONUT		
	YERİNE	KONUT		
	YERİNE	KONUT		
	YERİNE	KONUT		
	YERİNE	KONUT		
	YERİNE	KONUT		
	YERİNE	KONUT		
	YERİNE	KONUT		
	YERİNE	KONUT		
	YERİNE	KONUT		

Şekil 42: Gaziantep Bey Konağı, Tescil Fişi Resmi

Kaynak: Kudeb Arşivi 1997

Bu bölgedeki yapıların birçoğunun sahipleri Ermeni ve Yahudilerdir. Bu konaklar yaklaşık olarak 1800’lü ve 1900’lü yıllarda inşa edilmiştir. Bu nedenle eski Antep evlerinde dönemin kalıntılarına rastlamaktayız. Dönemde taş, ahşap oymacılığı ve demir işçiliği yaygın olduğu için birçok evde rastlamaktayız.

Konak hakkında yapılan araştırmada elde edilen bilgiler bugün otel müdürü olan Leyla Çal ve Kudeb tarafından temin edilmiştir. Eskiden konak olarak kullanılan bu yapı 1886 yılında inşa edilmiştir. Eski zamanlarda kilise olarak kullanılan Kurtuluş Camii’nin civarında bulunmaktadır (Şekil 43). Bir süre boş bırakılan bu konak daha sonra Gaziantep Büyük Şehir Belediyesi tarafından tekrar restore edilip bugünkü haliyle kullanılmaktadır. (Şekil 44).

Şekil 43: Gaziantep Bey Konağı, Parsel Üzerindeki konumu (Demir, 2005)

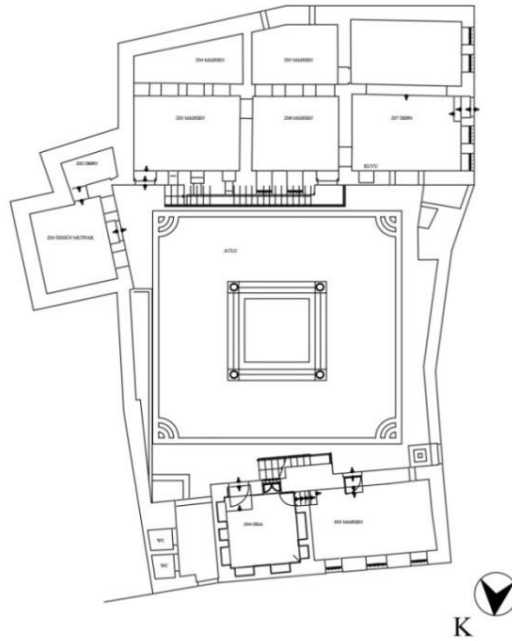

Şekil 44: Gaziantep Bey Konağı Restore Edilmeden Önceki Hali (Demir, 2005)

Bu tarihi konak; geçmişi yansıtarak bugünü yaşatmaktadır. Üç kattan oluşan yüksek duvarlarla çevrili, ana kapının avluya açıldığı bu konak planlaması mahremiyeti sağlamaktadır (Şekil 45). Avluda iki ayrı blok bulunmaktadır. Bu blokların içindeki mekânlar da kendi içlerinde ayrılmaktadır (Şekil 46).

Şekil 45: Gaziantep Bey Konağı Yüksek Duvarlarla evrili Avlu, 2018

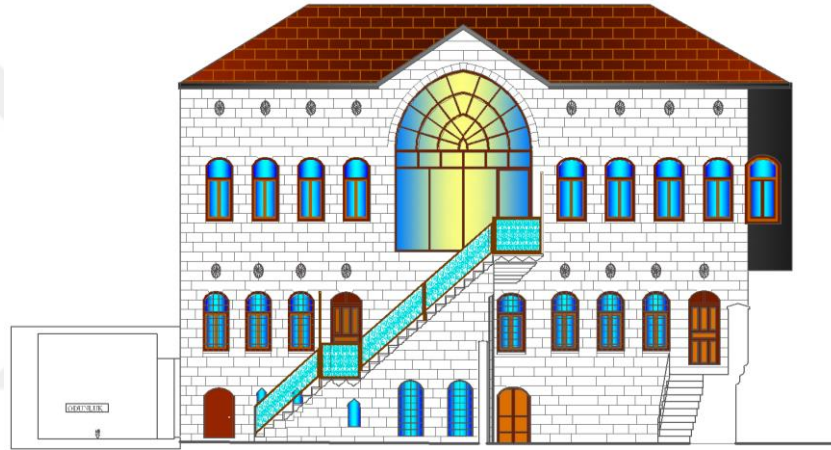

Şekil 46: Gaziantep Bey Konağı Zemin Kat Planı

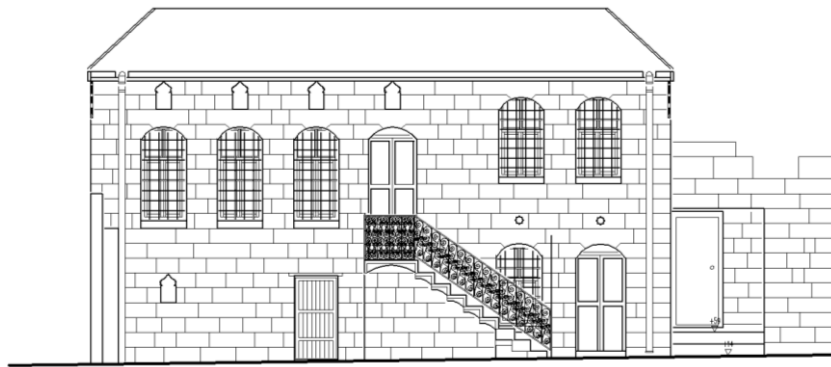
Kaynak: Gaziantep Bey Konağı Rölöve izimlerinden yararlanılarak (Kudeb arşivi);
Plan Őeması Oluşturulmuştur

Şekil 47: Gaziantep Bey Konağı Avludan Genel Görünüm A Blok, 2018

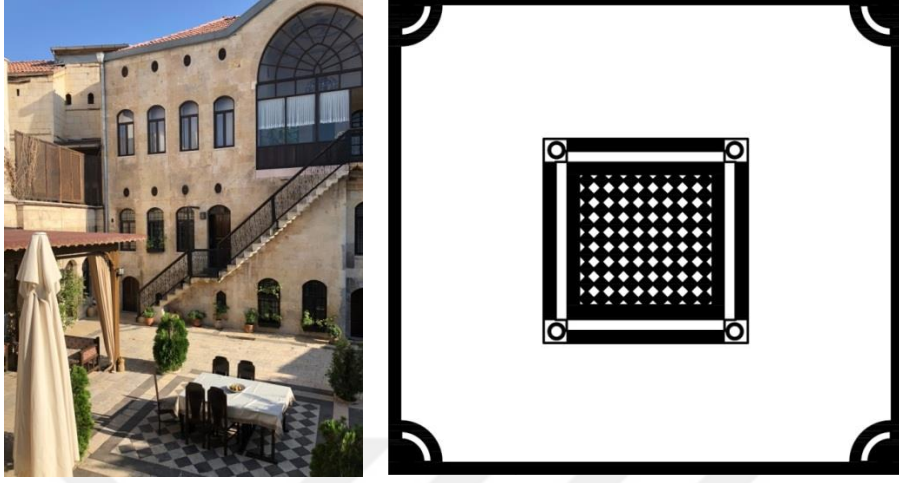
Şekil 48: Gaziantep Bey Konağı Avlu A Blok

Şekil 49: Gaziantep Bey Konağı Avludan 'B' Blok Cephesine Bakış

Geleneksel Gaziantep Evleri'nde günlük yaşam evin en önemli bölümü olan avluda geçmektedir. Avlunun zemin malzemesi ev sahibinin sos-yo ekonomik durumuna göre değişmektedir. Zeminde kullanılan malzemeler karıştırıldığı zaman adeta halı dokusu gibi

durmaktadır. Kara taş ve keymik taşlarıyla dama şeklinde döşenmiş olan konağın avlu zemininde estetik bir görüntü elde edilmiştir (Şekil 50).

Şekil 50: Gaziantep Bey Konağı Avlu Döşeme Detayı

Yapım malzemesi olarak döneminde tercih edilen kesme taşlarla kâgir yığma tekniği ile yapılmıştır (Şekil 51). Geleneksel Antep evlerinin mimarisi bölgenin yüzlerce yıllık inşaat geleneğinden süre gelen, farklı bir boyuta geçilmiş halini yansıtmaktadır. Bu yapılara 7. yy itibaren İslami unsurların, 9.yy itibaren de Türk geleneklerinin etkisiyle bu bölgede inşa edilen yapılarda Antep Evi, Antep Mimarisi ve şehircilik unsurlarının oluşmasıyla beraber günümüze kadar gelmiştir (Ergeç & Yelken, 2016).

Yapı malzemesinin dışında inşa edilen yapılarda görülen yapım tekniklerinin de kuvvetli olması, günümüzde de pek çok evin mevsim şartlarına rağmen sağlamlığı göz önündedir (Ergeç & Yelken, 2016).

Şekil 51: Gaziantep Bey Konağında Kullanılan Kesme Kagir Taş, 2018

5.1.1. Giriş Cümle Kapıları

Antep evlerine cümle kapılarından girilmektedir. Genelde giriş kapıları tektir fakat bazı yapılarda iki hatta üç kapıya rastlanılmaktadır. Fakat asıl olan avluya açılan kapıdır (Ergeç & Yelken, 2016).

İnşa edilen yapıların zemin katlarında boşluk bulunmadığından ilk cephe elemanı giriş kapısıdır. Bu kapılar düz lentolarla veya kemerli olarak yapılmıştır. Ve bu kapıların etrafı karma taşlarla veya işlemeli taş şeklinde oluşmaktadır (Gül, 2005).

Birbirinden farklı kapı çeşitleri bulunmaktadır. Her kapının yapılış malzemesi farklıdır. Kapıların oranları 1'e 2 olan kapıların genişlikleri yaklaşık 100 cm, yükseklikleri ise 220cm'dir (Şekil 52).

Şekil 52: Geleneksel Gaziantep Evlerindeki Kapı Çeşitleri, 2018

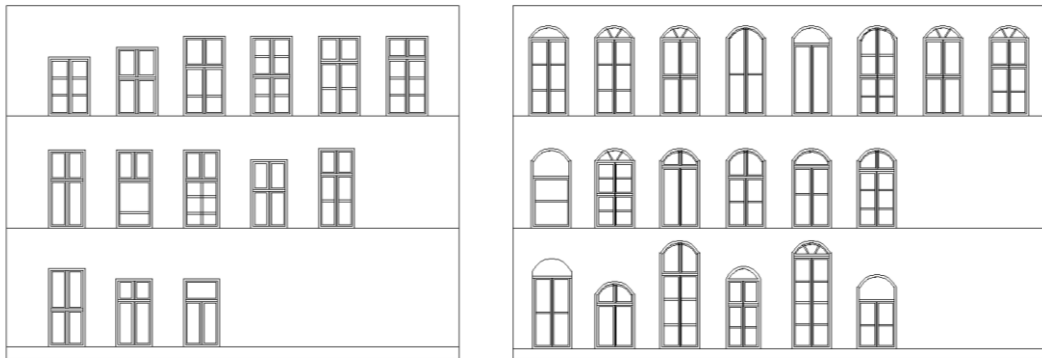
Eğimli bir alanda gelişmiş olan geleneksel Gaziantep Bey Konağı giriş kapısından avluya giriş sağlanmaktadır (Şekil 53).

Şekil 53. Gaziantep Bey Konağı Giriş Kapısı, 2018

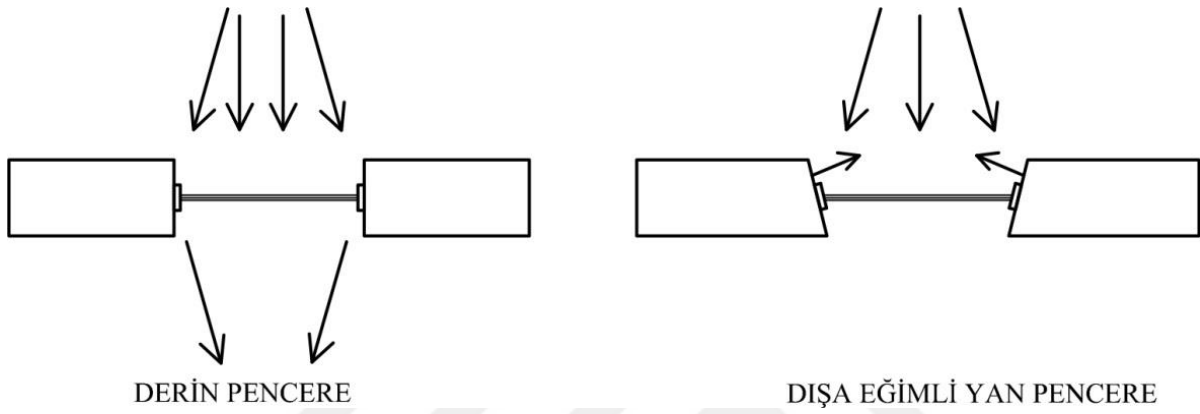
5.1.2. Pencereleler

Yapıların hemen hemen her cephesinde pencere kullanılmıştır. Fakat sokak cephesinde çok az bulunup avlu cephesinde oldukça fazla kullanılmıştır. Yapılardaki kalın duvarların içine oluşturulan boşluklara konumlandırılmıştır. Pencereleler doğal aydınlatma ve havalandırma amacıyla yapılmıştır. Pencereleler yüksek ve aynı forma tekrar halindedir. Pencereleler mekânların işlevleri hakkında da bilgi vermektedir. Zemin katta oluşturulan pencereleler küçüktür, depo ve servis alanları ile ahır vb. eylemler için kullanıldığını göstermektedir. Aynı zamanda da geleneksel Türk evlerinde Türklerin dışa dönük yaşam tarzının sonucu olarak doğmuştur. Orta katlı yapılarda üst kata göre tavan yüksekliği daha basık olup küçük ve az sayıda pencereleler kullanılmıştır. Üst katlarda pencereleler ve tepe pencereleleri geleneksel Türk evine ışığın alınmasının yanı sıra estetiklik kazandırmıştır. Pencerele formları düz ve kemerli biçimdedir (Şekil 54).

Şekil 54: Düz ve Kemerli Pencere Formları

Pencere boyutları mekân için önemli rol oynamaktadır. Pencerelelerin konumlandırıldıkları duvar kalınlığına göre sağladığı aydınlık düzeyi değişmektedir. Bununla beraber söve; pencere alanının yeterli gelmediği yerde söveler açılı yapılmıştır. Köşeli olmasıyla ışığı yan yüzeylerinden yansıtmaktadır (Şekil 55). Dışa eğimli yan pencereler genellikle Konya evlerinde, kerpiç evlerinde kalın duvarlarda görülmektedir. Güneydoğu Anadolu bölgesinde duvar kalınlığı daha ince olduğu ve kesme taş kullanıldığı için söveyi inceltmeye gerek duyulmamıştır (Şekil 56).

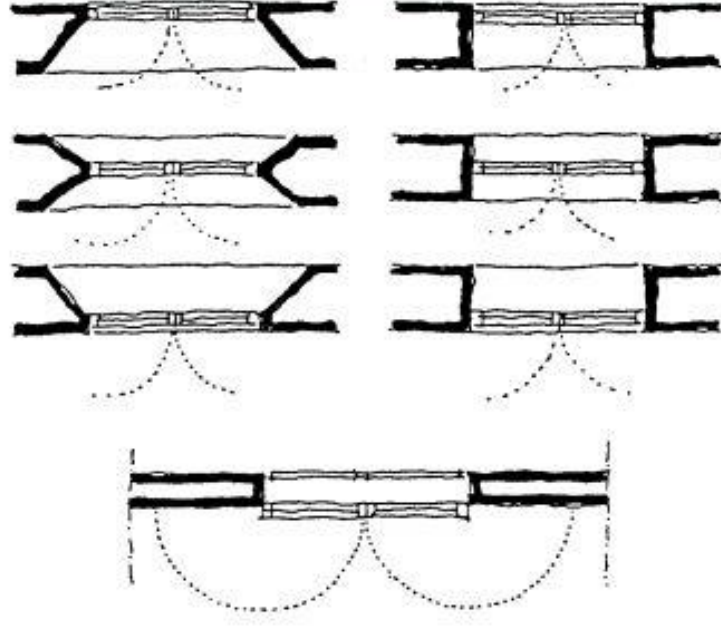

Şekil 55: Pencerelelerde Yan Yüzeylerinin Gün Işığının Yansıtması

Kullanılan mekânın kullanım amacı ve boyutuyla beraber pencerelerin boyut ve konumu önemli rol oynamaktadır. Yan pencerelerin yükseklikleri de direkt olarak doğal ışığın ya da yansıyan ışığın mekân içerisine alındığı zaman çeşitli etki sağlamaktadır (Ataç, 2013).

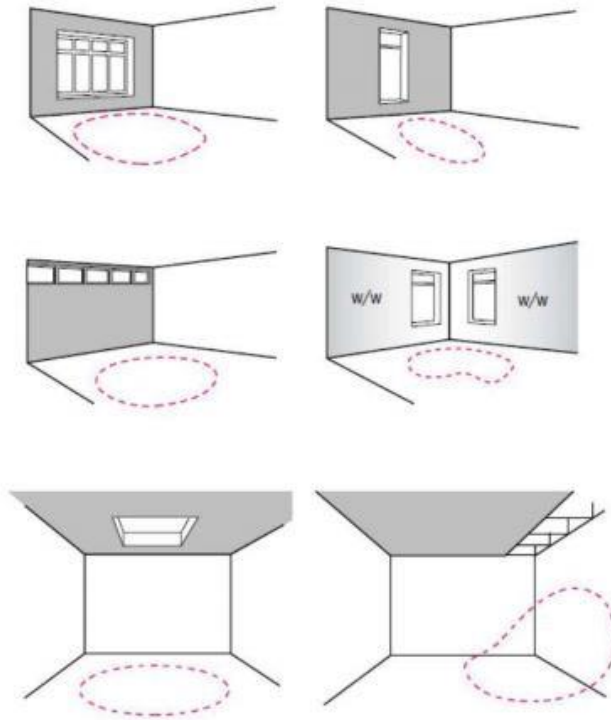
Pencere yüzeyleri taban yüzeyinin 1/3'ünden küçük oranda ise, gün yani doğal ışıktan yeterince faydalanılmıyor demektir. Pencere boşluklarını oluşturmadan önce sıcak mevsimlerde ve soğuk mevsimlerde ısı kaybının ve artışının olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. (İncir, 2008) “Doğal aydınlatmanın performans özelliklerini yansıtan aydınlatma türü henüz bulunmamaktadır. Gözü yormama gibi özelliği olan gün ışığının kullanımı mümkün olduğunca yeğlenmelidir ” (Taşpınar, 1977).

Türkiye'nin farklı bölgelerinde yer alan geleneksel konutlarda pencere boyutları aynı sayılacak nitelikte fakat biçim ve kanat açılımları değişkenlik göstermektedir. Kalın duvarlı pencereler genellikle dış yüzeye yakın olarak konumlandırılır (İskender, 1995).

Şekil 56: Kalın ve İnce Duvarlı yapılarda Pencere Açılım Tipleri (İskender, 1995)

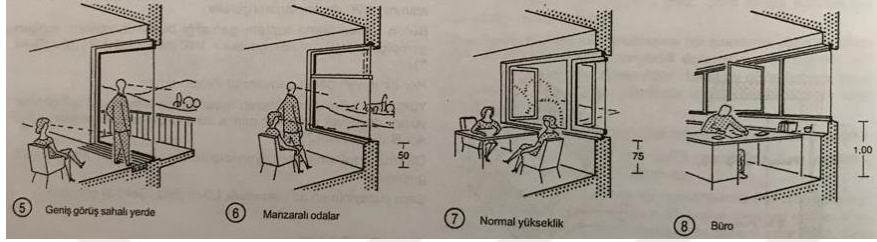
Yapılarda oluşturulan boşluklar ile doğal aydınlatma gerçekleştirilmektedir. Bu boşlukların en temel amacı gün ışığının yapıya girmesidir. Genellikle oluşturulan pencereler yapının boyutu ve konumuna göre değişiklik göstermektedir. Farklı pencere çeşitleri ve sağladıkları ışık dağılımları;

Şekil 57: Pencere Çeşitlerinin Sağladığı Işık Dağılımı (Taşoluk, 2014)

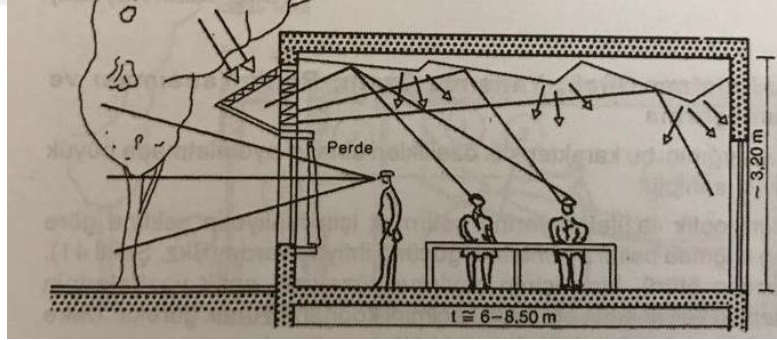
Pencere düzenleri odaları yeterli miktarda gün ışığı ile aydınlatmayı sağlayan en temel elemanlardır (Şekil58). Gün ışığı dedikleri, daire formundaki Roman pencerelerinden Barok sanatının zengin hareketli dekorla çerçevelenmiş tarzından geliştirilmiştir (Neufert, Pencereler, 2008).

Geleneksel konutların kat yüksekliğine dayalı olarak, müstakil bir konut şehir içinde bulunan bir eve karşılık daha fazla gün ışığı almaktadır.

Şekil 58: Pencerelerin Yükseklik Konumu (Neufert, Pencereler, 2008)

Yan pencereler cinsi ve ebatları, iç odadaki gün ışığı akımını etkilemektedir. Dış ortamla bağlantıyı sağlayan görüş açısı oturma ve çalışma alanına uyumlu olmalıdır. Gün ışığının karakteristik özellikleri yapı içi aydınlatmanın etkisinde büyük bir yere sahiptir (Şekil 59).

Şekil 59: Pencerelerde Yan Işık (Neufert, Gün Işığı, 2008)

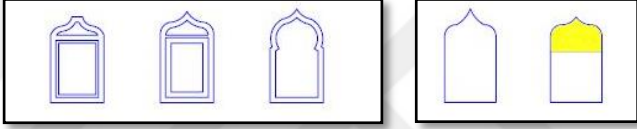
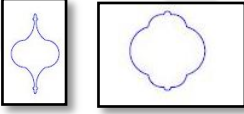
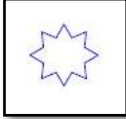

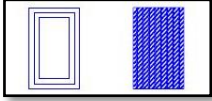
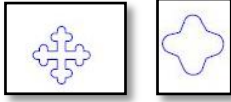

Konut Hacimleri	İşlev	E (lux)/E _h
Banyo-Wc	Genel	100
Ebeveyn Yatak Odası	Hazırlık-Ayna	300
	GenelGiyinme	100
Mutfak	Genel	200
	Hazırlıktezgahı	500
Koridorlar-Antre	Genel	100
Oturma Odası - Salon	Genel	100
TV - Sinema	LCD -Plazma	20
Yemek Bölümü	Genel	100
Okuma Köşesi -Çalışma Odası *	Dijital	300
	Okuma-Yazma	500
Çocuk Odası*	Oyun odası	300

Şekil 60: Konut Hacimlerinde Görsel Konforu Sağlanması İçin Gerekli Minimum Aydınlık Düzeyleri (Özlem Sümengen, 2013)

5.1.3. Kuş taa'ları

Birbirinden farklı yapılarda şaharlı ve kafesli kuş taa'sı vardır. Tepe pencereleri inşa edilen yapının kullanıcı kimliğini yansıtmaktadır. Farklı inanışlara göre farklı formlar görülmektedir (Tablo 5). Bu pencereler yüksek tavanlı odalara daha çok ışık sağlamak ve kuşlara barınak sağlaması için yapılmıştır. O dönemlerde yemek yerde yenildiği için dökülen kırıntıları evin hanımı toplayıp kuş taa'larına koymaktadır. Mevsimlere göre yaz aylarında sıcaktan korunmak ve kış aylarında hayvanların karın, yağmurun altında kalmaması için sığınak görevini de görmektedir. Bu boşluklarda karınlarını doyuracak malzemede bulmaktadırlar.

Tablo 5: Kuş Penceresi Çeşitleri

Tek Alemlî	
Çift Alemlî	
Yıldız	
Kemerli	
Düz	
Haç Motifli	
Oval	

Cephede yörede yer verilen tepe pencereleri ‘kuş taa’sı’ olarak geçen bu pencereler direkt aydınlatma amaçlı olmasa da ışığı içeriye geçirerek aynı zamanda da havalandırmayı sağlamaktadır (Şekil 61). Özellikle pencerelerdeki kepenkler kapatıldığı zaman ay ışığı süzülüp gece lambası görevi görmektedir. Bir yapı elemanı olan pencereler, cephede oluşturulan sıralı bir düzene göre yerleştirilmiştir.

Şekil 61: Gaziantep Bey Konağı Pencere ve Kuş Penceresi Örneği, 2018

5.1.4. Kapılar

Antep evlerinde kullanılan kapıların mekâna göre boyut ve malzeme farklılıkları vardır (Karslıgil Ünal, 2007). Kapıların bazıları avlu cephesinde kalıp bazıları ise yapı içindedir. Yaklaşık olarak oran 1'e 2 olan kapıların toplam genişlikleri 80-100 cm arasında iken, yükseklikleri yaklaşık 200 cm'dir (Şekil 62).

Şekil 62: Kemerli Kapı Formları (Gül, 2005)

5.1.5. Livan Girişleri

Livan doğal ışığı maksimum düzeyde almaktadır. Hayata bakan livan üç cephesi ve tavanı kapalıdır. Bey Konağında açık livan örneği bulunmaktadır (Şekil 63) (Şekil 64).

Şekil 63: Gaziantep Bey Konağı Cepheden Livan Örneği, 2018

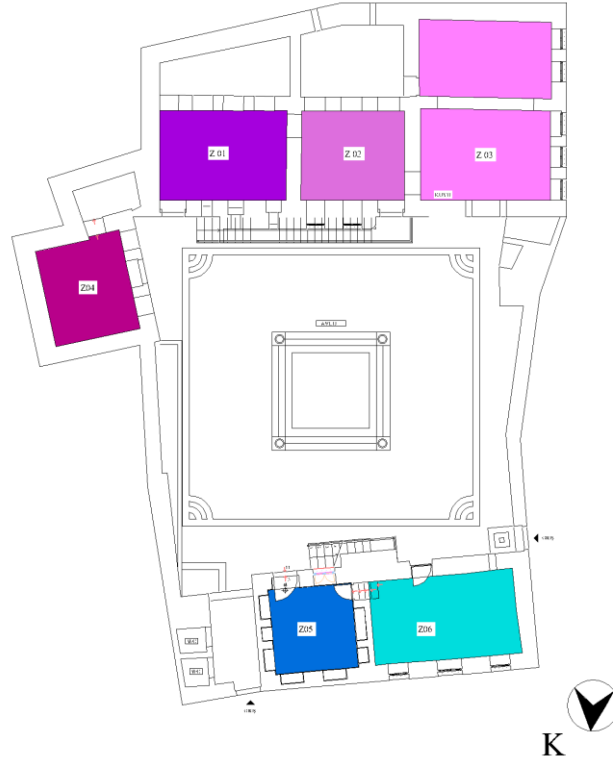

Şekil 64: Gaziantep Bey Konağı Livan Örneği, 2018

5.1.6. Gaziantep Bey Konağındaki Odaların Doğal Aydınlatma Açısından İncelenmesi

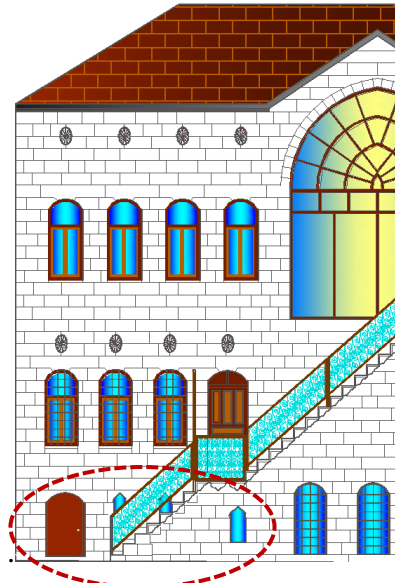
Gaziantep Bey Konağındaki hacimler avluya bakmaktadır. “T” tipindeki konutun avluya bakan mekânlarında, mekânın işlevselliğine göre hacim içi doğal ışık açısından aydınlıktır. İncelenen konaktaki zemin kat planı, ara kat ve livan katındaki tüm hacimler incelenip odalara ait bulgular belirtilmektedir. Bu konakta farklı yönlere bakan her odanın metrekaresi, pencere ve kuş penceresi metrekaresi, parapet yükseklikleri, duvar kalınlıkları belirtilmiştir. Oda içerisinde alınan doğal ışıkta pencerenin büyüklüğü, bulunduğu yön ve mekânın derinliğiyle ilişkilidir.

Zemin katta 'A' blokta altı farklı oda bulunmaktadır. Odalardan Z05 ve Z06 kodlu odalar ise 'B' bloktadır (Şekil 65).

Şekil 65: Gaziantep Bey Konağı Zemin Kat Planı, Rölöve

Kaynak: (Kudeb'ten Alınan 2006 Restorasyon Revizyon Projesinden Yararlanılarak Oluşturulmuştur.)

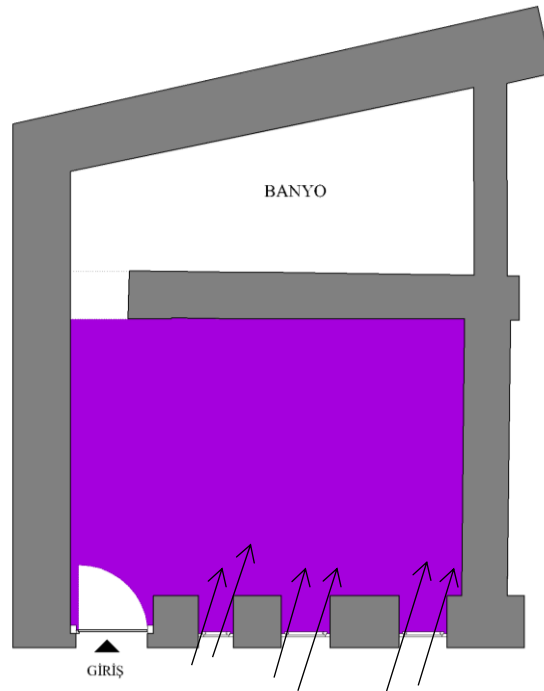
Şekil 66: Gaziantep Bey Konağı 'A' Blok Z01 Odası Görünüşü Rölöve

Kaynak: (Kudeb Restorasyon A1 Görünüşünden Yararlanılarak Oluşturulmuştur.)

Gaziantep Bey Konağının avlusunda ‘A’ lokta bulunan merdivenin yanındaki ilk kapıdan Z01 kodlu odaya girilmektedir (Şekil 67). Bu oda da kaş kemerli tek çeşit pencere kullanılmıştır.

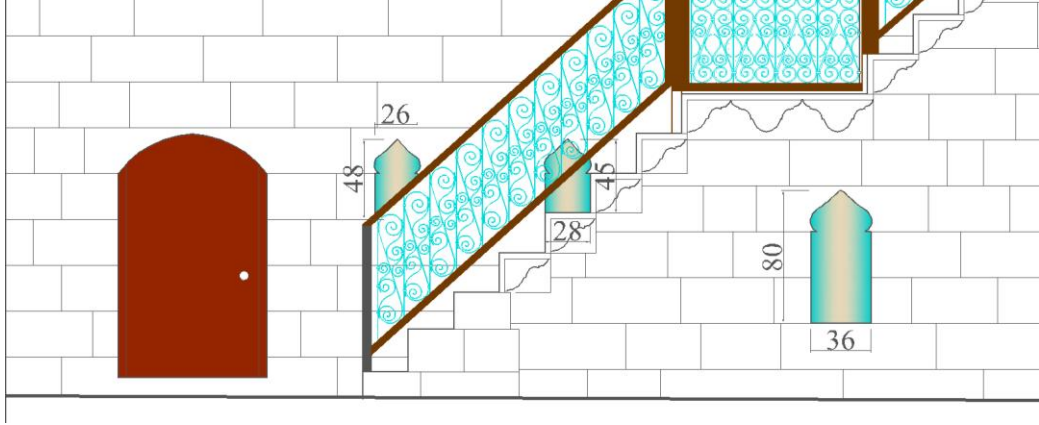

Şekil 67: Gaziantep Bey Konağı Z01 Kodlu Oda Avludan Görünüm, 2018

Şekil 68: Gaziantep Bey Konağı Z01 Oda, Rölöve

Kaynak: (Kudeb Restorasyon Projesi Kat Planından Yararlanılarak Z01 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Şekil 69: Gaziantep Bey Konağı Z01 Kodlu Odanın Doğal Aydınlatma Elemanı
Pencereler, Rölöve

Zemin katta bulunan Z01 kodlu oda 18 m² gelmektedir. Kaş kemerli tek çeşit üç adet pencere vardır. Fakat boyut olarak birbirinden farklıdır (Şekil 69). Pencere ölçüleri ise; birinci pencere 0.48 x 0.26, ikinci pencere 0.45 x 0.28 ve son olarak üçüncü pencere ölçüleri ise 0.80 x 0.36 mm'dir. Bu odada pencere ebatları küçük kullanıldığı için doğal aydınlatmayı çok fazla sağlayamamaktadır (Şekil 70).

Şekil 70: Gaziantep Bey Konağı Z01 Kodlu Odanın Pencere Tipleri, 2018

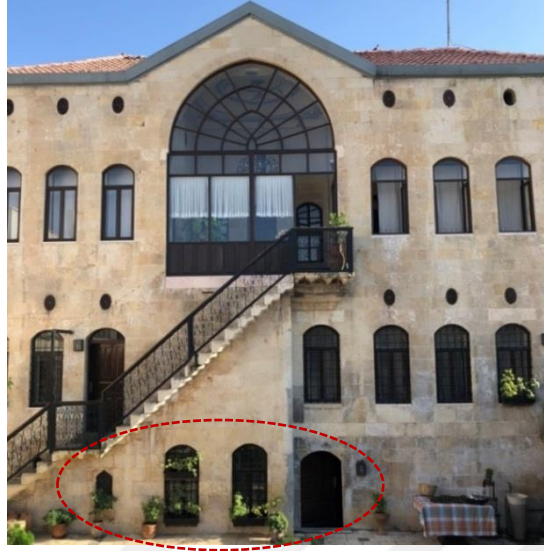

Şekil 71: Gaziantep Bey Konağı Z01 Kodlu Oda Genel Görünüm
(Gaziantep Bey Konağı, 2016)

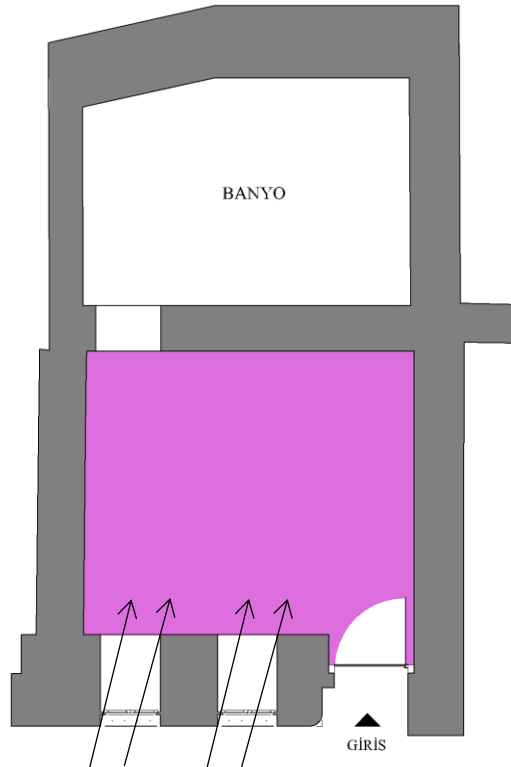
Şekil 72: Gaziantep Bey Konağı Z01 Kodlu Oda Doğal Aydınlatma, 2018

Zemin katta bulunan Z02 kodlu odaya avludan giriş yapılmaktadır. (Şekil 73)'de yapı üzerindeki yeri belirtilmiştir.

Şekil 73: Gaziantep Bey Konağı Z02 Kodlu Oda Avludan Görünüm, 2018

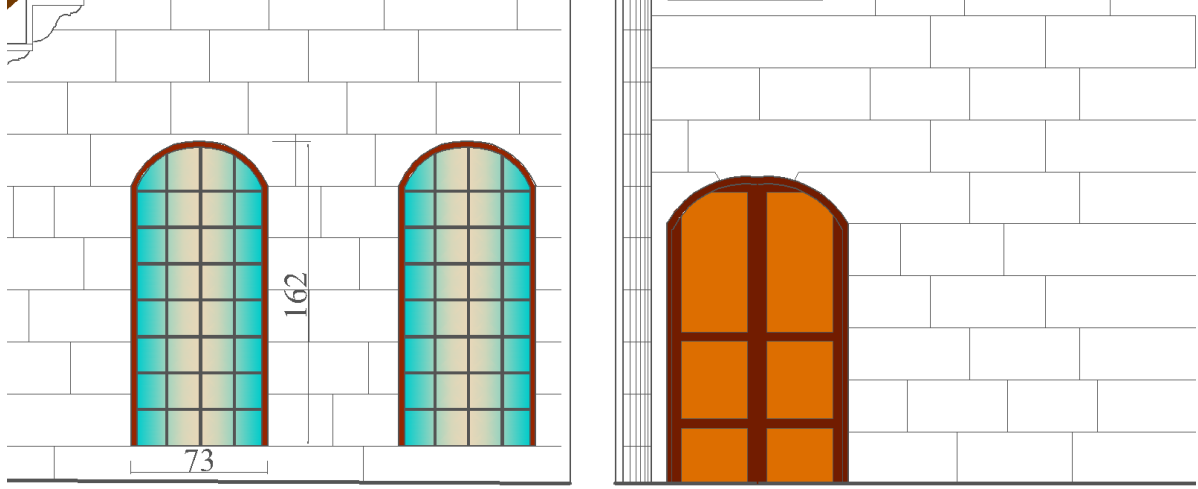
Bu oda iki bölümden oluşmaktadır. Avluya bakan oda boyutları 4.02x3.46 m'dir. Z02 Kodlu odanın taban alanı 14.00 m²'dir (Şekil 74). Oda, tek yönden ışık almaktadır. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 1.12 m, parapet basamak şeklinde oluşturulmuştur.

Şekil 74: Gaziantep Bey Konağı Z02 Oda, Rölöve

Kaynak: (Kudeb Restorasyon Projesi Kat Planından Yararlanılarak Z02 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Odada iki adet doğal aydınlatma ve havalandırma için yapılan pencereler bulunmaktadır. Pencerelerin dışında demir parmaklıklar kullanılmıştır. Pencere ölçüleri ise 1.62 x 0.73 cm'dir (Şekil 75).

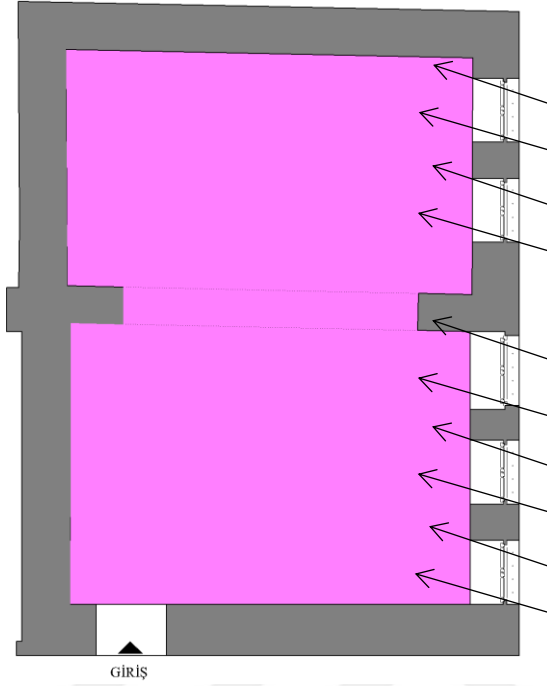
Şekil 75: Gaziantep Bey Konağı Z02 Kodlu Odanın Doğal Aydınlatma Elemanı
Pencereler, Rölöve

Odaların doğal aydınlatılması, pencereler ve tepe pencerelerinden gelen ışık yardımıyla sağlanabilmektedir. Fakat bu odada tepe penceresi kullanılmamıştır.

Şekil 76: Gaziantep Bey Konağı Z02 Kodlu Oda Genel Görünüm. (Gaziantep Bey Konağı, 2016)

Zemin katta bulunan Z03 kodlu oda sit oda olarak kullanılmaktadır. Geniş bir kemerle mekân iki bölüme ayrılmıştır. Oturma ve dinlenme alanı vardır (şekil 77).

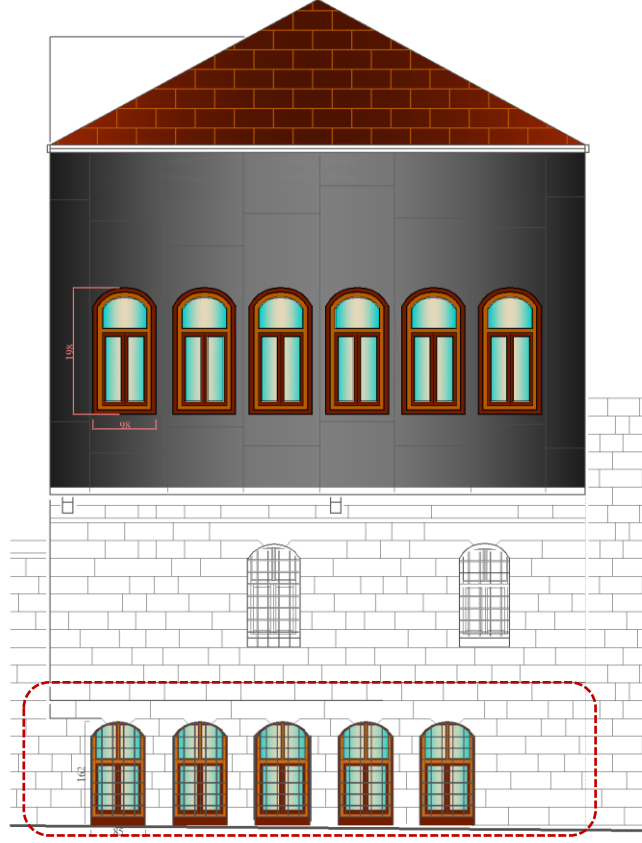
şekil 77: Gaziantep Bey Konağı Z03 oda, Rölöve

Kaynak: (Kudeb Restorasyon Projesi Kat Planından Yararlanılarak Z03 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Avluya bakan cephede pencere açıklığı bulunmamaktadır. Batı cephesinde ise beş adet pencere vardır. Oda boyutları 6.99x5.07 m'dir. Z03 Kodlu Odanın taban alanı 35.00 m²'dir. Oda, tek yönden ışık almaktadır. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet ykseklıği 0.60 m'dir (şekil 78).

şekil 78: Gaziantep Bey Konağı Z03 Kodlu Oda Genel Görünüm, 2018

Şekil 79: Gaziantep Bey Konağı Z02 Kodlu Odanın Batı Cephesinde Bulunan Pencere Düzeni

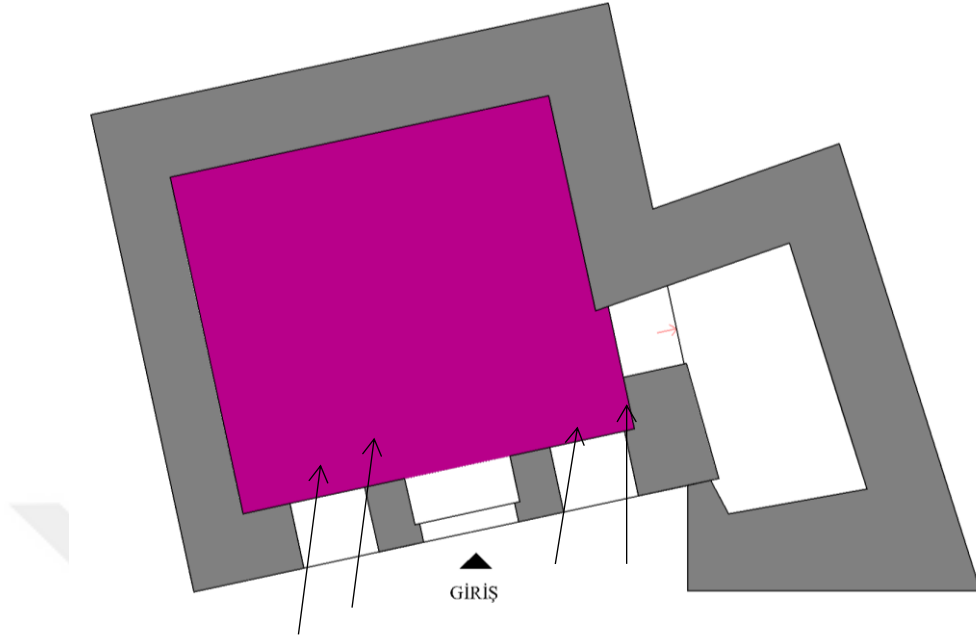
Kaynak: (Kudeb Restorasyon Batı Görünüşünden Yararlanılarak Oluşturulmuştur.)

Sokağa bakan batı cephesindeki pencere ölçüleri 1.58 x 0.81m'dir. Odaya doğal aydınlatma sadece batı cephesinden almaktadır. Pencereilerin üzerinde demir parmaklıklar bulunmaktadır (Şekil 80).

Şekil 80: Gaziantep Bey Konağı Z03 Kodlu Oda Batı Cephesi, 2018

Bey Konağının avlusunda 'A' blok ile bağlantılı bir yapıdır. Mekâna avludan giriş yapılmaktadır (Şekil 81).

Şekil 81: Gaziantep Bey Konağı Z04 Oda, Rölöve

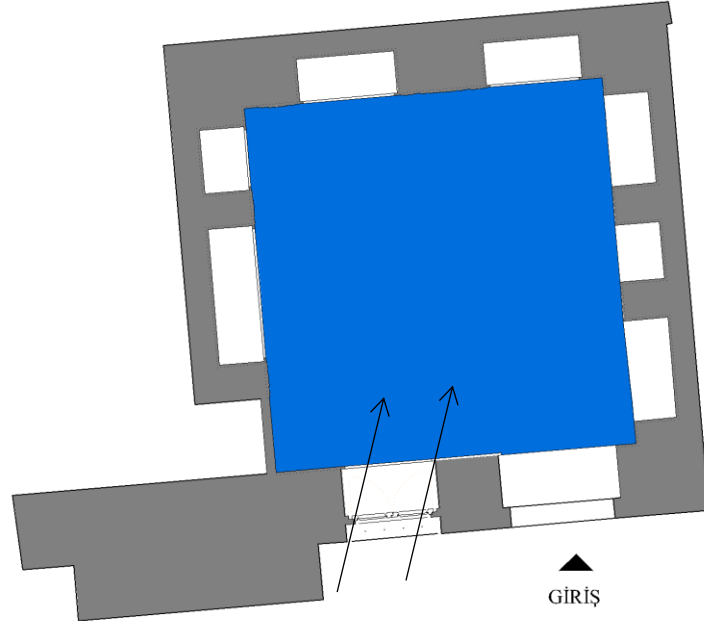
Kaynak: (Kudeb Restorasyon Projesi Kat Planından Yararlanılarak Z04 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Günümüzde mutfak ve depo alanı olarak kullanılan bir bölümdür. Oda boyutları 3.79x3.37 m'dir. Z04 Kodlu odanın taban alanı 17.00 m²'dir. Oda, tek yönden ışık almaktadır. Odada 1.49 x 0.85 m olmak üzere iki adet pencere vardır (Şekil 82). Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.65 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir. Mekâna avludan giriş yapılmaktadır.

Şekil 82: Gaziantep Bey Konağı Z04 Kodlu Oda, 2018

Bey Konağı 'B' bloğunda bulunan oda günümüzde resepsiyon olarak kullanılmaktadır. Bu mekâna avludan katından giriş yapılmaktadır (Şekil 83).

Şekil 83: Gaziantep Bey Konağı Z05 oda, Rölöve

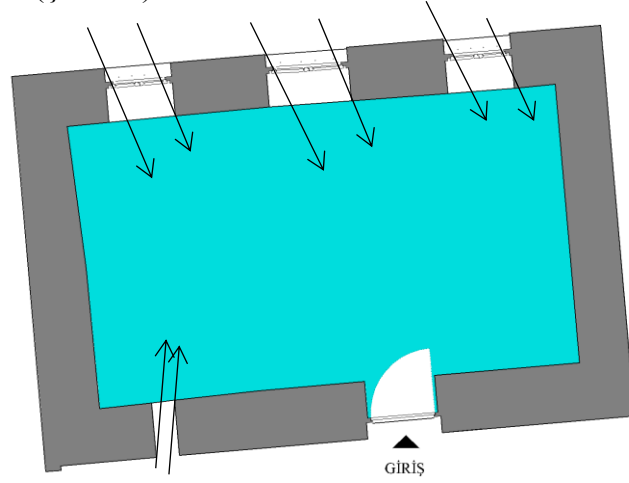
Kaynak: (Kudeb Restorasyon Projesi Kat Planından yararlanılarak Z05 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Oda boyutları 3.22 x 3.27m'dir. Z05 Kodlu Odanın taban alanı 11.00 m²'dir. Oda, tek yönden ışık almaktadır. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.65 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir. Odaya avludan doğrudan giriş yapılmaktadır (Şekil 84). Odada 1.72 x 0.75 m'lik bir adet pencere vardır.

Şekil 84: Gaziantep Bey Konağı Z05 Kodlu Oda, 2018

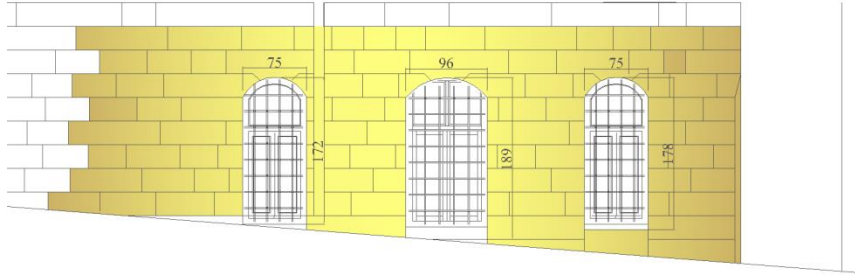
Z06 kodlu oda Gaziantep Bey Konağında depo alanı olarak kullanılmaktadır. Odaya avludan giriş yapılmaktadır (Şekil85).

Şekil 85: Gaziantep Bey Konağı Z06 Oda, Rölöve

Kaynak: (Kudeb Restorasyon Projesi Kat Planından Yararlanılarak Z06 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Oda boyutları 5.682 x 3.28m'dir. Z06 Kodlu Odanın taban alanı 19.00 m²'dir. Oda, iki yönden ışık almaktadır. Avludan yapıya baktığımızda kuş penceresi görülmektedir. Kuzey cephesinde ise üç adet pencere bulunmaktadır. Pencere ölçüleri; 1.72 x 0.75, 1.89 x 0.96 ve 1.78 x 0.75 m'dir (Şekil 86).

Şekil 86: Gaziantep Bey Konağı Z06 Kodlu Oda, Rölöve

Kaynak: (Kudeb Restorasyon Kuzey Görünüşünden Yararlanılarak Oluşturulmuştur.)

Şekil 87: Gaziantep Bey Konağı Z06 Kodlu Oda Kuzey Cephesi, 2018

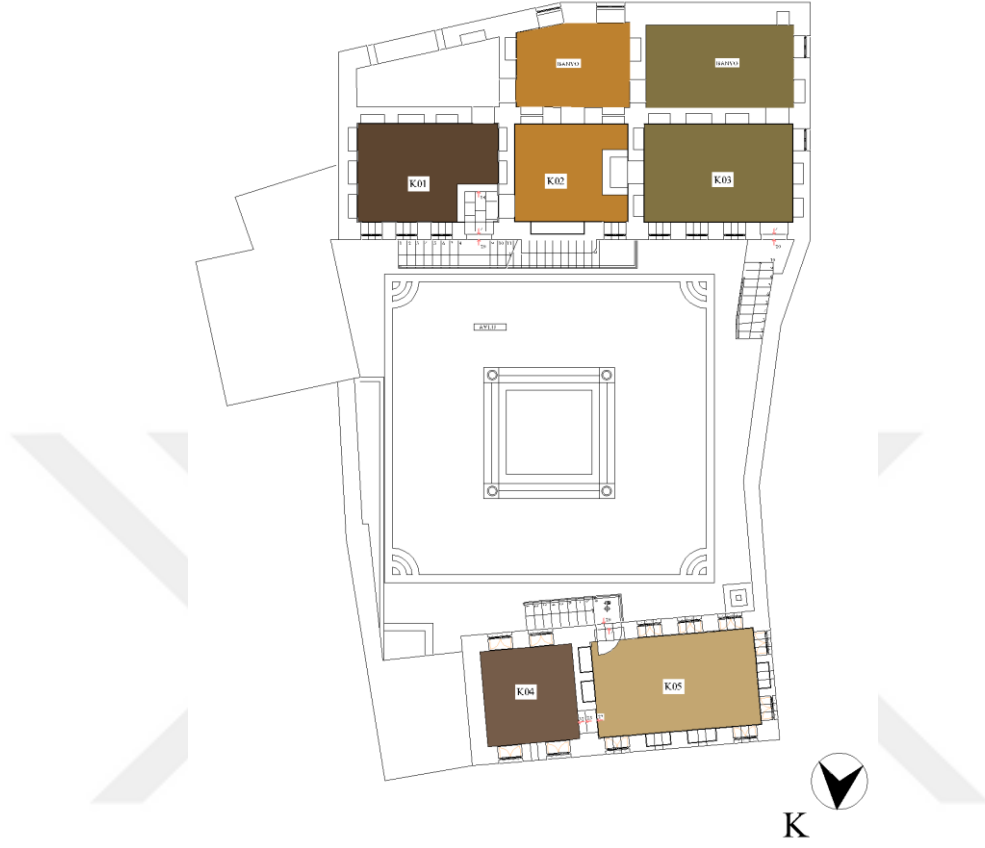

Şekil 88: Gaziantep Bey Konağı Z06 Kodlu Oda Avludan Görünüğu, 2018

Şekil 89: Gaziantep Bey Konağı Z06 Kodlu Oda Avluya Bakan Pencere, 2018

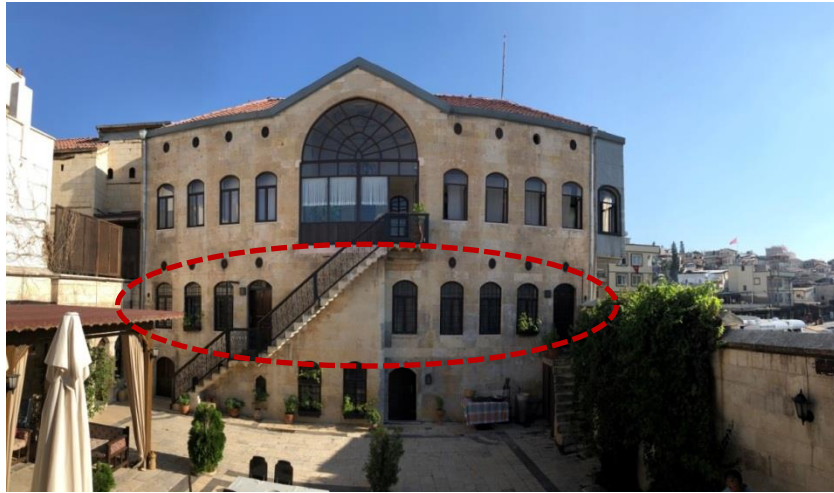
Ara kat planında beş farklı oda bulunmaktadır. Odalardan K01, K02,K03 olanı ‘A’ blokta bulunurken K05 ve K06 ‘B blokta bulunmaktadır (Şekil 90).

Şekil 90: Gaziantep Bey Konağı Ara Kat Planı, Rölöve

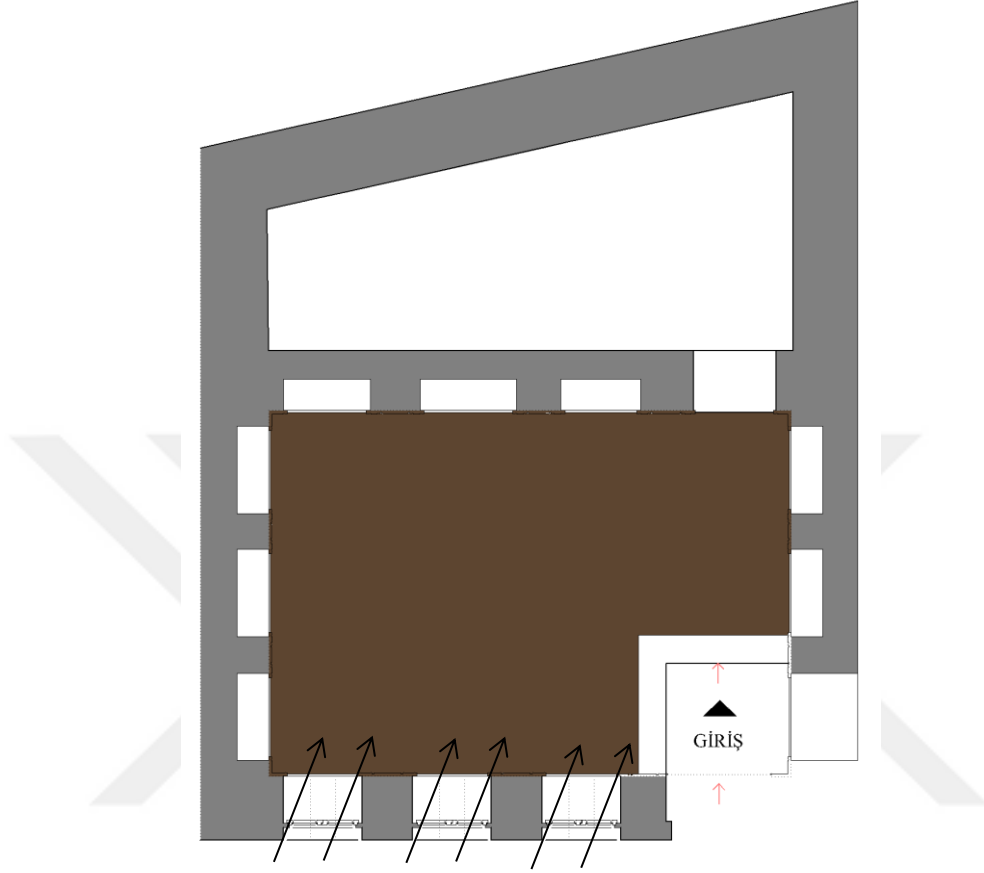
Kaynak: (Kudeb'ten Alınan 2006 Restorasyon Revizyon Projesinden Yararlanılarak Oluşturulmuştur.)

Konağın ara katta bulunmakta olan avluya bakan odaları gösterilmiştir (Şekil 91).

Şekil 91: Gaziantep Bey Konağı Ara Kat Görünüşü, 2018

Bu katta odaya küçük bir hol yardımıyla girilmektedir. Oda iki bölümden oluşmuştur. Avluya bakan kısım yatak odası olarak kullanılırken arka tarafta kalan bölüm ise banyo ve tuvalet olarak kullanılmaktadır (Şekil 92).

Şekil 92: Gaziantep Bey Konağı K01 Oda Planı, Rölöve

Kaynak: (Kudeb Restorasyon Projesi Kat Planından Yararlanılarak K01 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Oda boyutları 4.93 x 3.44 m'dir. K01 Kodlu odanın taban alanı 15.00 m²'dir. Oda, tek yönden ışık almaktadır. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.45m'dir (Şekil 93).

Şekil 93: Gaziantep Bey Konağı K01 Oda Genel Görünüm, 2018

Eski Antep evlerinin birçoğunda olduğu gibi bu konakta da pencereler bol kullanıldığından dolayı gündüzleri tamamen doğal aydınlatma kullanılmıştır. Geceleri ise tepe pencerelerinden ve normal pencerelerden içeriye süzen ay ışığının etkisiyle aydınlatılırken, ışığın yetersiz kaldığı yerlerde yapay ışığa başvurulmuştur. Küçük bir hol yardımıyla girilen holde bir tepe penceresi vardır. K01 kodlu odada üç adet normal pencere, üç adette tepe penceresi bulunmaktadır. Demir parmaklıklar bu odada pencere önüne konumlandırılmıştır. Pencerenin ölçüsü ise 1.72 x 0.75m iken kuş penceresinin ölçüleri ise 0.39 x 0.26m'dir(Şekil 94).

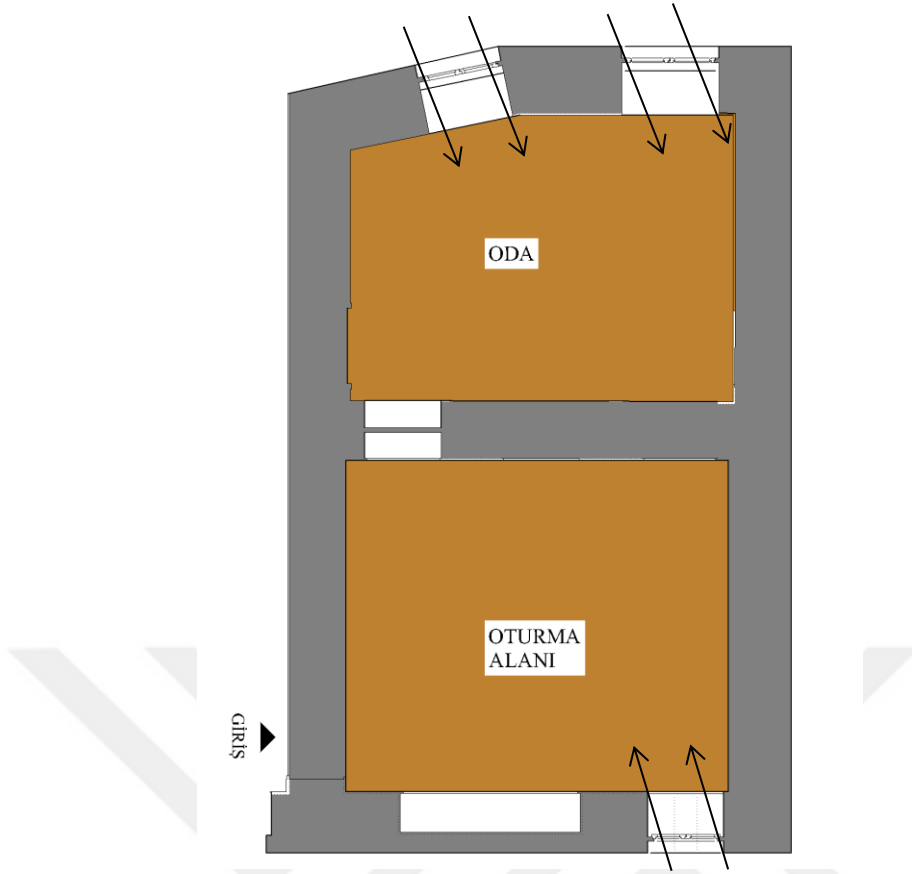

Şekil 94: Gaziantep Bey Konağı K01 Oda Pencere Görünüşü, Rölöve

Kaynak: (Kudeb Restorasyon A1 Görünüşünden Yararlanılarak Oluşturulmuştur.)

Şekil 95: Gaziantep Bey Konağı K01 Oda Kuş Penceresi Görünüşü, Rölöve

Şekil 96: Gaziantep Bey Konağı K02 Oda Planı, Rölöve

Kaynak: (Kudeb Restorasyon Projesi Kat Planından Yararlanılarak K02 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

K02 kodlu ve K03 kodlu odalar arasında bağlantı vardır. Oturma alanı olarak adlandırılan bölüm iki odanın ortak alanıdır. Bu odaları şuanda kullanılan Bey Konağı Butik otelin her iki odayı da kullanabilecekleri süit olarak kullanılan çocuklu misafirlerine verilmektedir (Şekil 97).

Şekil 97: Gaziantep Bey Konağı K02 Oda Oturma Alanı Genel Bir Görünüm.

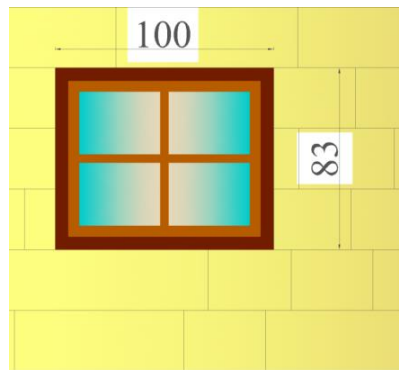
(Gaziantep Bey Konağı, 2016)

Bu oda da iki bölümden oluşmaktadır. Avlu cephesine bakan bölüm oturma alanı olarak oluşturulurken oda boyutları 3.95 x 3.44 m olup bir adet pencere vardır. Oda boyutları 3.95 x 2.44 m'dir. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir. Bu bölümün taban alanı 14.00 m²'dir. Oda, tek yönden ışık almaktadır. Yatak odası olarak tasarlanan diğer bölümünde iki adet pencere vardır. Doğal aydınlatmanın önemli bir aracı olan pencere açıklıkları bulunmaktadır. Oda boyutları 3.95 x 2.95 m'dir. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.70 m'dir. Bu bölümün taban alanı 11.00 m²'dir (Şekil 98).

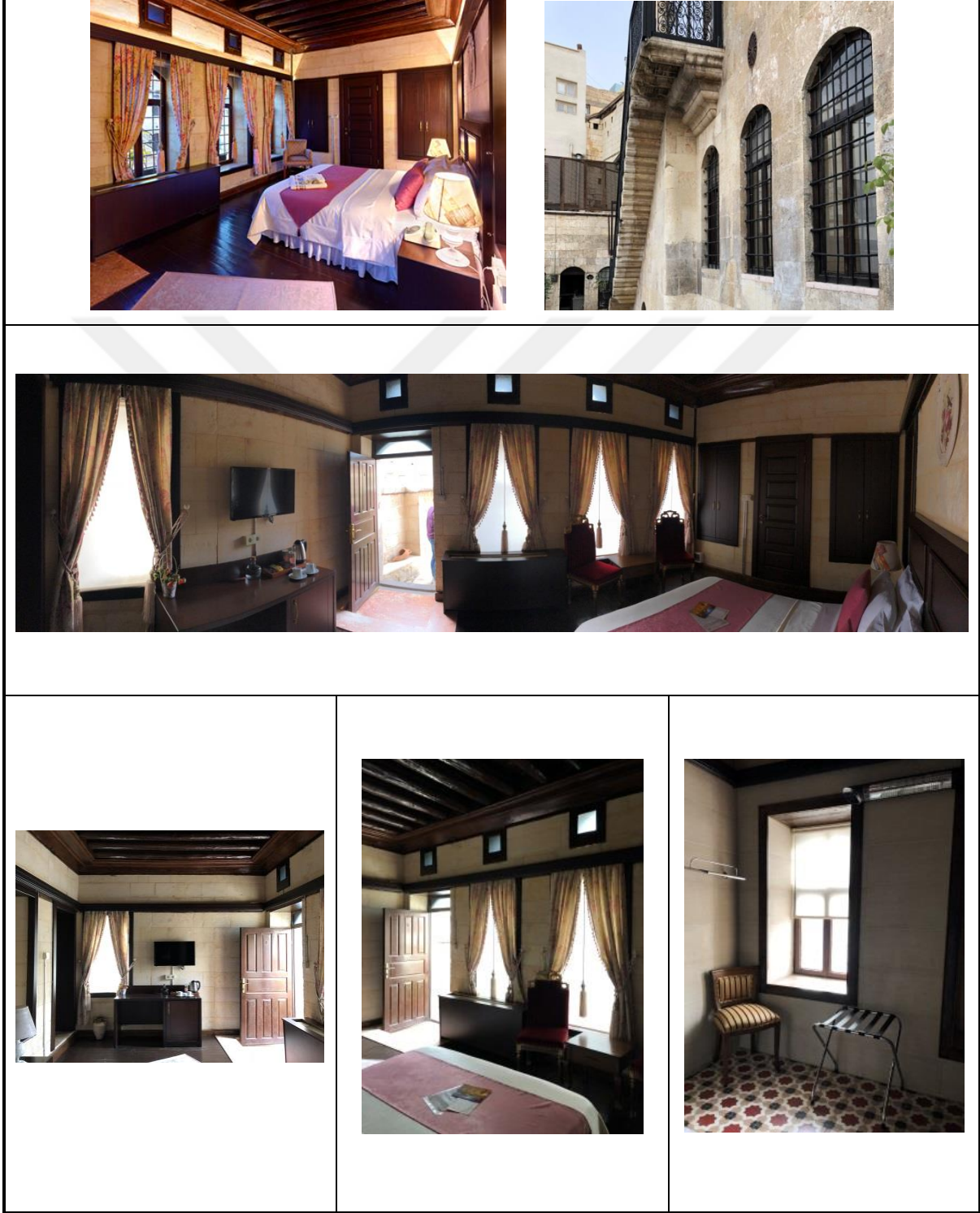
Şekil 98: Gaziantep Bey Konağı K02 Oda Genel Bir Görünüm (Gaziantep Bey Konağı, 2016)

Demir parmaklıklar bu odada pencere önüne konumlandırılmıştır. Oturma alanındaki pencerenin ölçüsü ise 1.72 x 0.75m iken kuş penceresinin ölçüsü ise 0.39 x 0.26m'dir. Arka bölümdeki iki adet kare formda pencerenin ölçüsü ise 1.00 x 0.83m'dir (Şekil 99).

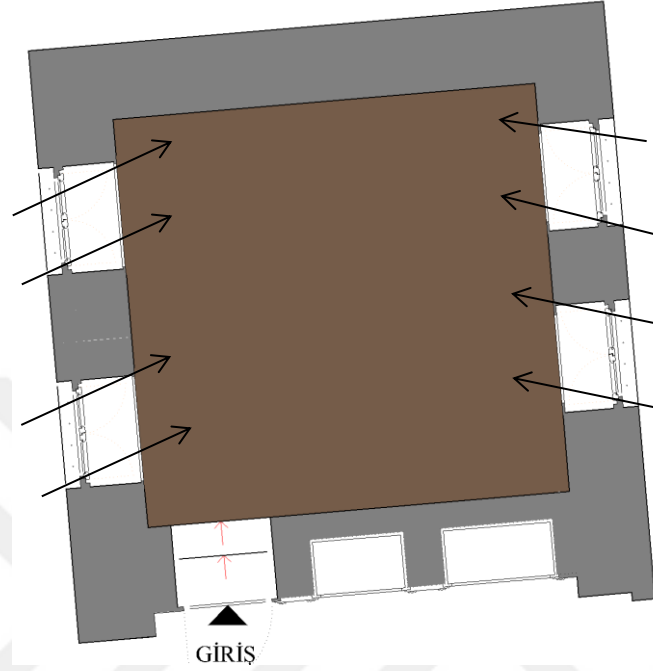
Şekil 99: Gaziantep Bey Konağı K02 kodlu Odanın Yatak Odası Bölümündeki Pencere, Rölöve

Pencerelerden içeriye giren doğal ışık gece gündüz ayrımı kadar mevsimsel farklılıklarda odaya içerisindeki aydınlanmanın şiddetini değiştirmektedir. Doğal ışık sadece görmeyi değil bu mekânlarda oda içi objeleri de görmemizi sağlamaktadır (Şekil 102).

Şekil 102: Gaziantep Bey Konağı K03 Oda ve Pencere Açıklarına Genel Bir Görünüm, 2018

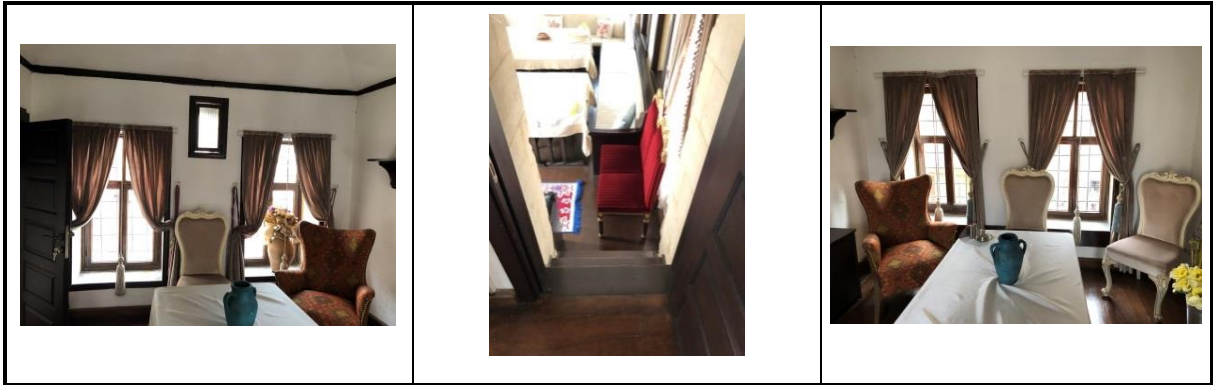
Bey Konağı K04 kodlu odası 'B' bloğunda bulunmaktadır. Bu odaya avludan yaklaşık sekiz basamak ile uzanan kata ulaşılır. Odalar arası bağlantı vardır. İki basamaklı merdiven ile oturma alanına geçilir. Bu alan misafirlerine ayırdıkları oturma alanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 103).

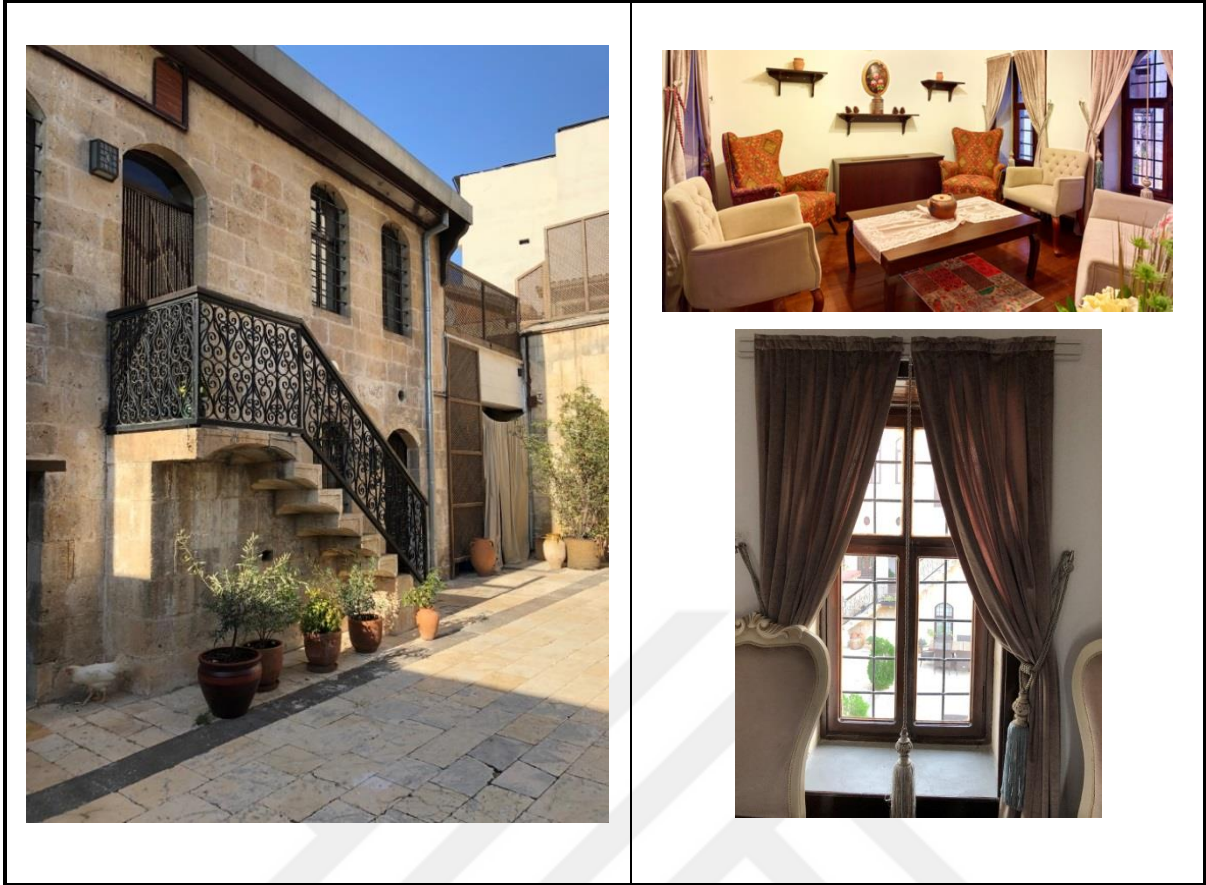
Şekil 103: Gaziantep Bey Konağı K04 Kodlu Oda Planı, Rölöve

Kaynak: (Kudeb Restorasyon Projesi Kat Planından Yararlanılarak K04 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Oda boyutları 3.24 x 3.25 m'dir. K04 Kodlu Odanın taban alanı 11.00 m²'dir. Oda, iki yönden ışık almaktadır. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir. Oda da toplam dört adet pencere vardır. İkiisi avluya bakarken diğer ikisi sokağa bakmaktadır. Pencere boyutları 1.49 x 0.85m'dir (Şekil104) (Şekil 105).

Şekil 104: Gaziantep Bey Konağı K04 Oda Genel Bir Görünüm, 2018

Şekil 105: Gaziantep Bey Konağı K04 Oda Genel Bir Görünüm, 2018

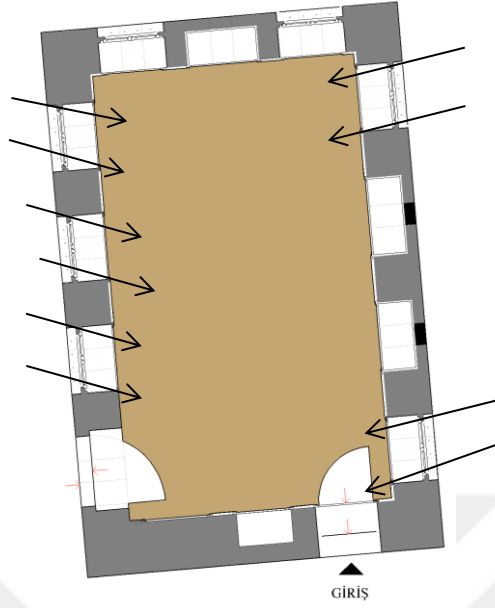
Oda içerisinde küçük bir oturma alanı oluşturulup avlu ile ilişkisi sağlanmıştır. Böylece göz hizasındaki kalan pencerelerin özelliklerinden birisi dışarıdaki görsel bağlantıyı sağlamaktadır. Avlu cephesindeki pencere ölçüleri ise 1.62 x 0.85 m'dir (Şekil 106).

Şekil 106: Gaziantep Bey Konağı K05 Oda Pencere Görünüşü, Rölöve

Kaynak: (Kudeb Restorasyon A2 Görünüşünden Yararlanılarak Oluşturulmuştur.)

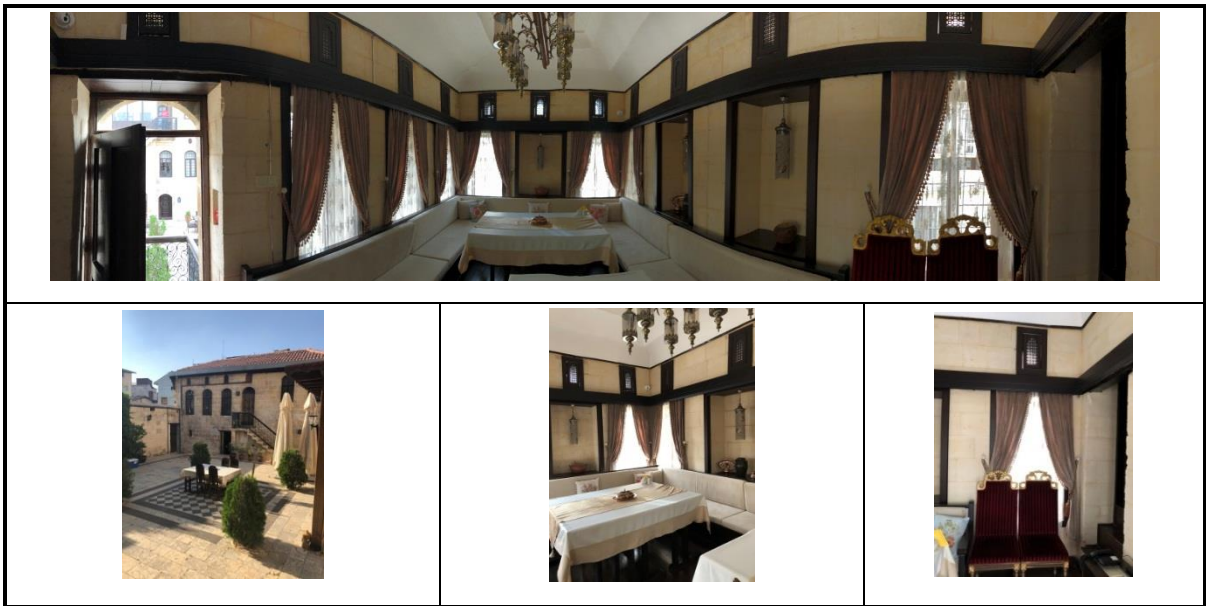
Bey Konağının K04 kodlu odası 'B' bloğundaki bir diğer odadır (Şekil 107). Bu odaya K04 kodlu oda gibi avludan yaklaşık sekiz basamak ile uzanan kata ulaşılır.

Şekil 107: Gaziantep Bey Konağı K05 Kodlu Oda Planı, Rölöve

Kaynak: (Kudeb Restorasyon Projesi Kat Planından yararlanılarak K05 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Oda boyutları 5.72 x 3.37 m'dir. K05 Kodlu Odanın taban alanı 19.00 m²'dir. Oda, üç yönden ışık almaktadır. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir. Oda da toplam yedi adet pencere ve on bir adet kuş penceresi vardır. İki avluya bakarken diğer ikisi sokağa bakmaktadır. Pencere boyutları 1.49 x 0.85 m'dir (Şekil 108).

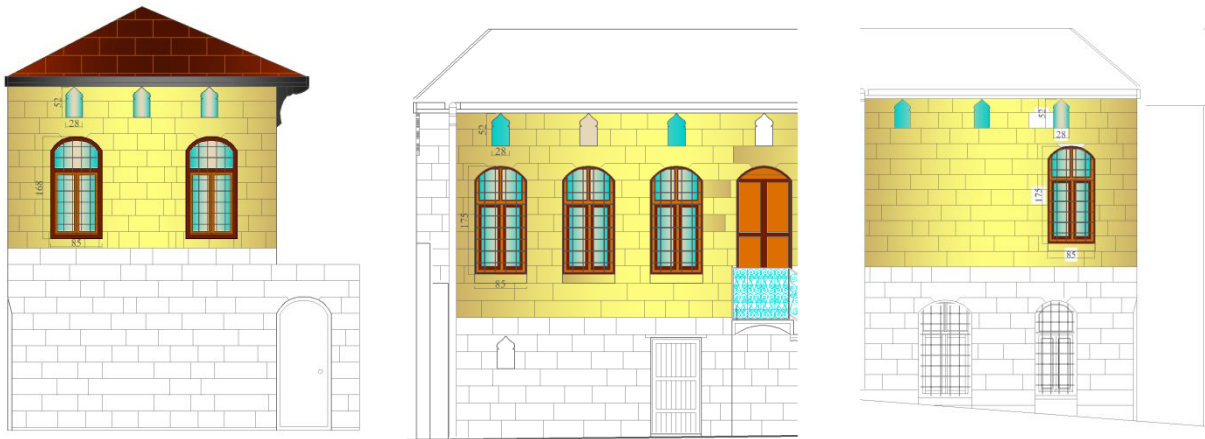
Şekil 108: Gaziantep Bey Konağı K05 Kodlu odanın Görünüşü, 2018

K05 kodlu oda otel misafirlerinin rahat oturabilecekleri alan olarak tasarlanmıştır. Antep evlerinde doğal aydınlatma açısından önemli rol oynayan duvar üzerinde konumlanan tepe penceresi ve normal pencereler Bey Konağında görülmüştür(Şekil 109).

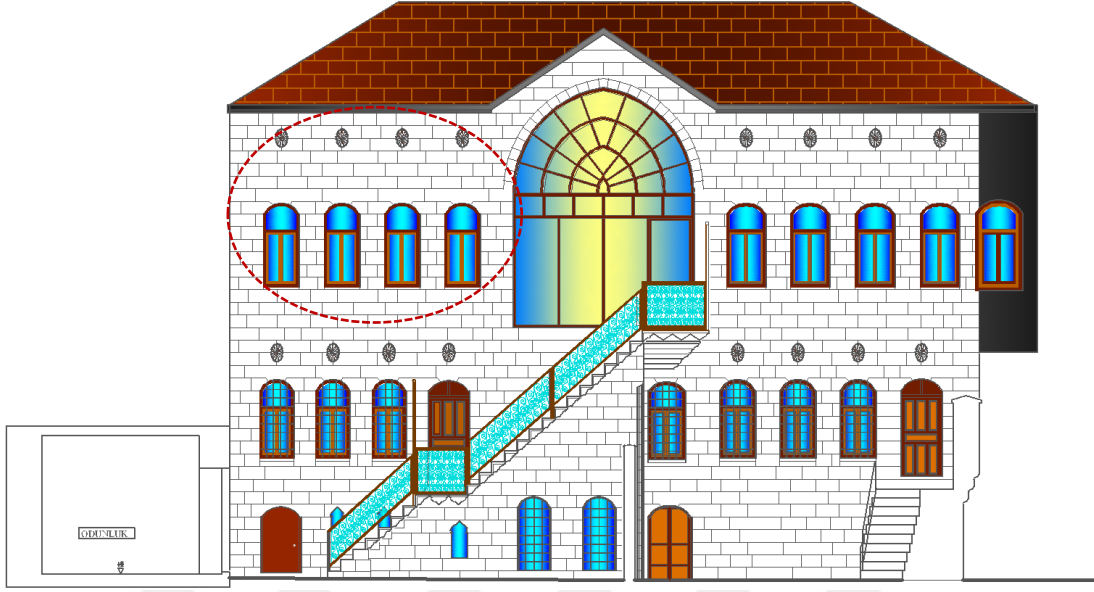
Şekil 109: Gaziantep Bey Konağı K05 Kodlu Oda Genel Bir Görünüm (Gaziantep Bey Konağı, 2016).

K05 odada görüldüğü gibi konağın batı yönüne bakan cephesinde iki adet alt sıra pencere, doğu yönüne bakan cephesinde üç adet alt sıra pencere ve bir adet üst sıra pencere bulunmaktadır. Pencerelerin ölçüleri 1.75 x 0.85m iken kuş pencerelerinin ölçüsü ise 0.52 x 0.28 cm'dir (Şekil 110).

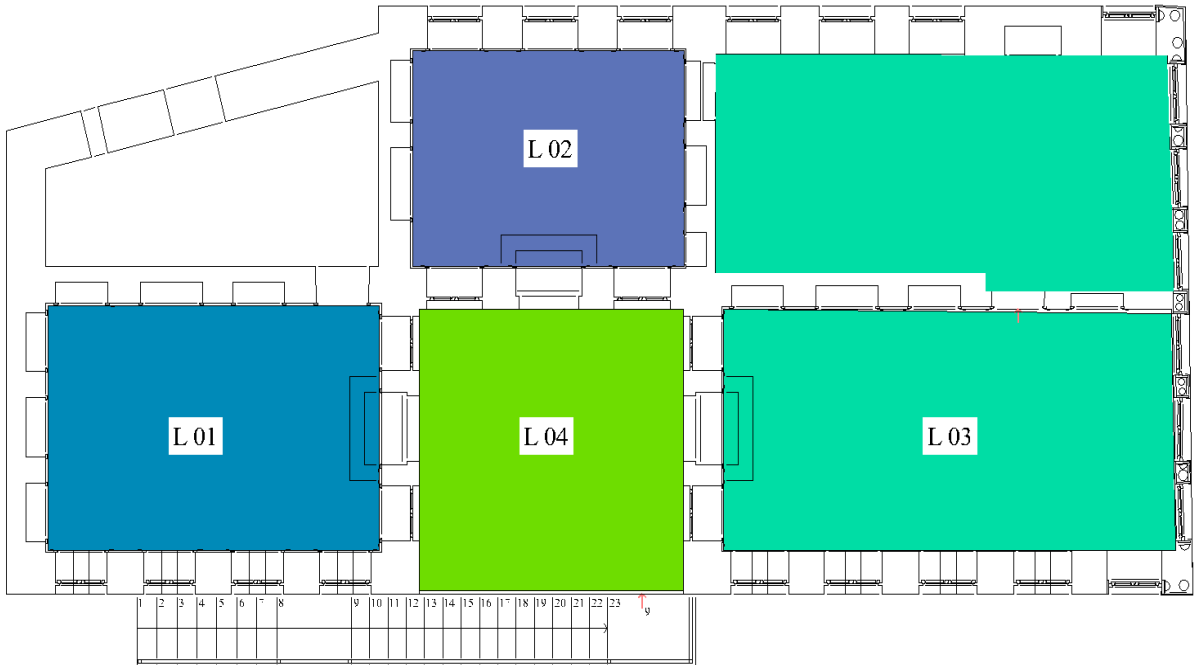
Şekil 110: Batı Cephe, Doğu Cephe, Kuzey Cephesi Pencere Görünüşü, Rölöve
Kaynak: (Kudeb Restorasyon Batı Cephesi Görünüşünden Yararlanılarak Oluşturulmuştur.)

Bey konağı ‘A’ Bloktaki odalar bulunmaktadır. L01 kodlu oda (Şekil 111) ifade edilmiştir.

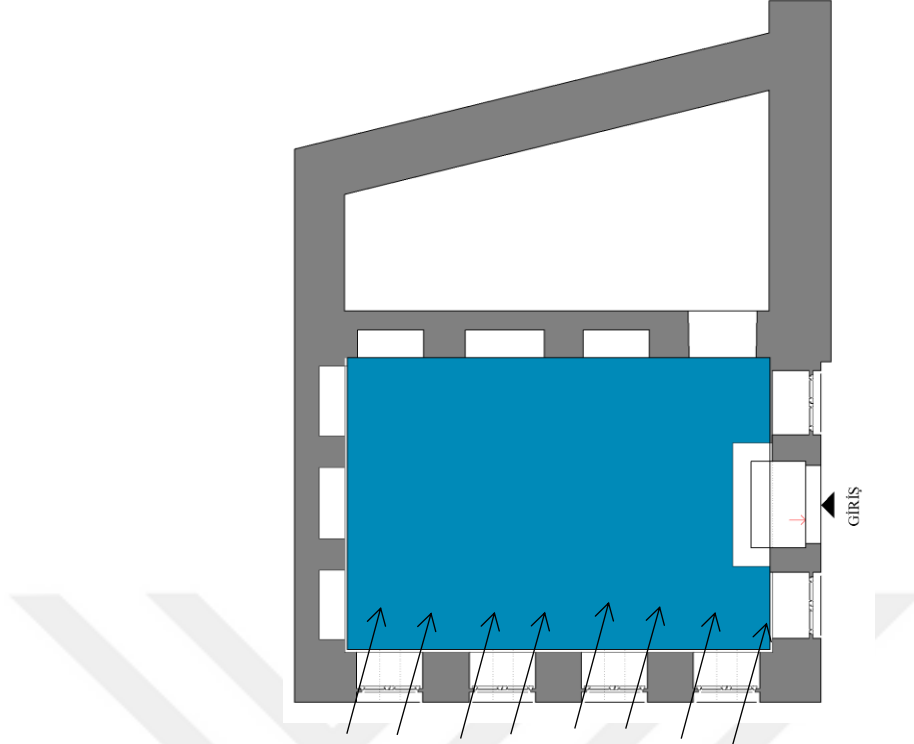
Şekil 111: Gaziantep Bey Konağı ‘A’ Blok L01 Odası Görünüşü

Livan katında üç farklı oda bulunmaktadır. Odalardan L01 ve L03 kodlu odalar avluya bakmakta L02 kodlu oda ise yanındaki konağın avlusuna bakmaktadır (Şekil 112).

Şekil 112: Gaziantep Bey Konağı Livan Kat Planı, Rölöve

Kaynak: (Kudeb'ten Alınan 2006 Restorasyon Revizyon Projesinden Yararlanılarak Oluşturulmuştur.)

Şekil 113: Gaziantep Bey Konağı L01 oda, Rölöve

Kaynak: (Kudeb Restorasyon Projesi Kat Planından Yararlanılarak L01 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Bey Konağının livan katında üç adet oda bulunmaktadır. Bunlardan birincisi L01 olarak kodlanmıştır. Oda boyutları 3.44 x 4.98 m'dir. L01 Kodlu odanın taban alanı 17.00 m²'dir. Oda, iki yönden ışık almaktadır. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir. Odaya livandan giriş yapılmaktadır (Şekil 114). Bu odada bulunan dört adet tepe penceresi, dört adet pencere ve iki adet livana açılan pencere bulunmaktadır (Tablo 6).

Şekil 114: Gaziantep Bey Konağı L01 Kodlu Oda Genel Görünüm, 2018

Tablo 6: Gaziantep Bey Konağı L01 Kodlu Oda

	<p>L01 odasının avluya bakan cephesinde ki tepe penceresi oval şeklindedir. Pencerenin ölçüsü ise 0.26 x 0.39m'dir. Bölgede kuş penceresi olarak adlandırılan boşluklar odaların doğal ışığı alması ve havalandırması amacıyla yapılmıştır. Odadaki pencere sayılarına göre yapıldığı görülmekte ve aynı hizada yapılmıştır. Aynı zamanda bu pencereler, pencereler arası sirkülasyonu sağlayarak içerdeki havayı dışarıya atmaktadır.</p>
	<p>L01 odasının avluya bakan cephesinde dört adet pencere bulunmaktadır. Pencereler kemerli ve keymih taşı ile yapılmıştır. Demir parmaklıklar bu odada pencere önüne konumlandırılmamıştır. Pencerenin ölçüsü ise 1.84*0.78m'dir. Odanın pencereleri oda büyüklüğüne göre yan yana ve eşit aralıklarla yapılmıştır. Pencereden ve tepe pencerelerinden içeriye gelen doğal ışık odaya ferah bir görünüm sağlamaktadır (Şekil 115) (Şekil 116).</p>
	<p>Geleneksel Antep evlerinde odalara girişler livan üzerinden yapılır. Livana girdiğimizde üç farklı oda bulunmaktadır. Bu odanın livana bakan kısmında iki adet 0.84 x 1.82 m büyüklüğünde pencereler bulunmaktadır. Bu pencereler camlı kanatlı pencere olarak yapılmıştır. Livandan içerisindeki oda duvarlarında ki pencere ve kapı sayısı eşit olarak tasarlanmıştır (Şekil 117).</p>
	

Şekil 115: Gaziantep Bey Konağı L01 Kodlu Oda Pencere Genel Görünüm, 2018

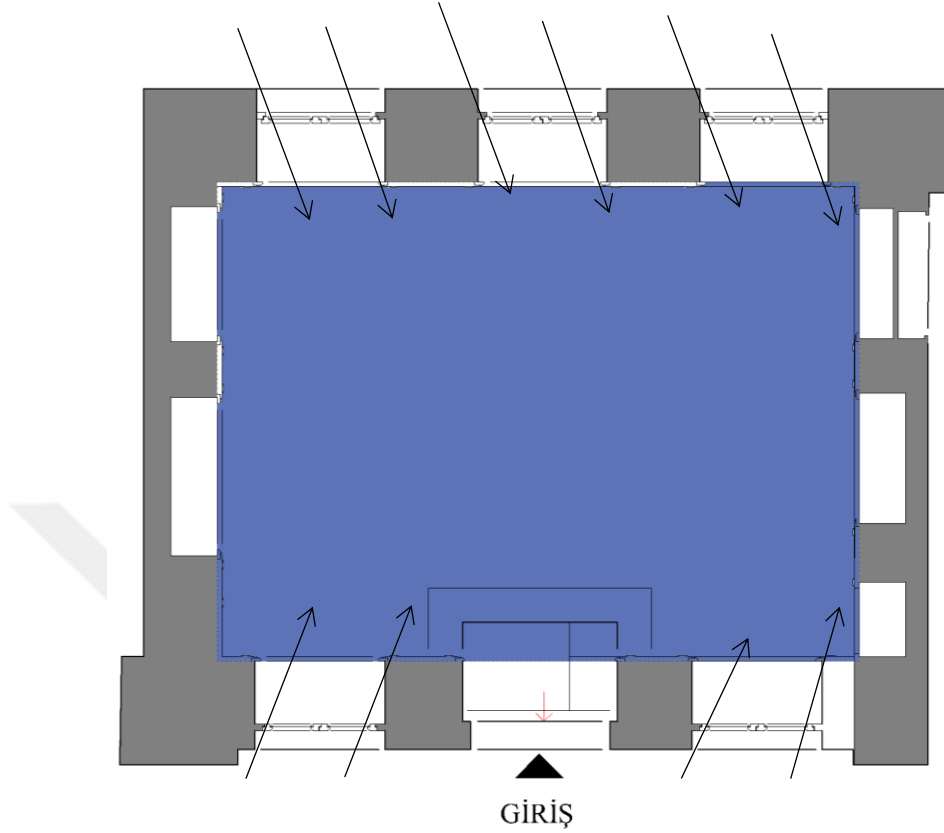

Şekil 116: Gaziantep Bey Konağı L01 Kodlu Odanın Banyo Genel Görünüm, 2018

Şekil 117: Gaziantep Bey Konağı L01 Kodlu Odanın Livana Açılan Kapı Penceresi, 2018

L02 kodlu oda boyutları 3.03x3.03 m'dir. L01 Kodlu odanın taban alanı 12.00 m²'dir. Oda, iki yönden ışık almaktadır (Şekil 118).

Şekil 118: Gaziantep Bey Konağı Livan Katında Bulunan L02 Kodlu Oda

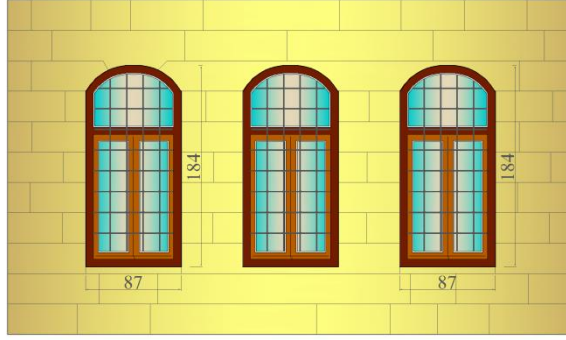
Kaynak: (Kudeb Restorasyon Projesi Kat Planından Yararlanılarak L02 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir. Odanın pencerelerinden iki âdeti livana bakarken üç âdeti sokağa bakmaktadır (Şekil 119). Kalın taşlarla örülmüş duvarların arasından doğal ışığı maksimum düzeyde ve hava sirkülasyonunu sağlamak için pencere boşlukları açılmıştır. Bu konakta tüm cephede pencereler tekrar halindedir (Tablo 7).

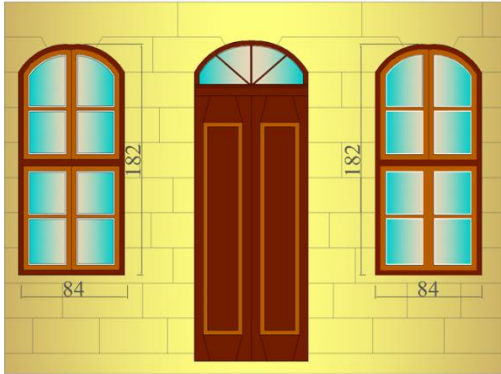

Şekil 119: Gaziantep Bey Konağı Güney Cephesi L02 Kodlu Odanın Genel Görünüşü, 2018

Tablo 7: Gaziantep Bey Konağı L02 Kodlu Oda

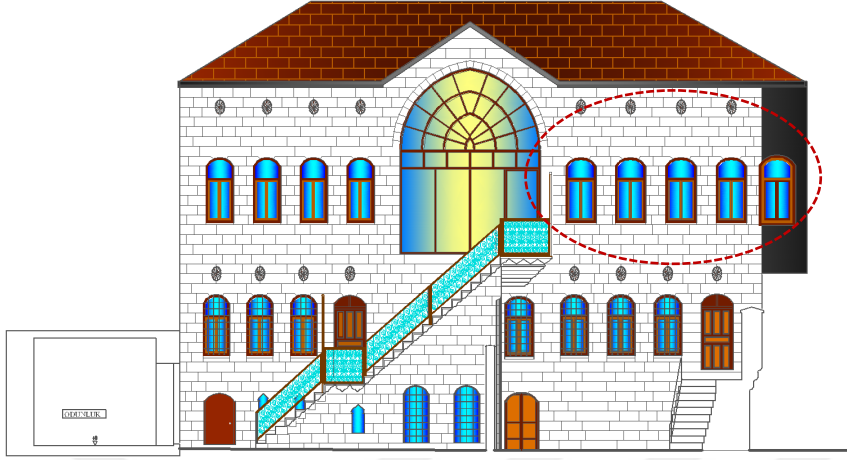

L02 odasının Güney cephesinde üç adet doğal aydınlatma elemanı olan pencere ve üst kısımlarına konumlandırılan tepe pencereleri bulunmaktadır. Pencere ve tepe pencereleri kemerli ve keymih taşı ile yapılmıştır. Demir parmaklıklar bu odada pencere önüne yerleştirilmiştir. Doğal aydınlatmanın önemli unsuru olan pencere boşlukları iklim koşulları ve yöne bağlı olarak yapılmıştır. Pencerenin ölçüsü 1.84 x 0.78m iken kuş penceresinin ölçüsü 0.34 x 0.55 cm'dir.

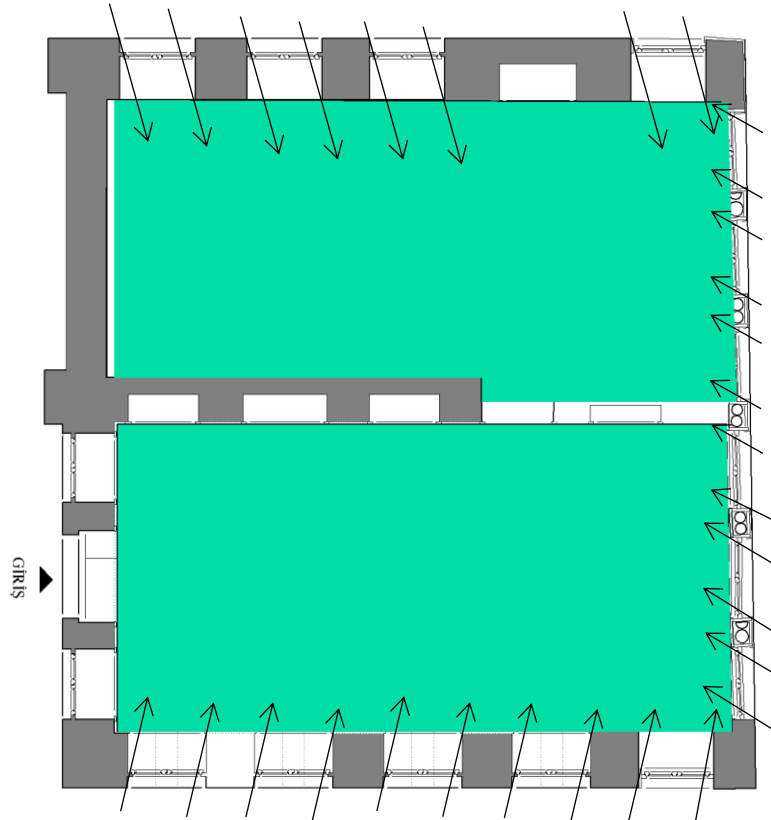
L02 odası livana penceresi iki adettir. Pencere ve tepe pencereleri 0.84 x 1.82m ölçülerindedir. Bu pencereler camlı kanatlı pencere olarak yapılmıştır. Livandan içerisindeki oda duvarlarında ki pencere ve kapı sayısı eşit olarak tasarlanmıştır. Geleneksel konutlarda kullanılan çıkmalara bakış açısı genişletilerek pencereler daha çok ışık sağlaması amacıyla genişletilmiş ve yeterli olmadığı düşünülerek buna ek olarak tepe pencereleri düzenlenmiştir.

Bey konağı ‘A’ Bloktaki odalar bulunmaktadır. Livan katında bulunan L01 kodlu oda (Şekil 120) ifade edilmiştir.

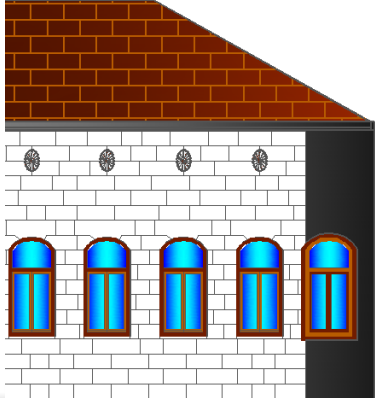
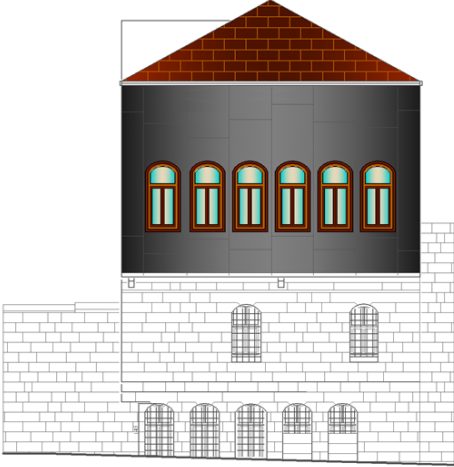

Şekil 120: Gaziantep Bey Konağı A1 Görünüşü L03 Odası

Livan katında bulunan L03 kodlu oda üç bölüme ayrılmaktadır. Oda üç yönden gün ışığı almaktadır (Tablo 8). Kalın taşlarla örülmüş duvarların arasından doğal ışığı maksimum düzeyde ve hava sirkülasyonunu sağlamak için pencere boşlukları açılmıştır. Bu konakta tüm cephede pencereler tekrar halindedir (Tablo 9).

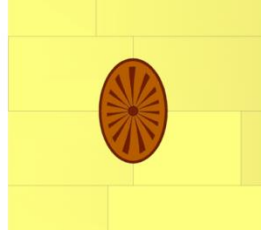

Şekil 121: Gaziantep Bey Konağı Livan Katında Bulunan L03 Kodlu Oda, Rölöve.

Tablo 8: Gaziantep Bey Konağı L03 Kodlu Oda

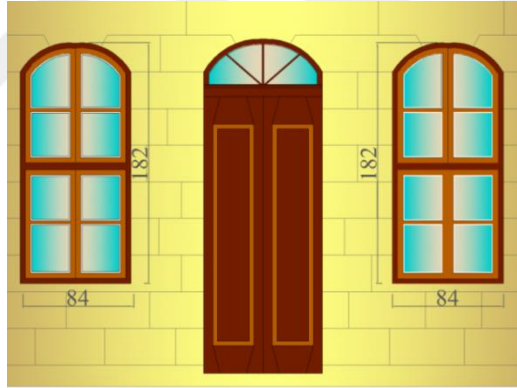
	<p>Cephede beş adet doğal aydınlatma elemanı olan pencere, dört adet tepe penceresi bulunmaktadır. Pencerelerin ebatları 1.84 x 0.87m iken kuş pencerelerinin ölçüleri 0.26 x 0.39m'dir.</p>
	<p>L03 kodlu odanın Batı cephesinde bulunan pencerelerin ebatları 1.98 x 0.98m'dir. Cephede altı adet pencere vardır. Bu oda konaklama amacıyla yapılmıştır. Üç cepheden ışık aldığı için odanın doğal aydınlatmasını sağlamıştır.</p>
	<p>L03 kodlu odanın Güney cephesinde bulunan pencerelerin ebatları 1.84 x 0.87m'dir. Bu cephede dört adet pencere bulunmaktadır. Üç ayrı cepheden ışık aldığı için odanın doğal aydınlatmasını sağlamıştır.</p>

Yörede “taa” olarak anılan pencereler cepheye farklı güzellik katmıştır. Oda pencerelerinin üzerinde oval formda kullanılmıştır. Yapılış sebeplerinden biri iç mekâna doğal aydınlatmayı ve hava akımını sağlarken bir diğer sebebiyse kuşlara barınak görevini sağlayan bir boşluk olarak bilinir (Şekil 122).

Şekil 122: Gaziantep Bey Konğı L03 Kodlu Odanın Avlu Cephesindeki Kuş Penceresi

L03 kodlu odaya girerken kapının iki yanında pencereler bulunmaktadır. Livana gelen ışığı odaların içine yansıtmaktadır. Doğal aydınlatma ve havalandırmayı sağlayan pencerelerin ölçüsü 0.84 x 1.82m’dir. Bu pencereler üstten basık kemerli şekilde yapılmıştır (Şekil 123).

Şekil 123: Gaziantep Bey Konağı L03 Odasının Livan Penceresi

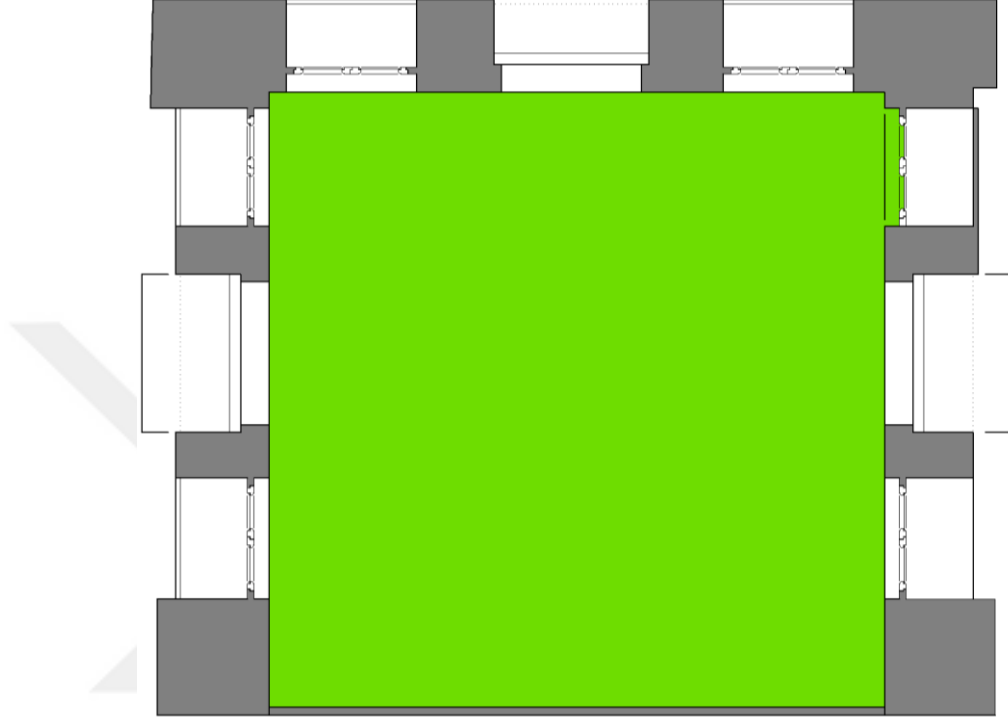

Şekil 124: Gaziantep Bey Konağı L03 Odasının Livan Penceresi Görünüşü, 2018

Tablo 9: Gaziantep Bey Konağı L03 Kodlu Oda

	
	<p>Avluya bakan kısım oda boyutları 6.81 x 3.39 m'dir. L03 Kodlu odanın taban alanı 23.00 m²'dir. Oda, üç yönden ışık almaktadır. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir.</p>
	<p>Güney cephesine bakan oda boyutları 4.15 x 3.31 m'dir. L03 Kodlu odanın taban alanı 13.00 m²'dir. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir.</p>
	<p>Son bölüm olarak çalışma alanı olarak kullanılan bölümün oda boyutları 2.55 x 3.01 m'dir. L01 Kodlu odanın taban alanı 9.00 m²'dir. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir.</p>

Livan üç cephesi olan tavanı kapalı olup avluya bakan cephesi camla kapatılmıştır. Livan 16 m² büyüklüğündedir. Livan katı planında üç tarafı çevrili odalar vardır. Bu odaların giriş kapılarının sağ ve solunda birbirine eşit pencereler bulunmaktadır. Livan katında doğal aydınlatmayı sağlayan altı adet pencere vardır (Şekil 125).

Şekil 125: Bey Konağı Livan Katı Planı, Rölöve

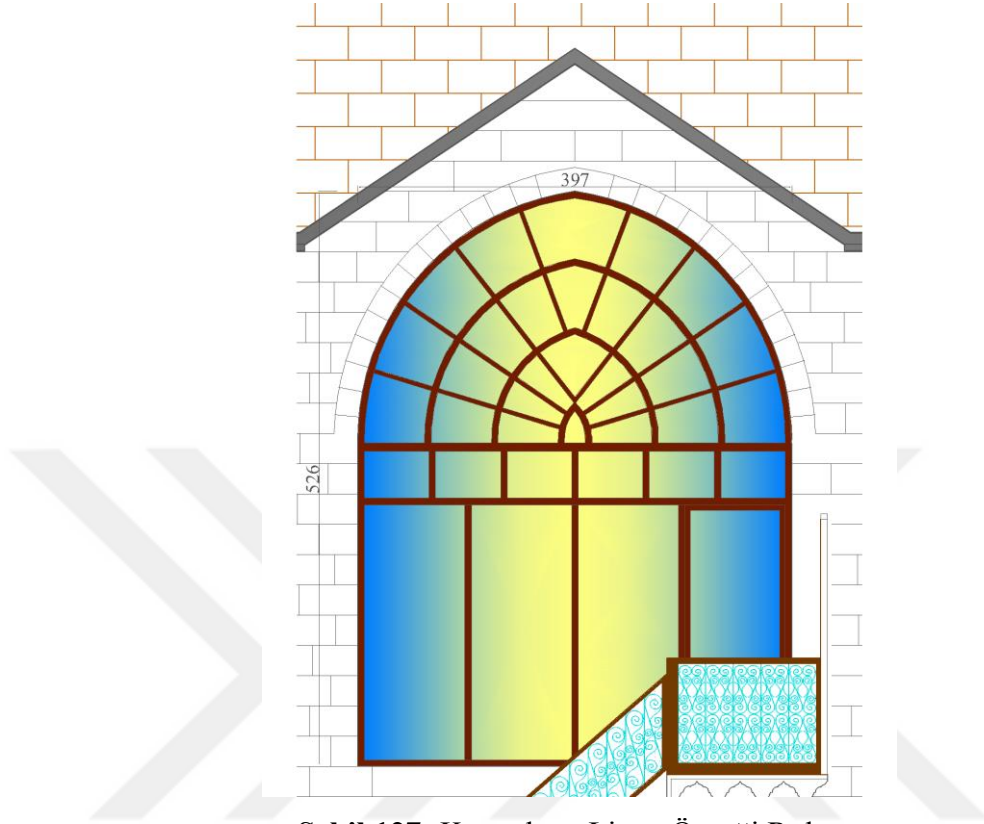
Kaynak: (Kudeb Restorasyon Projesi Kat Planından Yararlanılarak Livan Planı Oluşturulmuştur.)

Yazlık katında bulunan livan cephe görseli üzerinde gösterilmiştir (Şekil 126).

Şekil 126: Gaziantep Bey Konağı Kapatılmış Livan Örneği, 2018

Avludan merdiven yoluyla livana bağlantı kurulmuştur. Bu kapatılmış livandan odalara dağılan doğal aydınlatmanın maksimum derecede aldığı görülmektedir. Dikeyde livan ölçüsü 5.26 x 3.97m'dir (Şekil 127).

Şekil 127: Kapatılmış Livan Örneği Rölöve

Güneşli bir günde günün tamamında yapay aydınlatmaya hemen hemen hiç başvurmadan odanın aydınlatma gereksinimine karşılık verilmektedir (Şekil 128).

Şekil 128: Gaziantep Bey Konağı Livandan Görüntü, 2018

Livan her geleneksel Antep evlerinde görülmemektedir. Fakat Antep evlerinin de en önemli mekânı olarak bilinmektedir. Livan yarı açık geniş bir alanı olan, açık olan kısımda ise 'hayat' a hâkim bir mekân olarak tasarlanmıştır. Livanın yarı açık bölümünde hayata bakan kısmı geniş bir kemerle taçlandırılmıştır (Helvacıkara, 2012) (Şekil 129).

Şekil 129: Gaziantep Bey Konağı Avludan Kemerle Taçlandırılan Livan, 2018

Livanın tavanının dönemine ait bir biçimde zengin bir biçimde süslendiği görülmektedir. Bu gibi süslemeler geleneksel Gaziantep evlerinde nadir olarak kullanılan tavana işlenmiş süslemeler eyvanda görülmektedir (Şekil 130). Bu konakta da evin kitabesi de livanın görkemli kemerli girişinin tam karşısında bulunmaktadır.

Livan katında bulunan avluya bakan iki taraftaki odaların ve geride kalan odanın kapı ve pencereleri bu mekâna açıldığı görülmektedir. Bu mekândan odalar maksimum düzeyde doğal ışıktan faydalanmaktadır. Avluya bakan odalar iki ya da üç cepheden doğal ışığı almaktadır. Avludan livana çarpan doğal ışığı bu boşluk odalara dağıtmaktadır. Avludan dış merdivenle ulaşımı sağlanan odalar anne, baba, torunlar ve evli çocukların birlikte yaşayabilecekleri mekânlar olarak tasarlanmıştır.

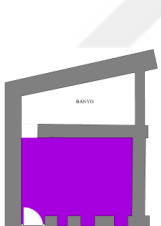

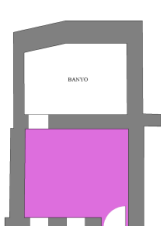
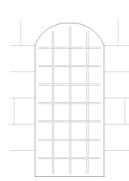
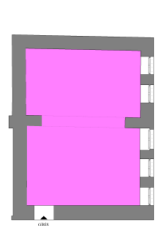
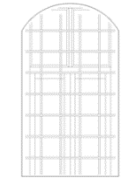

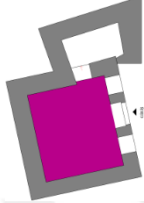
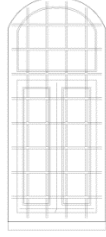
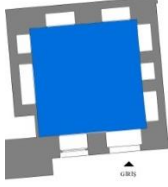
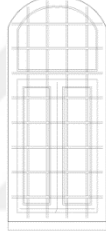
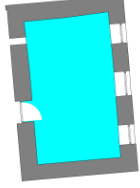

Şekil 130: Gaziantep Bey Konağı Livan Katı 1886 Yılında Tavana İşlenmiş Süslemeler, 2018

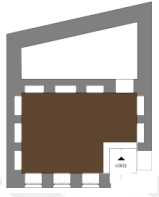
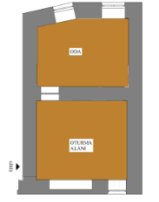
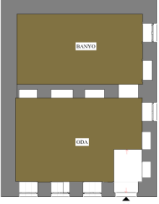
5.1.7. Gaziantep Bey Konağı Mekânları Aydınlatma Analizleri

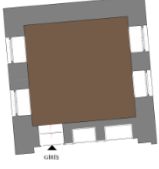
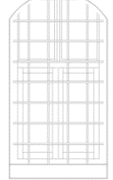
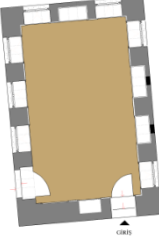
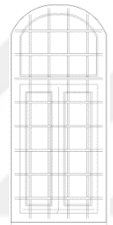

Gaziantep Bey konağında yer alan tüm pencerelerin aydınlatma düzeyleri için metrekaresine hesaplaması yazılarak tablo halinde özetlenmiştir. Sayısal ifadeler odanın toplam metrekaresinin odada yer alan pencere ya da pencerelerin toplam metrekaresine bölünerek elde edilmiştir. Buna göre, zemin katta oluşturulan mekânların aydınlık seviyesinin daha düşük olduğunu ara kat pencere oranlarının büyümesiyle aydınlık seviyesinin arttığını son olarak livan katındaki odaların pencere sayılarının artmasıyla oda içi aydınlık düzeyinin en yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 10).

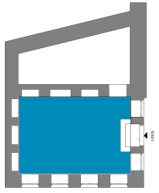

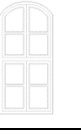

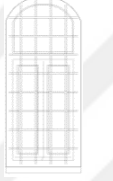

Tablo 10: Gaziantep Bey Konağı Pencere Oran Tablosu

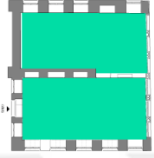

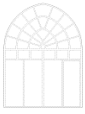
ODA KODLARI	PLAN	PENCERE ÇEŞİTİ		PENCERE SAYISI	ODA m ²	PENCERE TOPLAM m ²	TOPLAM	ORAN ODAm ² /PENCERE m ²	DEĞERLENDİRME
Z01		PENCERE		3	18 m ²	0,26 0,12 0,1	0,48	37,5	K
		KUŞ PENCERSİ	-						
Z02		PENCERE		2	14 m ²	1,13 1,13	2,26	6,19	A
		KUŞ PENCERSİ	-						
Z03		PENCERE		5	33 m ²	1,12 1,25 1,13*2 1,15	5,75	5,73	A
		KUŞ PENCERSİ	-						

ODA KODLARI	PLAN	PENCERE ÇEŞİTİ		PENCERE SAYISI	ODA m ²	PENCERE TOPLAM m ²	TOPLAM	ORAN ODA m ² / PENCERE m ²	DEĞERLENDİRME
		PENCERE	KUŞ PENCERSİ						
Z04		PENCERE		2	13 m ²	1,24	2,48	5,24	A
		KUŞ PENCERSİ	-			1,24			
Z05		PENCERE		1	11 m ²	1,24	1,24	8,87	A
		KUŞ PENCERSİ	-						
Z06		PENCERE		4	19 m ²	1,23	4,37	4,34	A
		KUŞ PENCERSİ				1,74 1,28 0,12			

ODA KODLARI	PLAN	PENCERE ÇEŞİTİ	PENCERE SAYISI	ODA m ²	PENCERE TOPLAM m ²	TOPLAM	ORAN ODA m ² / PENCERE m ²	DEĞERLENDİRME
K01		PENCERE	3	15 m ²	1,24*3	5,82	2,57	Ç.A
		KUŞ PENCERESİ	3		0,7*3			
K02		PENCERE	3	25 m ²	0,83*2 1,35	3,1	8,06	L
		KUŞ PENCERESİ	-		-			
K03		PENCERE	5	33 m ²	1,28 1,09 0,7	3,07	10,7	L
		KUŞ PENCERESİ	3		-			

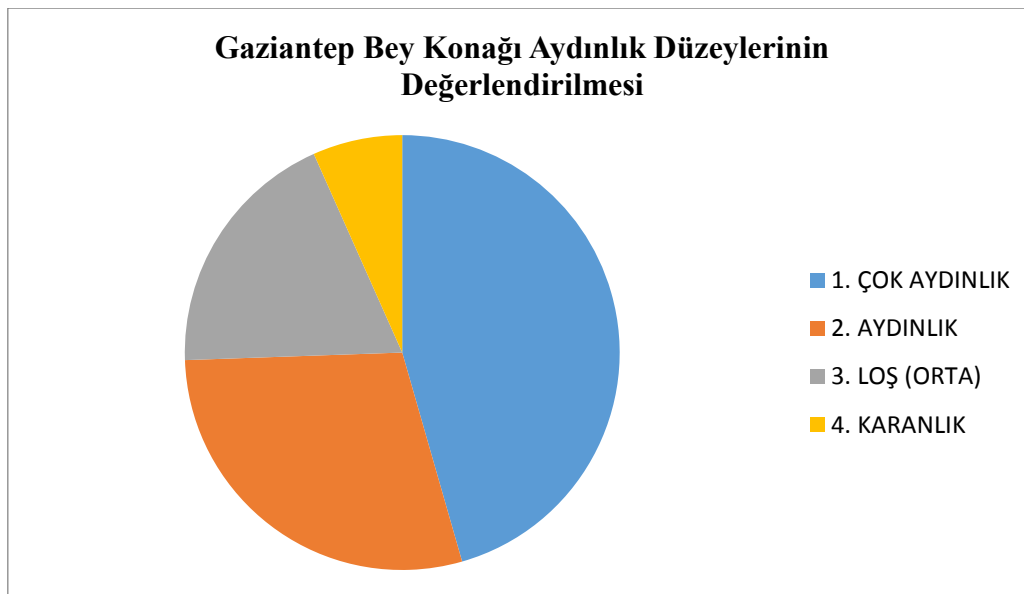
ODA KODLARI	PLAN	PENCERE ÇEŞİTİ		PENCERE SAYISI	ODA m ²	PENCERE TOPLAM m ²	TOPLAM	ORAN ODA m ² / PENCERE m ²	DEĞERLENDİRME
K04		PENCERE		4	11 m ²	1,21*4	4,84	2,27	Ç.A
		KUŞ PENCERESİ	-						
K05		PENCERE		5	19 m ²	1,43*5	8,23	2,23	Ç.A
		KUŞ PENCERESİ		9		0,12*9			

ODA KODLARI	PLAN	PENCERE ÇEŞİTİ		PENCERE SAYISI	ODA m ²	PENCERE TOPLAM m ²	TOPLAM	ORAN ODA m ² / PENCERE m ²	DEĞERLENDİRME	
L01		PENCERE		4	17 m ²	1,38*4	11,4	1,49	Ç.A	
				2		1,48*2				
		KUŞ PENCERSİ		4		0,7*4				
		PENCERE				3				1,54*3
L02		PENCERE		2	13 m ²	1,48*2	7,58	1,71	Ç.A	
		PENCERE				3				1,54*3
		KUŞ PENCERSİ	-	-		-				

ODA KODLARI	PLAN	PENCERE ÇEŞİTİ		PENCERE SAYISI	ODA m ²	PENCERE TOPLAM m ²	TOPLAM	ORAN ODA m ² / PENCERE m ²	DEĞERLENDİRME
L03		PENCERE		17	45 m ²	1,49*4 1,86*6 1,54*3 1,97*2 1,48*2 0,74*4	31,6	1,42	Ç.A
		KUŞ PENCERSİ		4					
L04		PENCERE	-	1	16 m ²	18,74	18,74	0,85	Ç.A
		LİVAN PENCERESİ							

Işığın rolünün araştırıldığı ve incelendiği bu çalışma, konut tasarımı zaman içerisinde insanların gereksinimleri sonucu ortaya çıkmış, iklim koşulları, bulunduğu dönemin kültürü ve yapı malzemeleri yaşayan halkın ekonomik koşullarına göre yapılmıştır. Mekânlar bütün olarak kullanıcı tasarımlarına uygun olarak yapılmış ve o dönemin gereksinimleri, yaşam şartlarının oluşturduğu mekânlar işlevsel, kullanıma göre çözümcüdür. Farklı pencere düzenlerine sahip geleneksel Antep evi, ışığın içeriye alınması mekânın daha iyi algılanmasına yardımcı olmaktadır. Analizi yapılan tabloda; avlu katındaki odaların daha karanlık kışlık ve yazlık kata göre pencere sayısının artmasıyla daha aydınlık odaların oluştuğu görülmüştür.

ORAN	DEĞERLENDİRME	GAZİANTEP BEY KONAĞI						
1-2-3	ÇOK AYDINLIK	K01	K04	K05	L01	L02	L03	L04
4-5-6	AYDINLIK	Z02	Z03	Z04	Z05	Z06		
7-8-9	LOŞ (ORTA)	K02	K03					
10 VE ÜZERİ	KARANLIK	Z01						

5.2. Aynur Hanım Konağının Doğal Aydınlatma Açısından İncelenmesi

Doğal ışığın etkili kullanılması, mekân içine ışığın doğru alınmasıyla başlamaktadır. Aynur Hanım Konağında da kullanıcıların dışarıyla olan bağlantısı, sıcaklık dengesi, aydınlatma yüzeyde oluşturulan pencere boşlukları ile sağlanmaktadır.

Aynur Hanım Konağı'nın Mimari Tanımı

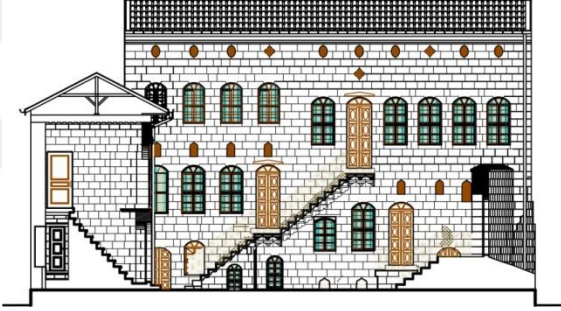

Günümüzde otel olarak işlevlendirilen Aynur Hanım Konağı Eyüpoğlu Mah. Fabrika Sk. No:18'de bulunmaktadır (Tablo 11).

Tablo 11: Aynur Hanım Konağı Bilgi Tablosu

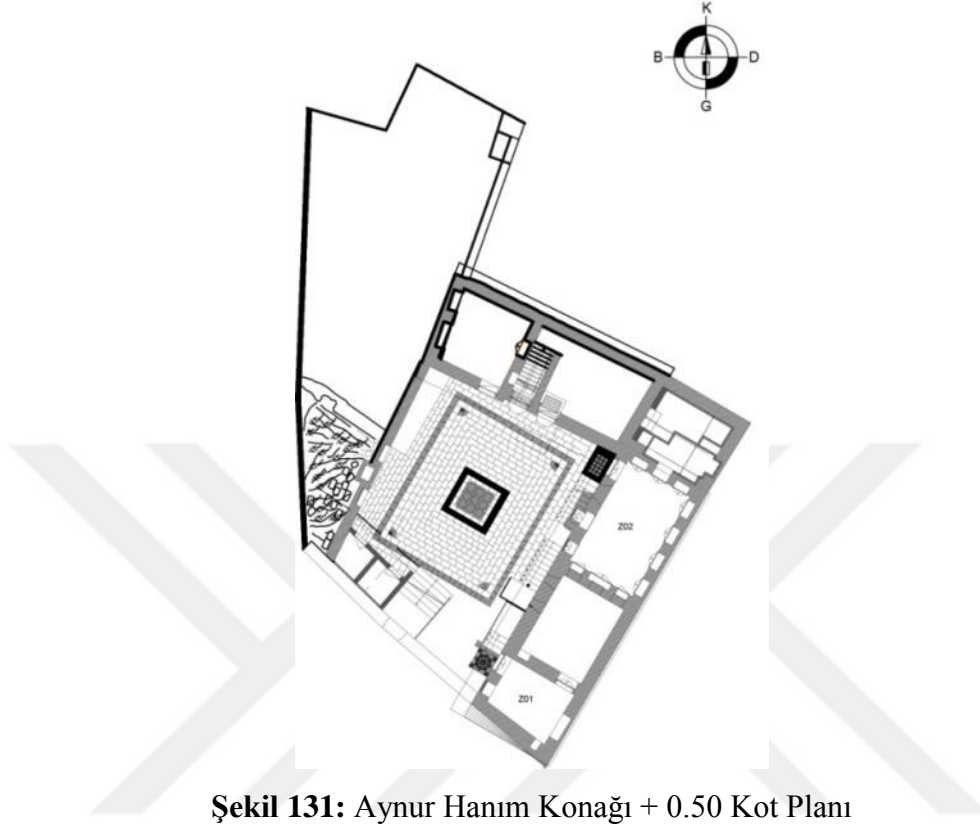
Yapının Adı	Aynur Hanım Konağı	
Konum	Eyüpoğlu Mah. Fabrika Sk. No:18	
Yapım Yılı	1893	
Yapı Sahibi	Aynur Zorkirişçi	
Mevcut Kullanım	Otel	
Orijinal Kullanım	Konut	
Restorasyon Sahibi	Cenk Zorkirişçi	
		
		
		

Bu tarihi konak; geçmişi yansıtarak bugünü yaşatmaktadır. Parsel üzerine konumlandırılmış tek avlulu ‘L’ biçiminde yerleşmiş bir yapıdır. Geleneksel Antep evleri Türk evlerinde olduğu gibi mahremiyet olgusundan dolayı özellikle kadınların avluda rahatlıkla hareket edebilmeleri için etrafı yüksek taş duvarlarla çevrilmiştir (Tablo12).

Tablo 12: Aynur Hanım Konağı Yerleşim Tablosu

<p>Avludan Genel Görünüm A Blok,2018</p>		<p>A blokta avlu katında iki, ara katta iki ve üst katta iki oda bulunmaktadır.</p>
<p>Avludan Genel Görünüm A Blok, Rölöve</p>		
<p>Aynur Hanım Konağı Avludan Genel Görünüm B Blok,2018</p>		<p>B blokta avlu katında iki, ara üst katta iki oda bulunmaktadır.</p>
<p>Avludan Genel Görünüm B blok, Rölöve</p>		

Sokak kapısından içeriye açılan avlu bizi inşa edilen yapıya yönlendirmektedir. İncelenen Antep evi iki kattan oluşmaktadır. Avluda iki ayrı blok bulunmaktadır. Bu blokların içindeki mekânlar da kendi içlerinde ayrılmaktadır (Şekil 131).

Şekil 131: Aynur Hanım Konağı + 0.50 Kot Planı

Evin avludan sokağa ulaşımını avlu kapıları sağlamaktadır (Şekil 132). Geleneksel Gaziantep Evleri'nde günlük yaşamın geçtiği alandır. Genel olarak avlu yapının orta kısımlarında yer almakta ve mekânlar daha fazla gün ışığı almaktadır. Avluya bakan mekânlarda ne kadar geniş yüzey açıklığı varsa o kadar fazla doğal ışık elde edilir ve iç mekânlara daha fazla ışık ulaşmaktadır. Geleneksel Gaziantep evlerinde zemin kat ve avlu bölümü tamamıyla taş kaplamayla döşenmiştir. Zemin kaplamasında, çeşitli geometrik motiflere rastlanırken siyah ve beyaz renkte taşlar kullanılarak oluşturulmuştur. Avlunun göbeğinde özel tasarımlar uygulanmışken diğer bölgeler düz olarak döşenmiştir.

Avlu zeminin altında mağarası bulunmaktadır. Aynur Hanım Konağı zemin kat ara ve üst kattan oluşmaktadır. Bodrum katı konağın batı cephesinde yer alan odalar arası geçiş olan mevcutta ofis olarak kullanılan odaya bağlantılı şekildedir. Bu alana ahşap kapıdan girilir. Bodrum katında yer alan birimler kiler depo olarak kullanılmıştır ve küçük pencereler aracılığıyla aydınlatılmaktadır. Pencerelerin üzerlerine dış etkilerden korumak için demir kafesler yerleştirilmiştir. Konağın zemin katı ev halkının daha çok vakit geçirdiği alandır.

Avlu katında mutfak, ofis ve konuk odaları var iken ara katta ve üst katta ise odalar vardır. Evin avlu cephesine bakan kısmında düz, kemerli pencereler, oval tepe pencereleri ve kuş pencereleri bulunmaktadır. Yapıda tasarlanan pencereler gün ışığını mekâna yönlendirmektedir. Bu aydınlatma yöntemiyle dış mekânla görsel bağlantı, doğal ışık ve havalandırmayı sağlamaktadır. Pencereler ve kuş pencereleri yapıda kullanım stratejisi mekâna doğal aydınlatmayı sağlamak amacıyla uygulanmıştır. Pencerelerin duvar üzerindeki konum ve boyutları, lento, parapet yükseklikleri aydınlık düzeyini etkilemektedir.

Evin ikinci katına dışarıdan merdivenle ulaşımı sağlanmaktadır. Bu bölgedeki yapıların birçoğunun sahipleri Ermeni ve Yahudilerdir. Bu konak 1893 yılında Ermeni bir aile tarafından inşa edilmiştir. Bu nedenle konakta o dönemin kalıntılarına rastlamaktayız. Dönemde taş, ahşap oymacılığı ve demir işçiliği yaygın olduğu için bu ve birçok evde rastlamaktayız. Üst kattaki odaların tavanında ahşap malzemenin kullanıldığını görmekteyiz.

Konak hakkında yapılan araştırmada elde edilen bilgiler bugün otel müdürü olan Cenk Zorkirişçi tarafından temin edilmiştir. Eskiden konak olarak kullanılan bu yapı 1886 yılında inşa edilmiştir. Daha sonrasında ise Gaziantep'te bir ailenin ev sahipliği yapmasından sonra Zorkirişçi ailesi devir almıştır. Çok ince detayları yapılmış olan bu konak dokunun bozulmaması ve geçmişin aynısını yansıtmak için çok çaba harcamışlardır.

Şekil 132: Aynur Hanım Konağı Avlu Giriş Kapısı, 2018

5.2.1. Giriş Cümle Kapıları

Kapıların çoğu dikdörtgen şeklinde olup tek parça halindedir. Kemerli yapılarda üst kısmı yarım daire şeklinde yapılmış kapı örnekleri de vardır. Kapının kenarında taş örülü çerçeve bulunmaktadır. Kapının üst kısmında küçük bir pencere bırakılmış içi demir şahar ile örülmüştür. Aynı zamanda bırakılan bu boşluklara yörede kim geldi kapısı olarak ad verilmiştir (Şekil 133).

Şekil 133: Gaziantep Evlerinden Kapı Örneği, 2018

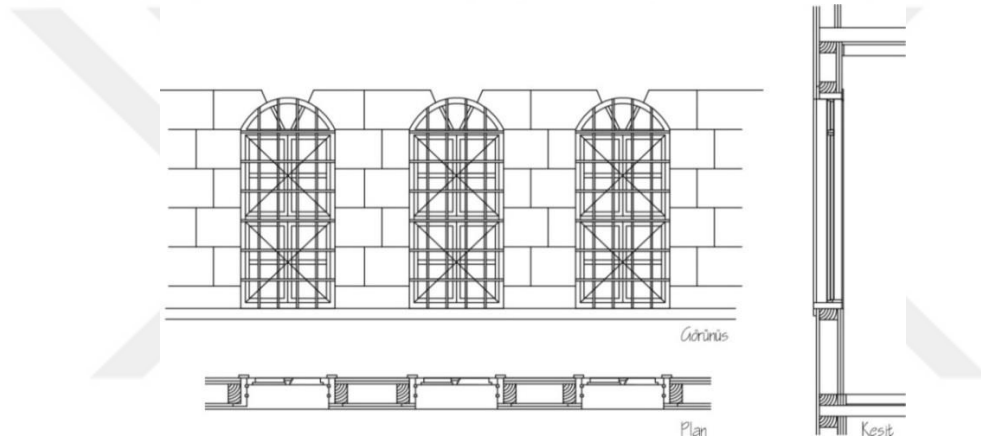
Sokak cephesinde cümle kapıları etkin üyedir. Geleneksel Türk evlerinde ilk göze çarpan kapılardır. Avlu kapısından içeriye girmeden kapıdaki işçilikler dikkat çekmektedir. Malzeme, ebat ve şekil itibariyle çeşitlilik göstermektedir (Şekil 134).

Şekil 134: Aynur Hanım Konağı Avlu Kapısı, 2018

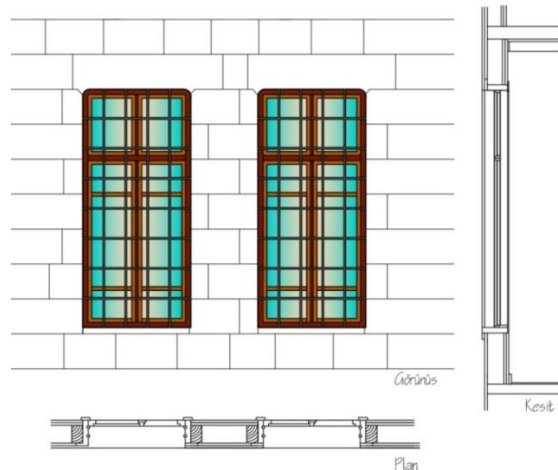
5.2.2. Pencereleler

Aynur Hanım konağının dış cepesinde önemle incelenen pencereler form olarak çeşitlilik göstermektedir. Hem düz tipte hem de kemerli pencere kullanılmıştır. Gaziantep geleneksel konut mimarisinde de pencere yapım malzemesi olarak ahşabı görmekteyiz. Pencere dizilişi ve ölçüsü cephe düzenini oluşturmaktadır. Pencereleler ışık, ses, ısı, görüş için boşluk, hava gibi etkenlerin en önemli elemanıdır. Yapılar inşa edildiği dönemin bir yansıması olarak görülmektedir. Pencere parapet yüksekliğinin yerden yüksekliği odanın kullanımı ile değişiklik göstermektedir. Cephede oluşturulan boşluklarla odanın ışık gereksinimine cevap veren pencereler oluşturulmuştur (Şekil135).

Şekil 135: Aynur Hanım Konağı Kemerli Pencere sistemi (detay)

Oda pencereleri mekânın büyüklüğüne göre eşit aralıklarla yan yana tasarlanmıştır. Demir parmaklık ve hemen arkasına camlı kanatlı pencere yapılmıştır (Şekil 136).

Şekil 136: Aynur Hanım Konağı Düz Pencere sistemi (detay)

5.2.3. Kuş Taa'ları

Kuş penceresinin yapılmasında ki asıl amaç odanın havalandırılmasıyla birlikte odanın ışık almasıdır. Yörede tepe pencerelerine kuş taa'sı denilmektedir. Tepe pencereleri odadaki pencerelere eşit olarak yerleştirilmiştir. Kuş penceresi denmesine bir sebep de yüksek tavanlı yapılarda olmasının yanı sıra derinliğinden dolayı soğuk havaya karşı korunaklı olması nedeniyle kuşlar bu pencerelere yuva yapmaktadır (Şekil 137).

Şekil 137: Aynur Hanım Konağı Kuş Penceresi, 2018

Oval kuş penceresi bu yapıda haç motifli kuş penceresinin arasında tek olarak yapılmıştır. Kuş pencereleri, binanın özelliklerine göre değişiklik göstermektedir, yapının sahibi Ermeni olduğu için bu tip dinsel haç motifli kuş penceresine rastlanılmıştır. Diğer görülen bir kuş penceresi çeşidi ise Kubbeli kuş penceresidir. Bu kuş penceresinin yapısı ise dikdörtgen şekilde dikine yapılmıştır. Üst orta kısmından yukarıya doğru kubbe şekli verilmiştir (Şekil 138).

Şekil 138: Aynur Hanım Konağı Kuş Penceresi Türleri, 2018

5.2.4. Kapılar

Yapı içerisinde ve yapı dışında ahşap kapılar kullanılmıştır. Ahşap malzemesiyle estetik görünüşler verilen kapılar, tek ya da çift kanatlı olarak kullanılmıştır(Şekil 139).

Şekil 139: Aynur Hanım Konağı Ahşap Kapı, 2018

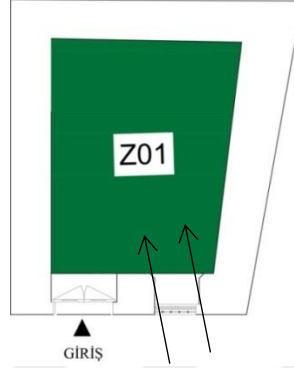
Yapı içi mekânlarda oluşturulan odaların giriş kapıları, banyo-wc kapıları daha sade şekilde kullanılmıştır (Şekil 140).

Şekil 140: Aynur Hanım Konağı Yapı Dışında Kullanılan Ahşap Kapı, 2018

5.2.5. Aynur Hanım Konağındaki Odaların Doğal Aydınlatma Açısından İncelenmesi

Aynur Hanım Konağı 'A' blokta bulunan avlu katında ilk kapıdan Z01 kodlu odaya girilmektedir (Şekil 141). Odaya bağlantılı bir oda daha bulunmaktadır (Şekil 144).

Şekil 141: Aynur Hanım Konağı Z01 Oda

Kaynak: (Taner Arıkan Tarafından Projelendirilen Aynur Hanım Konağı; (Proje Sahibi: Cenk Zorkirişçi) Plan Şemasından Yararlanılarak Z01 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Z01 kodlu odada tek çeşit düz pencere kullanılmıştır. Oda boyutları 3.40 x 2.63 m'dir. Z01 Kodlu odanın taban alanı 9.00 m²'dir. Oda, tek yönden ışık almaktadır. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m'dir (Şekil 142).

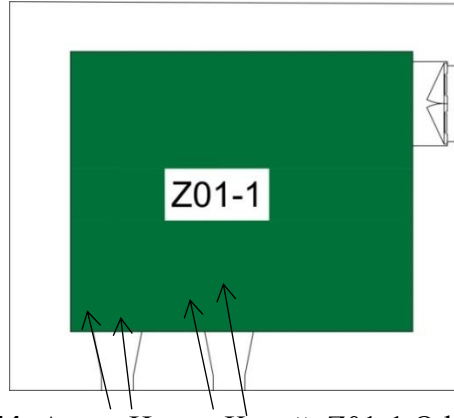
Şekil 142: Aynur Hanım Konağı Z01 Kodlu Oda Genel Görünüm, 2018

Pencere tipi düz olup tek çeşit bir adet pencere vardır. Pencere ölçüsü ise; pencere 0.60 x 1.55 m'dir (Şekil 143).

Şekil 143: Aynur Hanım Konağı Z01 Kodlu Odanın Pencere Görünüşü, 2018

Z01 kodlu oda ile bağlantılıdır. Bu odada iki adet pencere bulunmaktadır. Oda boyutları 4.08 x 3.33 m'dir. Z01 Kodlu odanın taban alanı 13.50 m²'dir. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.70 m'dir (Şekil 144).

Şekil 144: Aynur Hanım Konağı Z01-1 Oda, Rölöve

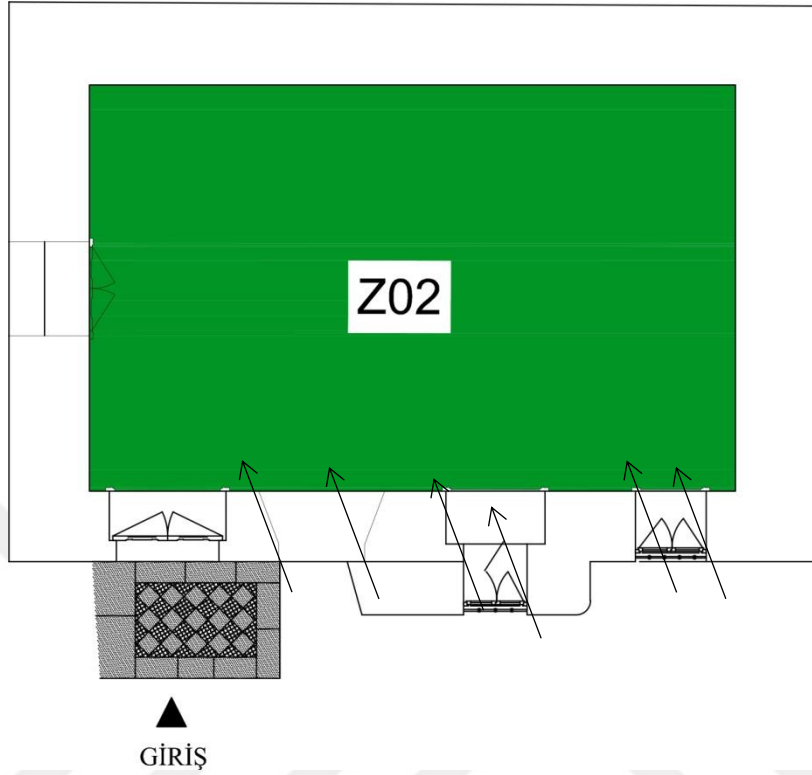
Kaynak: (Taner Arıkan Tarafından Projelendirilen Aynur Hanım Konağı; (Proje Sahibi: Cenk Zorkirişçi) Plan Şemasından Yararlanılarak Z01-1 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Avluya bakan pencere oranları küçük tutulduğundan dolayı, odaya giren doğal aydınlatma çok iyi sağlanamamaktadır. Bodrum pencereleri havalandırma amaçlı yapılmıştır. Standart oda pencerelere ölçüsünden daha küçük, kuş pencerelerinden büyük olarak ve bu pencereler avluya dönük olarak yapılmıştır. İki adet alemli pencere bulunmaktadır. Pencere ölçüsü 0.80 x 0.45m, parapet ölçüsü ise 0.85 m'dir (Şekil 145).

Şekil 145: Aynur Hanım Konağı Z01-1 Bodrum Katı Pencereleri, 2018

Eskiden odunluk olarak kullanılan bir odadır. Avluya bakan oda boyutları 3.45x5.49 m'dir. Z02 Kodlu odanın taban alanı 19.00 m²'dir. Oda, tek yönden ışık almaktadır. Pencerelelerin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60'dir(Şekil 146).

Şekil 146: Aynur Hanım Konağı Z02 oda, Rölöve

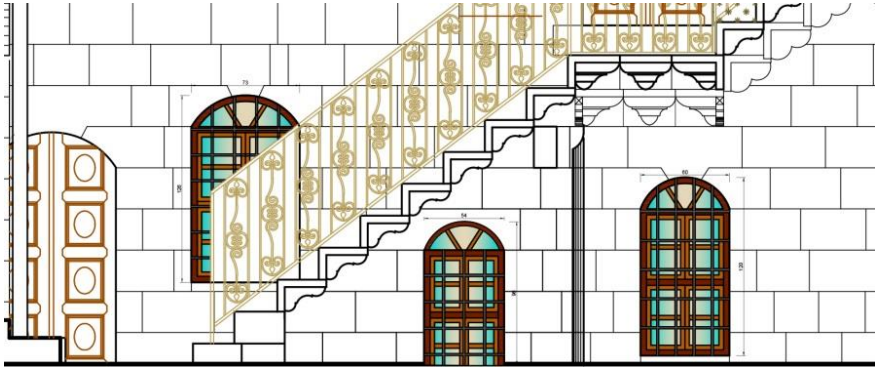

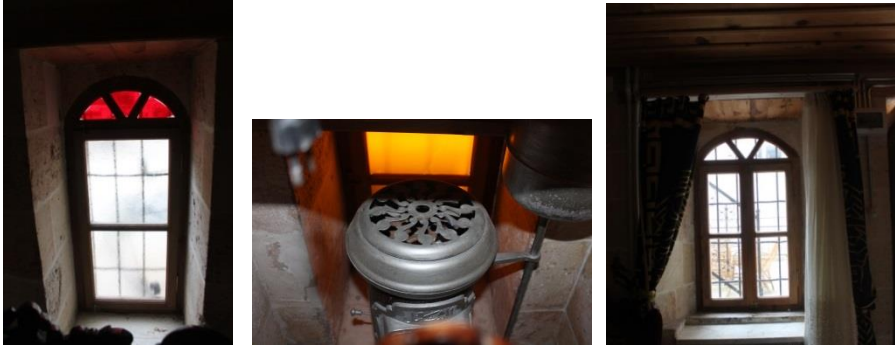
Kaynak: (Taner Arıkan Tarafından Projelendirilen Aynur Hanım Konağı; (Proje Sahibi: Cenk Zorkirişçi) Plan Şemasından Yararlanılarak Z02 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Odada farklı boyutta pencereler vardır (Şekil 147). Pencere ölçüleri ise; birinci pencere 1.25 x 0.73, parapet yüksekliği 0.80 m'dir. İkinci pencere 0.96 x 0.54 ve son olarak üçüncü pencere ölçüleri ise 1.20 x 0.60m, parapet yüksekliği 0.25 m'dir (Tablo 13).

Şekil 147: Aynur Hanım Konağı Z02 Kodlu Oda Avludan Görünüm, 2018

Tablo 13: Aynur Hanım Konağı Z02 Kodlu Oda Genel Bilgi Tablosu

<p>Z02 Kodlu Odanın Doğal Aydınlatma Elemanı olan Pencere, Rölöve</p>	
<p>Z02 Kodlu Oda Genel Görünüm</p>	
<p>Z02 Kodlu Oda Genel Görünüm</p>	
<p>Z02 Kodlu Odanın Pencere Tipleri</p>	

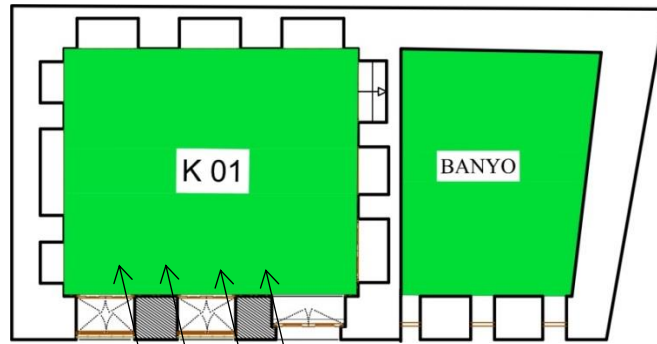
Zemin katta ‘Aynur Hanım Konağı + 1.90 kot planında üç farklı oda bulunmaktadır. K01, K02 ve K03 Kodlu odalardır (Şekil 148).

Şekil 148: Aynur Hanım Konağı + 1.90 Kot Planı

Kaynak: Taner Arıkan Tarafından Projelendirilen Aynur Hanım Konağı; (Proje Sahibi: Cenk Zorkirişçi) Plan Şemasından Yararlanılarak Gizem Gezinmez Tarafından Kat Planı Oluşturulmuştur.)

Avludan beş basımlı merdiven aracılığıyla çıkılan oda K01 kodlu odadır. Oda iki bölümden oluşup dinlenme alanı ve banyo bulunmaktadır (Şekil 149).

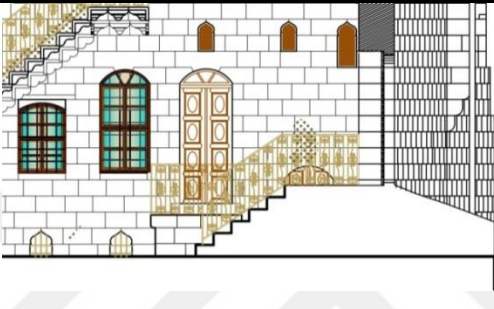

Şekil 149: Aynur Hanım Konağı K01 Oda, Rölöve

Kaynak: (Taner Arıkan Tarafından Projelendirilen Aynur Hanım Konağı; (Proje Sahibi: Cenk Zorkirişçi) Plan Şemasından Yararlanılarak K01 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

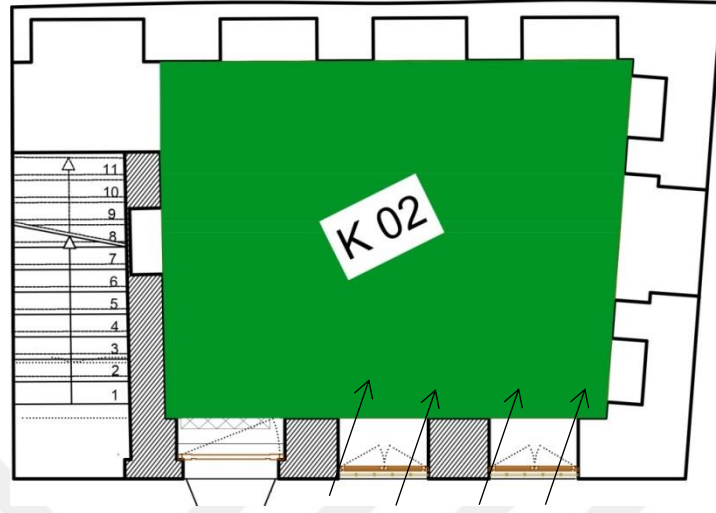
Oda tek cepheden ışık almaktadır. Batı cephesinde iki adet pencere bunlardan birisi kemerli diğeri düz pencere olup, banyo bölümünde üç adet kuş penceresi vardır. Oda boyutları 4.06x3.39 m'dir. K03 Kodlu Odanın taban alanı 14.00 m²'dir. Oda, tek yönden ışık almaktadır. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir.

Avluya bakan batı cephesindeki pencere ölçüleri 1.75 x 0.82 ve 1.23 x 0.82 m'dir. Odaya doğal aydınlatma sadece batı cephesinden almaktadır. Pencereilerin üzerinde demir parmaklıklar bulunmaktadır (Tablo14).

Tablo 14: Aynur Hanım Konağı K01 Kodlu Oda Genel Bilgi Tablosu

<p>Doğal Aydınlatma Elemanı olan Pencereleer. Rölöve</p>	
<p>K02 Kodlu Oda Genel Görünüm</p>	
<p>K02 Kodlu Oda Genel Görünüm</p>	
<p>K02 Kodlu Odanın Pencere Tipleri</p>	

Oda iki bölümden oluşup dinlenme alanı ve banyo bulunmaktadır. Oda boyutları 4.35x3.38 m'dir. K02 Kodlu Odanın taban alanı 15.00 m²'dir (Şekil150).

Şekil 150: Aynur Hanım Konağı 'B Blok' K02 Kodlu Oda Planı

Kaynak: (Taner Arıkan Tarafından Projelendirilen Aynur Hanım Konağı; (Proje Sahibi: Cenk Zorkirişçi) Plan Şemasından Yararlanılarak K02 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Oda tek cepheden ışık almaktadır. Cephede iki adet düz pencere vardır (Şekil 151). Oda tek yönden ışık almaktadır. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.13 m'dir. Pencere ölçüleri 1.78 x 0.85 m'dir (Tablo 15).

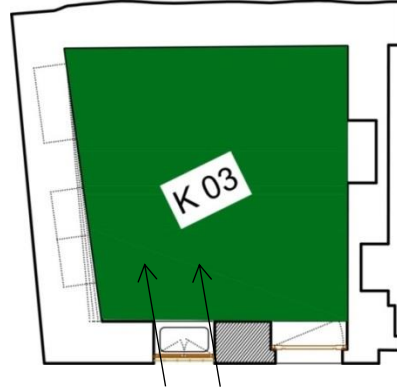

Şekil 151: Aynur Hanım Konağı K02 Kodlu Oda Avludan Görünüm, 2018

Tablo 15: Aynur Hanım Konağı K02 Kodlu Oda Genel Bilgi Tablosu

<p>K02 Kodlu Odanın Doğal Aydınlatma Elemanı olan Pencere, Rölöve</p>	
<p>K02 Kodlu Oda Avludan Görünüm</p>	
<p>K02 Kodlu Oda Genel Görünüm</p>	
<p>K02 Kodlu Odanın Pencere Tipleri</p>	

Oda günümüzde mutfak olarak kullanılmaktadır. Oda tek pencereden ışık almaktadır. Cephede bir adet düz pencere vardır (Şekil 152).

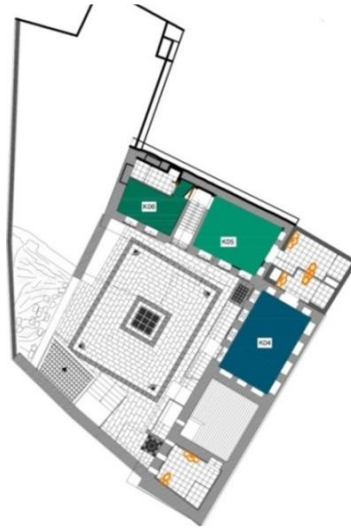

Şekil 152: Aynur Hanım Konağı 'B Blok' K03 Kodlu Oda Planı

Oda boyutları 3.51x3.35 m'dir. K02 Kodlu Odanın taban alanı 12.00 m²'dir. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.54 m'dir. Pencere ölçüleri 1.63 x 0.78 m'dir (Şekil 153).

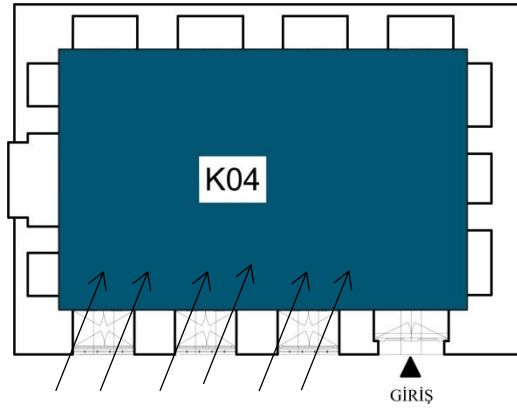
Şekil 153: Aynur Hanım Konağı K03 Kodlu Oda Görünüm, 2018

Şekil 154: Aynur Hanım Konağı + 3.65 Kot Planı

Kaynak: Taner Arıkan Tarafından Projelendirilen Aynur Hanım Konağı; (Proje Sahibi: Cenk Zorkirişçi) Plan Şemasından Yararlanılarak Gizem Gezinmez Tarafından Oluşturulmuştur.)

Bu odaya avludan yaklaşık on basamak ile ulaşılır. Oda boyutları 5.40 x 3.40 m'dir. K04 Kodlu Odanın taban alanı 19.00 m²'dir (Şekil 155).

Şekil 155: Aynur Hanım Konağı 'A Blok' K04 Kodlu Oda Planı

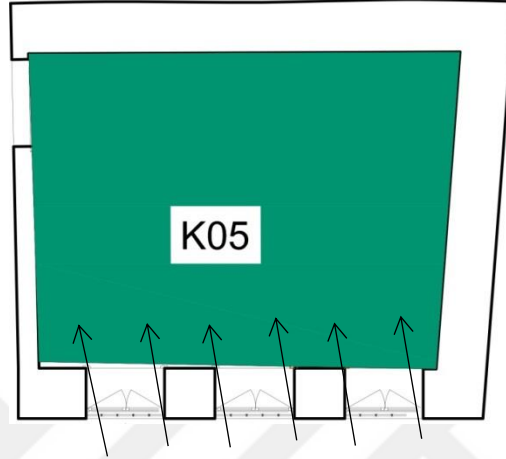
Kaynak: (Taner Arıkan Tarafından Projelendirilen Aynur Hanım Konağı; (Proje Sahibi: Cenk Zorkirişci) Plan Şemasından Yararlanılarak K04 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Odanın üç adet penceresi, üç adet tepe penceresi olup tek yönden ışık almaktadır. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir. Pencere boyutları 1.75 x 0.85m, kuş penceresinin ölçüleri ise 0.27 x 0.51m'dir (Tablo16).

Tablo 16: Aynur Hanım Konağı K04 Kodlu Oda Genel Bilgi Tablosu

'B' bloğun üst katındaki odalara yapı içi merdivenle ulaşılmaktadır. Plandaki K05 kodlu oda dinlenme alanı ve banyodan oluşmaktadır. Geleneksel konutlarda odalar birbirlerinden tamamen ayrı hacimlerde dir. Odaların oranları farklı boyutlardadır ve her bir odanın atmosferi değişiktir. Geleneksel konuttaki mekânlar huzur verici ve sakindir (Şekil156).

Şekil 156: Aynur Hanım Konağı 'B Blok' K05 Kodlu Oda Planı

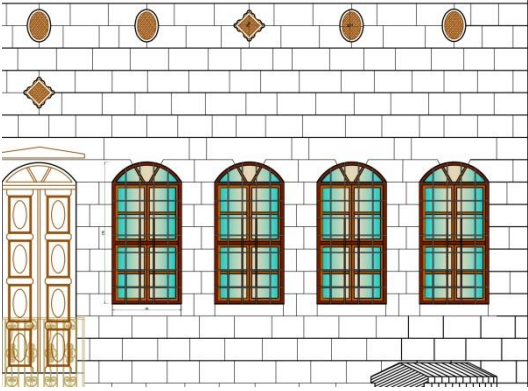

Kaynak: (Taner Arıkan Tarafından Projelendirilen Aynur Hanım Konağı; (Proje Sahibi: Cenk Zorkirişci) Plan Şemasından Yararlanılarak K05 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Odada üç adet düz pencere ve üç adet kuş penceresi vardır. Oda boyutları 3.38x4.44 m'dir. K05 kodlu odanın taban alanı 15.00 m²'dir. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.54 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir. Avluya bakan cephedeki pencere ölçüleri 1.75 x 0.85 m'dir. Kuş pencerelerinin iki tanesi oval formda olup ölçüleri 0.29x0.40 iken dönemde Ermeni ailenin yaşamışlığını simgeleyen haç motifli kuş penceresi 0.38x0.38m'dir. Pencerelerin üzerinde demir parmaklıklar bulunmaktadır (Şekil 157)(Tablo17).

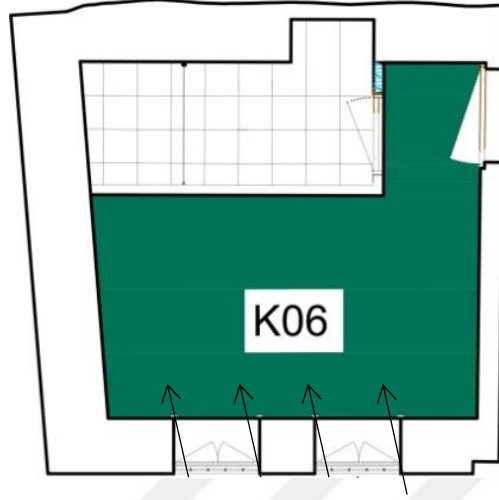

Şekil 157: Aynur Hanım Konağı K05 Kodlu Oda Genel Görünüm, 2018

Tablo 17: Aynur Hanım Konağı K05 Kodlu Oda Genel Bilgi Tablosu

<p>K05 Kodlu Odanın Doğal Aydınlatma Elemanı olan Pencereleer, Rölöve</p>	
<p>K05 Kodlu Oda Avludan Genel Görünüm</p>	
<p>K05 Kodlu Oda Genel Görünüm</p>	
<p>K05 Kodlu Odanın Pencere Tipleri</p>	

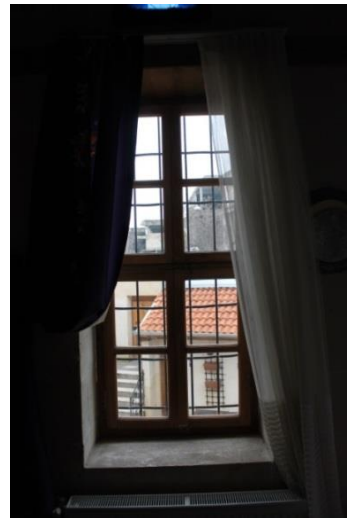
Avludan 'L' formulu plan tipine sahip 'B' bloğun üst katındaki odalara yapı içi merdivenle ulaşılmaktadır. Plandaki K06 kodlu oda dinlenme alanı ve banyodan oluşmaktadır (Şekil 158).

Şekil 158: Aynur Hanım Konağı 'B Blok' K06 Kodlu Oda Planı

Kaynak: (Taner Arıkan Tarafından Projelendirilen Aynur Hanım Konağı; (Proje Sahibi: Cenk Zorkirişçi) Plan Şemasından Yararlanılarak K06 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Oda tek cepheden ışık almaktadır. Ev sadece bir yaşama alanı değil insanın hayatı boyunca dünyaya baktığı bir pencere, çevreyi gözlemlediği bir köşe, kendini dünyasını yansıttığı alandır. Odada iki adet düz pencere ve iki adet kuş penceresi vardır. Oda boyutları 3.70x2.17 m'dir. K06 kodlu odanın taban alanı 10.00 m²'dir. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.54 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir. Avluya bakan cephedeki pencere ölçüleri 1.87 x 0.85 m'dir. Pencereilerin üzerinde demir parmaklıklar bulunmaktadır (Şekil159) (Tablo18).

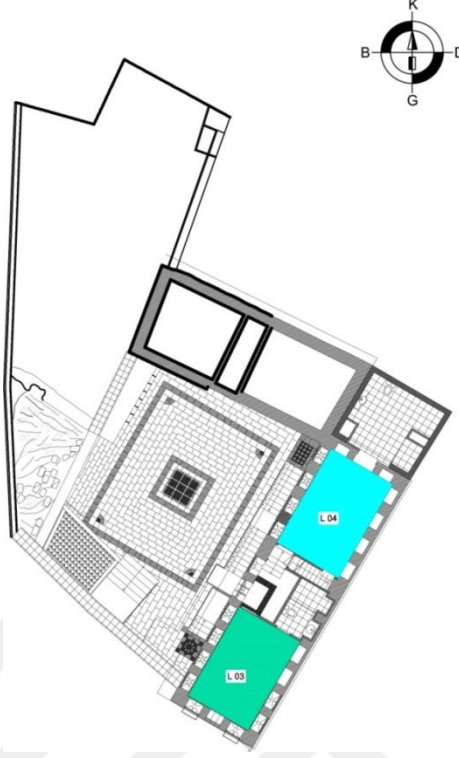

Şekil 159: Aynur Hanım Konağı K05 Kodlu Oda Genel Görünüm, 2018

Tablo 18: Aynur Hanım Konağı K06 Kodlu Oda Genel Bilgi Tablosu

<p>K06 Kodlu Odanın Doğal Aydınlatma Elemanı olan Pencereler, Rölöve</p>	
<p>K06 Kodlu Oda Genel Görünüm</p>	
<p>K06 Kodlu Oda Genel Görünüm</p>	
<p>K06 Kodlu Odanın Pencere Tipleri</p>	

Aynur Hanım Konağı + 6.35 kot planında L04 ve L05 odaları bulunmaktadır (Şekil160).

Şekil 160: Aynur Hanım Konağı + 6.35 Kot Planı

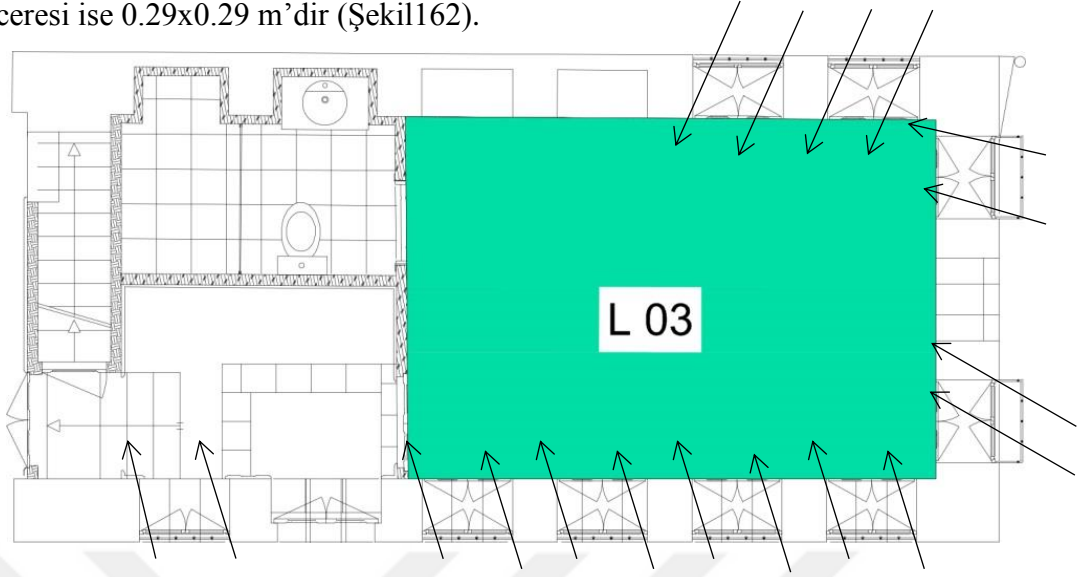
Kaynak: Taner Arıkan Tarafından Projelendirilen Aynur Hanım Konağı; (Proje Sahibi: Cenk Zorkirişci) Plan Şemasından Yararlanılarak Gizem Gezinmez Tarafından Oluşturulmuştur.)

Üst kattaki odalara küçük bir hol yardımıyla ulaşılmaktadır. Bu alanda bir adet pencere ve bir adet kuş penceresi bulunmaktadır. L04 kodlu odaya beş basamaklı merdiven aracılığıyla ulaşılmaktadır (Şekil161).

Şekil 161: Aynur Hanım Konağı L03 ve L04 Kodlu Odalara Bağlantı, 2018

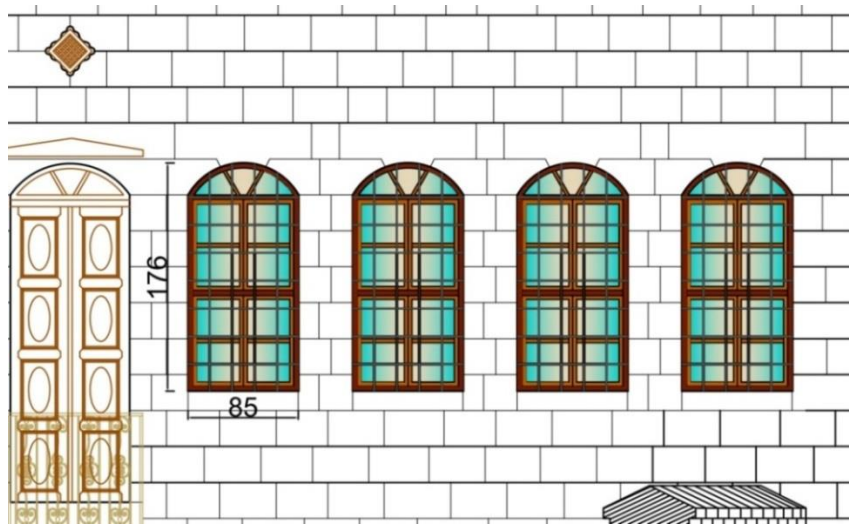
Bu holde bir adet pencere ve kuş penceresi bulunmaktadır. Pencere ölçüsü 1.76x0.86 m kuş penceresi ise 0.29x0.29 m'dir (Şekil162).

Şekil 162: Aynur Hanım Konağı L03 Kodlu Oda, Rölöve

Kaynak: (Taner Arıkan Tarafından Projelendirilen Aynur Hanım Konağı; (Proje Sahibi: Cenk Zorkirişçi) Plan Şemasından Yararlanılarak L03 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Avludan dış merdiven ile üst kata ulaşılır. Yapıya girildiğinde küçük bir hol yardımıyla odaya erişim sağlanmaktadır. L03 kodlu oda banyo ve dinlenme alanı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Oda boyutları 5.00x3.40 m'dir. L03Kodlu odanın taban alanı 17.00 m²'dir. Oda, üç yönden ışık almaktadır. Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir. Kalın taşlarla örülmüş duvarların arasından doğal ışığı maksimum düzeyde ve hava sirkülasyonunu sağlamak için pencere boşlukları açılmıştır. Bu konakta tüm cephede pencereler tekrar halindedir (Şekil 163).

Şekil 163: Aynur Hanım Konağı L03 Kodlu Odanın Cephedeki Pencere Düzeni, Rölöve

Batı cephesinde dört adet, güneybatı cephesinde üç adet ve güneydoğu cephesinde iki adet düz doğal aydınlatma elemanı olan pencere bulunmaktadır (Şekil 164).

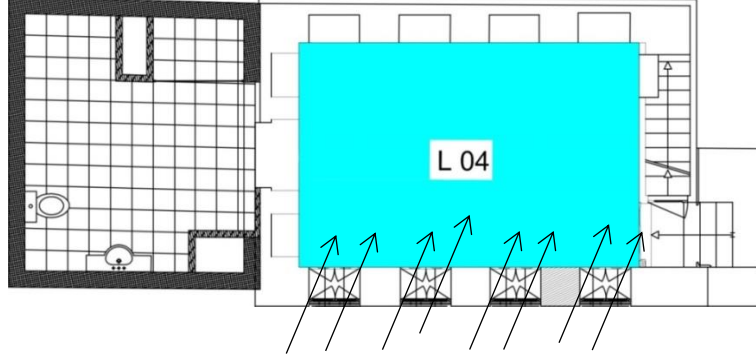
Şekil 164: Aynur Hanım Konağı L03 Kodlu Odanın Genel Görünümü, 2018

Avlu batı cephesinde 1.76 x 0.85m ölçülerinde dört adet pencere bulunmaktadır. Güneybatı cephesinde üç adet 1.76 x 0.77m ölçüsünde basık kemerli pencere ve bir adet 0.29x0.29m kuş penceresi bulunmaktadır. Güneydoğu cephesinde iki adet 1.76 x 0.85m ölçülerinde basık kemerli pencere ve bir adet 0.29 x 0.29m kuş penceresi bulunmaktadır. Üst kattaki odalarda bulunan pencereler boyut olarak büyük tutulmuş odaların görüşü ve ışığı arttırılmıştır. Pencere doğramaları bölüntülü olup pencerelerde parmaklık yer almaktadır (Şekil 165).

Şekil 165: Aynur Hanım Konağı L03 Kodlu Odanın Genel Görünümü, 2018

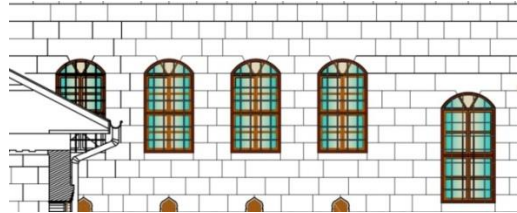
Geleneksel Gaziantep evlerinde, katlara ulaşmak için yapı içine sade hiçbir özelliği bulunmayan taş merdiven kullanılmıştır. L04 kodlu oda banyo ve dinlenme alanı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Oda boyutları 5.24x3.44 m'dir. L03Kodlu odanın taban alanı 18.00 m²'dir (Şekil166).

Şekil 166: Aynur Hanım Konağı L04 Kodlu Oda, Rölöve

Kaynak: (Taner Arıkan Tarafından Projelendirilen Aynur Hanım Konağı; (Proje Sahibi: Cenk Zorkirişçi) Plan Şemasından Yararlanılarak L04 Kodlu Oda Oluşturulmuştur.)

Pencerenin bulunduğu duvar kalınlığı 0.60 m, parapet yüksekliği 0.60 m'dir. Türk evinde olduğu gibi geleneksel Gaziantep evlerinde de ışık kontrolünü pencereler sağlamaktadır. Düşeyde ve yatayda kayıtlı üçe bölünüp çift kanatlı olarak ayrı ayrı kullanılan pencere tipidir (Şekil 167).

Şekil 167: Aynur Hanım Konağı L04 Kodlu Odanın Cephedeki Pencere Düzeni, Rölöve

Antep evlerinde doğal aydınlatma açısından önemli rolü olan pencereler Aynur Hanım Konağında görülmüştür. Batı cephesinde bulunan pencerelerin ölçüleri 1.49 x 0.79m'dir. Pencerelerde parmaklık yer almaktadır (Şekil 168).

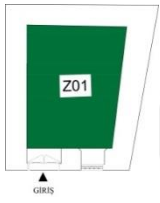
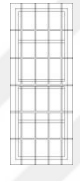

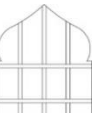
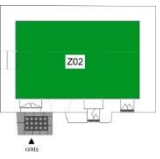
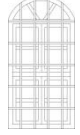

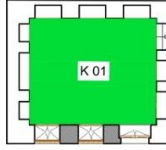

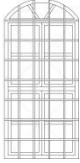
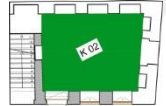

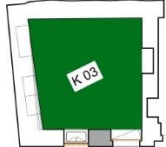
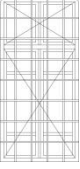
Şekil 168: Aynur Hanım Konağı L04 Kodlu Odanın Genel Görünümü, 2018

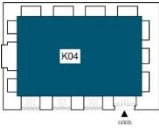
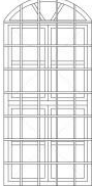
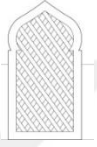
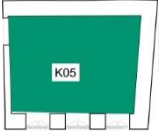
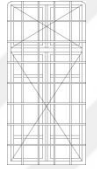

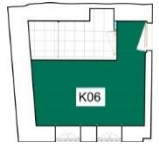
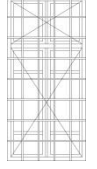

5.2.6. Aynur Hanım Mekânları Aydınlatma Analizleri

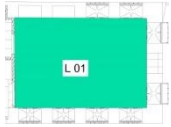

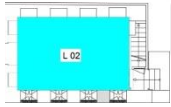

Bu bölümde, pencere boyutları büyüdükçe hacme giren gün ışığının ve pencere oranı büyüdükçe aydınlık düzeyinin arttığı tespit edilmiştir. Pencere boşluğu alanı, odanın metrekare alanı hesabı incelenmiştir (Tablo19).

Tablo 19: Aynur Hanım Konağı Pencere Oran Tablosu

ODA KODLARI	PLAN	PENCERE ÇEŞİTİ		PENCERE SAYISI	ODA m ²	PENCERE TOPLAM m ²	TOPLAM	ORAN ODA m ² / PENCERE m ²	DEĞERLENDİRME
Z01		PENCERE		1	9 m ²	0,9	0,9	10	L
		KUŞ PENCERESİ	-						
Z01-1		PENCERE	-	2	13.5 m ²	0,14 0,14	0,28	48	K
		KUŞ PENCERESİ							
Z02		PENCERE	 	3	19 m ²	0,87 0,41 0,68	1,96	9	L
		KUŞ PENCERESİ	-						

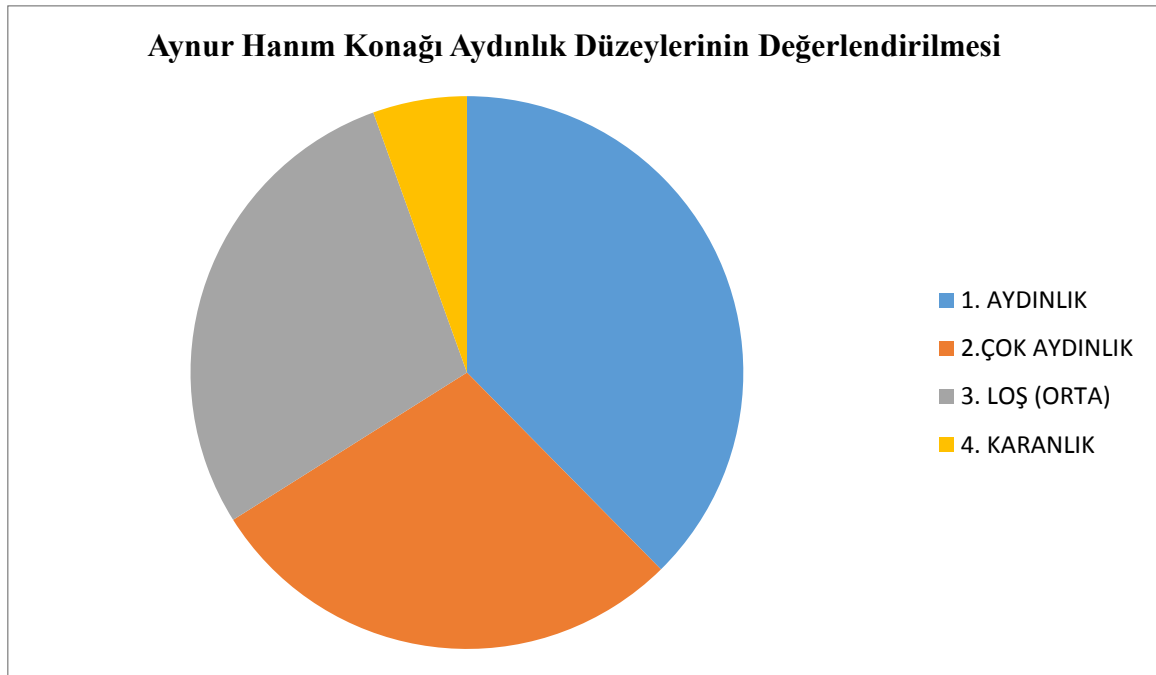
ODA KODLARI	PLAN	PENCERE ÇEŞİTİ		PENCERE SAYISI	ODA m ²	PENCERE TOPLAM m ²	TOPLAM	ORAN ODA m ² /PENCERE m ²	DEĞERLENDİRME
K01		PENCERE	 	2	14 m ²	0,94 1,36	2,3	6	A
		KUŞ PENCERESİ	-						
K02		PENCERE		2	14 m ²	1,51 1,51	3,02	4	A
		KUŞ PENCERESİ	-						
K03		PENCERE		1	12 m ²	1,27	1,27	9	L
		KUŞ PENCERESİ	-						

ODA KODLARI	PLAN	PENCERE ÇEŞİTİ		PENCERE SAYISI	ODA m ²	PENCERE TOPLAM m ²	TOPLAM	ORAN ODA m ² /PENCERE m ²	DEĞERLENDİRME
K04		PENCERE		3	19 m ²	1,39 1,39 1,39	4,53	4	A
		KUŞ PENCERESİ		3		0,12 0,12 0,12			
K05		PENCERE		3	15 m ²	1,56 1,56 1,56	6,38	2	Ç.A
		KUŞ PENCERESİ		3		0,5 0,7 0,5			
K06		PENCERE		2	10 m ²	1,56	22,7 6	3	Ç.A
		KUŞ PENCERESİ		2		0,7 0,5			

ODA KODLARI	PLAN	PENCERE ÇEŞİTİ		PENCERE SAYISI	ODA m ²	PENCERE TOPLAM m ²	TOPLAM	ORAN ODA m ² / PENCERE m ²	DEĞERLENDİRME
L01		PENCERE		8	17 m ²	1,43	11,44	1	Ç.A
		KUŞ PENCERESİ	-			1,43			
L02		PENCERE		4	18 m ²	1,11	4,44	4	A
		KUŞ PENCERESİ	-			1,11			

Mekânların fonksiyonlarına uygun olarak ideal aydınlatma şiddeti açısından 80 ile 100 lx aralığından kabullere uygun olarak mekân içi aydınlık dağılımları tespit edilmiştir. İncelenen konakta kullanıcıya hitap eden mekân tasarımı önemli olduğundan zemin katta bulunan odaların karanlık ve loş odalar olduğu, ara katta bulunan odalar aydınlık ve üst katta bulunan odaların ise aydınlık ve çok aydınlık olduğu tespit edilmiştir.

ORAN	DEĞERLENDİRME	AYNUR HANIM KONAĞI			
1-2-3	ÇOK AYDINLIK	K05	K06	L01	
4-5-6	AYDINLIK	K01	K02	K04	L02
7-8-9	LOŞ (ORTA)	Z01	Z02	K03	
10 VE ÜZERİ	KARANLIK	Z01-1			

6. DEĞERLENDİRME ve SONUÇLAR

Geleneksel Türk Evleri hakkında yapılan çalışmaların çoğunluğu mimari tasarımcılar tarafından yapılmaktadır. Geleneksel konutların karakterini oluşturan iç mekânlarda duvarlar kil malzemesiyle yapılmış, tavanlar, dolaplar, pencereler ahşaptır. Ahşap veya kerpicin kullanıldığı Geleneksel Türk Evi mimarisinde malzeme kullanımı yöreye göre değişse de mekânın verdiği his ön plana çıkmaktadır.

Araştırma kapsamında yapılan gözlemler sonucu geleneksel konutların yapısı, mekân organizasyonu sürdürülebilir bir yaşama doğru yönlendirmektedir. Genellikle pencereler üst katlarda daha yoğun kullanılmakta, zemin katlar ise daha sağır duvarlardan oluşmaktadır. Zemin kat servis katıdır. Bu mekânlarda çok fazla pencerelere ihtiyaç duyulmadığından odalar üst katlara göre daha loş olduğu pencere oranlarından anlaşılmaktadır. Ara kat yaşama alanında ve üst kat yazlık alanda pencere sayısının artması ve livanın etkisiyle aydınlık seviyesinin arttığı tespit edilmiştir.

Gaziantep'te incelenen Geleneksel Konutlardan Gaziantep Bey Konağı ve Aynur Hanım Konağı doğal aydınlatma açısından değerlendirilmiştir. Bu konaklarda yapılan çalışmalara göre Gaziantep Bey Konağı 'L' tipi plan tipolojisine sahipken Aynur Hanım Konağı 'I' tipi plan tipolojisine sahiptir. Oluşturulan değerlendirme tablosunda Gaziantep Bey Konağında çok aydınlık kriterine uygun toplamda yedi odanın bulunduğu, aydınlık beş adet oda, loş (orta) iki adet ve bir tane karanlık odanın olduğu görülmüştür. Aynur Hanım Konağının değerlendirme tablosunda ise üç adet çok aydınlık, dört adet aydınlık, üç adet loş (orta) oda bulunurken bir tane karanlık oda bulunmuştur.

Doğal aydınlatmada en önemli rolün, cephede oluşturulan doğru tasarlanmış pencereler olduğu görülmektedir. İnceleme sonucunda geleneksel konutlarda cephe açıklıklarında oluşturulan pencere boyutlarının önemlidir. Gün ışığını mekânın içine doğrudan almak için kullanılan yöntem; pencereler, kuş pencereleri ve livanlardır. Doğal aydınlatma sistemlerinin kullandığı geleneksel konutlarda gün ışığının yapılarıdaki yeri, binanın konumu, mekân oranı gibi etkenlere göre değişkenlik göstermektedir. Doğal ışıktan en iyi biçimde fayda sağlamak için pencere açıklıkları güneş ışığının yapıya geliş açısına göre konumlandırılmıştır.

Mimaride algının önemli olduğu görülmektedir. Geleneksel konutlarda mekân içindeki ışığın mevsimlere göre sürekli değişmekte olduğunu görmekteyiz. Doğal ışığın estetik potansiyelini anlamak için mekân içi fonksiyonların gerektirdiği anlamları kavramak gerekir. Renkler, nesnelerin dokusu, kokusu algı ile sağlanmakta olup bir mekânın kimliğini doğal ışık

belirlemektedir. İç mimarlığın ve mimarlığın mekân içerisinde var oluşu ışıkla kanıtlanabilir. Doğal ışığın mekân içerisindeki algısı mekân için estetik bir değer olduğunu göstermektedir. Doğal ışık aynı zamanda mekânın niceliğini ve niteliğini arttırmaktadır. Doğal ışık mekânın görsel konforu sağlamanın yanı sıra, ışığın mekân içerisinde psikolojik etkilerinin de olduğu görülmektedir. İç mekân olgusu, mekâna yüklenen anlam, ışık, gölge ve mekân hissini ortaya çıkarılmasıyla elde edilir. Mekân içindeki ışık mevsimlere göre sürekli değişmektedir. Aynı zamanda konut yüzeyindeki boşluklar arasında bir oran olmasından dolayı, iç mekânı vurgulayan doku, renk ve malzeme türünün de önemi görülmektedir.

Mekân boyutu ile aydınlatma düzeyi doğru orantılı olmalıdır. Bu dönemde tasarlanan yapılarda duvar yükseklikleri ışık dağılımını arttırdığı için daha aydınlık mekânlar yaratmaktadır. Doğal aydınlatma; mekân hissini oluşumunda ve mekânda yapılan eylemlerin kolaylaşmasında birçok yapıda olduğu gibi geleneksel mimaride de en önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İncelemeler sonucunda elde edilen sonuçlarda odanın en boy oranı ile pencere boşluğuna ait bulgular tablolarla ifade edilmiştir. Bu verilerin analiziyle beraber tarihi yapılarda iklim, yön ile doğal aydınlatmanın önemi vurgulanmıştır. Geçmişten günümüze gelen bu tarihi yapılardaki sistemin kullanılması doğal ışığa sahip olan yapıların tasarımını kolaylaştıracaktır.

Tez kapsamında ele alınan iki konakta yapılan çalışmaların aydınlatma düzeylerinin tespitinde pencere yönü ve oda işlevi değiştiğinde, doğal aydınlık düzeylerinin değiştiği görülmüştür. İki konakta da Kuzeye bakan ve odaların doğal ışığı yeterince almaması sonucu hacim içi aydınlık seviyesinin düşük olduğu görülmüştür. Güney cephesine konumlandırılmış hacimlerin, aydınlık oranlarının doğu ve batı yönlerine yönlendirilmiş odalara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada Gaziantep geleneksel konutlarında, yapıların konumuna göre aydınlık düzeylerine ilişkin veriler elde edilmiştir. Tespit edilen bilgilerde Bey Konağı ve Aynur Hanım Konağı avlu içinde bulunmakta olup konaklar sokak cephesine bakmaktadır. Hayatı oluşturan bölüm avlu girişi ile yapı girişi arasında kalan bölümdür. Bey Konağının pencere, kuş pencere metrekareleri ve hacim içi metrekaresi gruplandırılmıştır. Bey konağına ait elde edilen sonuçlar Tablo 10'da Aynur Hanım'a ait sonuçlar ise Tablo 19'da sunulmuştur.

Sonuç olarak 21.yy'ın önemli kavramlarından sürdürülebilir enerji kaynağı olan güneş geçmişten günümüze aydınlatmanın temelidir. Bitmek bilmeyen enerjiye sahip güneş ışığı yenilenebilir bir enerji kaynağıdır. Dünyadaki enerji sorununu büyük ölçüde azaltacaktır. Güneşin ışık kaynağı olarak kullanımı sürdürülebilir enerji kaynağı olması yönüyle önemlidir. Bu konuda geliştirilecek alternatif projeler, gerek insanlık gerekse tüm ülkelerin enerji

problemini önemli derecede azaltacak ve enerji bütçelerine büyük yarar sağlayacaktır. Bu konuda bilinçsizce kaybettiğimiz enerji değerleri toplumlara yeniden kazandırılmış olacaktır.

Geleneksel Gaziantep evinin konut karakteristiğini oluşturan Türk evi odasındaki ışık kontrolünü sağlayan elemanlar olarak bilinen pencereler ve tepe pencereleri bu tez kapsamında değerlendirilmiştir. Geleneksel konuttaki cephede oluşturulan açıklıkların sağladıkları aydınlık düzeyleri, ışığın geleneksel konuttaki etkileri, ışığın şiddeti, yönü kalitesi gibi fiziksel özellikler incelenmiştir.

Yeni yapılacak yapılarda pencere açıklıkları aydınlatmada enerji kullanımı için mekânların işlevleri belirlenmeli ve bu işlevlere uygun aydınlık düzeyini doğal yolla sağlanmaya çalışılmalıdır. Projelendirilecek yeni yapıların cephelerinde uygun yönler göre olması gereken saydamlık oranlarına önem verilmeli ve buna bağlı olarak sağlanacak doğal aydınlık düzeyine ve işlevine önem verilmelidir. Yapay aydınlatma enerjisi tasarrufu açısından, geleneksel konutlarda dikkat edilen doğal aydınlatma düzenlerinin yani pencere oranlarının sıklıkları incelenmelidir.

Bu şekilde bir yandan geleneksel Türk mimarisinde var olan farkında olmadığımız tasarım ve detaylar tespit edilerek bunların kaybolmasının önüne geçmek diğer taraftan kazanılacak enerji giderlerini minimize ederek ülke enerji ve ekonomisine tasarruf sağlaması büyük önem taşımaktadır. Böylece Türk kültürü ve değerlerini koruyarak gelecek nesillere aktarılması hedeflenmiştir.

7. BÖLÜM: KAYNAKÇA

- Akar, T. (2009, Haziran). Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar. *Tarihi Ticari Merkezlerde Koruma ve Kullanım Sorunları*, s. 43.
- Altun, S. B. (2008). *Geleneksel Türk Evleri Kullanılan Yapı Malzemeleri Yapı Elemanları ve Yapım Sistemleri*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Arat, Y. (2011). *Geleneksel Türk Evi İç Mekan Donatılarının Antropometrik Verilere Dayalı Analizi; Konya Evleri*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ataç, F. (2013). *Kütüphanelerde Doğal ve Yapay Aydınlatma Kriterleri*. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Atalar, A. (2004). *Osmanlı Dönemi Antep Evleri*. İstanbul: Merinos Yayınları.
- Aykaç, P. (2009, Haziran). Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar. *Kentsel Arkeolojik Alanlarda Tasarım Süreci*, s. 36.
- Aykın, E. (2005). *Çizgilerle Gaziantep*. Gaziantep: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Eğitim Kültür Serisi - 3.
- Başgelen, N. (1999). *Dünya Kültür Mirasında Gaziantep*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Bertram, C. (2012). *Türk Evini Hayal Etmek*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bozgeyik, Ö. (2015). *Nizip "Sayınlar Sabunhanesi" Restorasyon Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Çete, N. (2007). *Çalışma Ortamlarında Verimliliğin Arttırılmasının Büro Mekanlarıyla İlişkilendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dalkılıç, N., & Halifeoğlu, F. M. (2003). Geçmişte Geleneksel Diyarbakır Mimarisinde Kullanılan Aydınlatma Elemanları. *II. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu ve Sergisi Bildirileri*.
- Dalkılıç, N., & Halifeoğlu, F. M. (2008). Geçmişte Geleneksel Diyarbakır Mimarisinde Kullanılan Aydınlatma Elemanları. *Tmmob Elektrik Mühendisleri Odası II. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu ve Sergisi Bildirileri*. Diyarbakır.
- Deringöl, T. (2015). *Sürdürülebilir Çağdaş Konut Tasarımında Gaziantep'in Yerel Mimarisinden Öğrenilenler*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Eldem, S. H. (1954). *Türk Evi Plan Tipleri*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.
- Ergeç, R. (2012). *Belgelerle Gaziantep*. İstanbul: Bitur Basım Yayın ve Hizmet A.Ş.
- Ergeç, R., & Yelken, H. (2016). Eski Antep ve Antep Evleri. H. Yelken içinde, *Bir Başka Gaziantep* (s. 176-177). Epa - Mat Basım Yayın .
- Eruzun, C. (1898). Kültürel Süreklilik İçinde Türk Evi. *Mimarlık*, 89/4.
- Gaziantep Kültür Envanteri*. (2005). Gaziantep: Gaziantep Valiliği Yayınları.
- Genç, A. (2010). *Üç Yapraklı Yonca*. Gaziantep: Demirkardeşler .
- Göğebakan, Y. (2015, 06 05). Karakteristik Bir Değer Olan Geleneksel Türk Evi'nin Oluşumunu Belirleyen Unsurlar ve Bu Evlerin Genel Özellikleri. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*.
- Gül, G. (2005). *Gaziantep İli Bey Mahallesi Geleneksel Doku Koruma ve Geliştirme Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniveristesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güzelhan, M. (1959). *Ayıntap Tarihinden Notlar*. Gaziantep: Gaziantep KültürDerneği Kitap ve Broşür Yayınları.
- Halıcıoğlu, F. H. (2009, Mayıs 7-10). V. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu ve Sergisi Bildirileri. *Işığın Binaların Mimari Estetik Bütünlüğüne Gizemli Etkisi*. İzmir: TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi.
- Helvacıkara, M. C. (2012). *Belgelerle Gaziantep*.
- Hillier, B. (2005). *The Art Of Place And The Science Of Space*. London: University Collage London.
- İncir, G. (2008). *Ergonomi Çalışma Ortamı Ve Fiziksel Çevre*. Ankara: MPM.
- İskender, B. (1995). *Geleneksel Türk Evinde Işık Üzerine Bir Deneme*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kanalıcı, A. K. (2012). *Geleneksel Gaziantep Evleri Yapı Üretimi Aanalizi*. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Karadağ, M. (2011). Gaziantep'te Kentsel Mekânın ve Kültürel Coğrafyanın Değişimi. *Ta Ezelden Taşkındır*. içinde Gaziantep: İletişim Yayıncılık.
- Karlıgil Ünal, Z. G. (2007). "Antep evi": Günlük yaşamın özel alanı. Z. G. Karlıgil Ünal içinde, *Gaziantep Dört yanı dağlar bağlar* (s. 1789-190). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kazanasmaz, Z. (2009). Binaların Doğal Aydınlatma Performanslarının Değerlendirilmesi. *Binaların Doğal Aydınlatma Performanslarının Değerlendirilmesi*. İzmir: TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi.

- Köylüoğlu, A. (2009). Kadim Şehir Gaziantep . *Eski Antep Evleri ve Eski Yaşam Biçimi* (s. 165). içinde Gaziantep : Neşa Ofset Ambalaj .
- Krier, R. (1979). *Urban Space*. London: Academy Editions .
- Kuban, D. (2001). *Türkiyede Kentsel Koruma*. Ankara: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Küçükerman, Ö. (1973). *Adadoluda Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu Açısından Odalar*. İstanbul: Apa Ofset Basımevi.
- Küçükerman, Ö. (1973). *Anadolu'da Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu Açısından Odalar*. İstanbul: Apa Ofset Basımevi.
- Küçükerman, Ö. (1985). *Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi*. İstanbul : Apa Ofset Basımevi Sanayi ve Tic. A.Ş.
- Küçükerman, Ö. (1995). *Anadolu Mirasında Türk Evleri*. İstanbul.
- Lam, M. C. (1991). *Perception and Lighting as Form givers for Architecture*. New York.
- Murt, Ö. (2006). *Günüşiği Aydınlik Düzeyinin Diyarbakır Tarihi Konut Mimarisinde Mekan ve Pencere Açıklıkları Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Neufert, P. (2008). Gün Işığı. P. Neufert içinde, *Neufert* (s. 160-170). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Neufert, P. (2008). Pencereler. P. Neufert içinde, *Neufert* (s. 176). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım .
- Özlem Sümengen, A. K. (2013, Kasım 21-24). Konutlarda Aydınlatma Enerjisi Performansı ve Görsel Konfor Koşulları. *VII. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu Bildirileri*, s. 4.
- Payaslı Oğuz, G., & Işık, N. (2003, Eylül 08). Tarihi Yapılardaki Doğal ve Yapay Aydınlatma Uygulamaları. *II. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu ve Sergisi Bildirileri*.
- Sayın, S. (2014). *Geleneksel Türk Evinin Doğal Aydınlatma*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sözen, M. (2006). *Gelenekten Geleceğe Anadolu'da Yaşam Kültürü*.
- Sözmen, M. E. (2012). *Belgelerle Gaziantep*. İstanbul: Biltur Basım Yayım ve Hizmet A.Ş.
- Şahinbaş, E. (2015). *Işığın Peşinde Bir Mimar*. İstanbul: Tmmob Mimarlar Odası Yayınları.
- Şirin, H. (2017). *Çatı Arası Mekanlarında Doğal Işık Kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Taşoluk, D. (2014). *Mimari Tasarıma Bir Girdi Olarak Doğal Aydınlatma, Konya''daki Ofis Binalarının Doğal Aydınlatma Bakımından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans, Konya.
- Taşpınar, A. S. (1977). *Mimaride Gün Işığı*. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.

- Tatlıgil, F. (2005). *Gaziantep Kentinin Geleneksel Konut Dokusunun Ve Sosyo-Kültürel Yapısındaki Değişiminin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tokol, T. (2014). Geleneksel Türk Evlerinde Yalınlık. *Sanat Tasarım Dergisi*, 15-24.
- Uğur, H. (2016). Mimarlık Şehircilik Araştırmaları.
- Uğurluer, E. M. (2012). *Belgelerle Gaziantep*. İstanbul: Biltur Basım Yayın ve Hizmet A. Ş.
- Uluengin, N. Y. (1998). *Osmanlı Türk Sivil Mimarisinde Pencere Açıklıklarının Gelişimi*. İstanbul: Yem Yayın.
- Ünal, Z. G. (2007). *Dört Yanı Dağlar Bağlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Üstüncök, O. (1987). Traditional Vernacular Houses In Anatolia The Question Of Evaluative Criteria. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi* .
- Yenidoğan, C. (2017). *Gelişmiş Doğal Aydınlatma Sistemlerinin İç Mekânda Kullanımı Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, E. G. (2017). Gaziantep Geleneksel Mimari Dokusunun Sosyo-Kültürel Bağlamda Mekan Dizimsel Analizi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 509-531.

İnternet Kaynakları:

- Bey Mahallesi*. (2015, Ekim 17). Mayıs 09, 2018 tarihinde Kültürportali: <https://www.kulturportali.gov.tr/medya/fotograf/fotodokuman/4785> adresinden alındı
- Coğrafi Yapı*. (2015, Nisan 19). Temmuz 2018, 7 tarihinde [gaziantep.gov.tr](http://www.gaziantep.gov.tr): <http://www.gaziantep.gov.tr/cografi-yapi> adresinden alındı.
- (2016, Haziran 07). Ağustos 11, 2018 tarihinde Gaziantep Bey Konağı: <https://www.gaziantepbeykonagi.com> adresinden alındı.
- İdare Lamba*. (2011, Ekim 01). Temmuz 20, 2018 tarihinde <http://www.vayvaylikoyu.com/2011/01/10/idare-lambasi/> adresinden alındı.
- Rome Roma*. (2009, Şubat 26). Eylül 21, 2018 tarihinde Panteon: <https://www.rome-roma.net/panteon.html> adresinden alındı.
- www.cografyaharita.com. (2015, Ocak 17). *Türkiye Mülki İdare Haritaları 1*. Aralık 27, 2018 tarihinde Coğrafya Harita: <http://cografyaharita.com> adresinden alındı.